

Opublikaciji

Publikacija Izveštavanje o sportu – uvođenje rodne dimenzije sabira ključne rezultate prve faze projekta „Promena medijske prakse u izveštavanju o ženama u sportu“. Obuhvata, s jedne strane, tekstove i priloge sedam stručnih saradnika/ca u kojima se odnos žene - sport – mediji sagledava iz različitih perspektiva (medijske, sportske, rodne...), a s druge strane, uključuje medijske sadržaje nastale u okviru Projekta, kao rezultat praktičnog rada novinara i novinarki koji su prošli proces edukacije i prihvatili da stečeno znanje primene u kreiranju priloga za potrebe medijskih kuća za koje izveštavaju.

Izveštavanje o sportu - uvođenje rodne dimenzije

***Publikacija je nastala u okviru projekta
„Promena medijske prakse u izveštavanju o ženama u sportu“***

Autorke i autori

Višnja Đorđić, Zorica Mršević, Dubravka Valić Nedeljković,
Snežana Vujanović, Smiljana Milinkov i Dejan Pralica

Autorke i autori medijskih priloga

Biljana Selaković Milanović, Olivera Tomin, Gordana Malenović,
Slobodan Malešev, Boris Zelenbaba i Nevena Belić

Urednica izdanja

Marija Srdić

Projekat su podržali

Opština Kikinda
Resor za sport i omladinu

Pokrajinski sekretarijat
za sport i omladinu

Sadržaj:

I - Uvod

O projektu i publikaciji (Marija Srdić).....	7
---	----------

II - Položaj žena u sportu

Žene u sportu – Osvajanje slobode (prof. dr Višnja Đorđić).....	13
Međunarodni okvir za promociju ženskog sporta (prof. dr Višnja Đorđić).....	17
Žene u sportu: između diskriminacije i aspiracije (prof. dr Zorica Mršević).....	28
Polne razlike - psihološki aspekti (Snežana Vujanović).....	32

III - Izveštavanje o ženama u sportu

Žene u medijskom ključu (prof. dr Dubravka Valić Nedeljković).....	37
Prezentacija ženskog sporta u medijima ili ko je Šeli En Frejzer Prajs? (prof. dr Višnja Đorđić)	42
Slika žene u sportu u medijima u Vojvodini (asist. master Smiljana Milinkov i doc. dr Dejan Pralica).....	47

IV - Primeri loše prakse izveštavanja o ženama u sportu **55**

V - Primeri dobre prakse izveštavanja o ženama u sportu

Dominacija muškaraca i u ženskim ekipama (Biljana Selaković Milanović).....	61
Kreativne u izboru sportskih aktivnosti (Olivera Tomin).....	63
Radim sve što neizmerno volim (Gordana Malenović).....	67
Milena Švonja jednostavno najbolja (Slobodan Malešev).....	70
Trnovitim putem do pravde (Boris Zelenbaba).....	72
Za veću popularnost i nove uspehe (Nevena Belić).....	75

VI - Preporuke za rodno senzitivno izveštavanje o sportu **81**

VII - Kodeks rodno osetljivog izveštavanja **85**

VIII - Rečnik pojmova **89**

IX - O autorima i autorkama **95**

X - Rezime **99**

Uvod

Marija Srdić

O projektu i publikaciji

Sport može biti odlična strategija u borbi za ravnopravnost

Publikacija Izveštavanje o sportu – uvođenje rodne dimenzije nastala je u okviru druge faze projekta Centra za podršku ženama „Promena medijske prakse u izveštavanju o ženama u sportu“.

Uzimajući u obzir ulogu i značaj medija u savremenom kontekstu, projektom smo želeli da doprinesemo novom, rodno izbalansiranim pristupu u medijskom predstavljanju vrhunskih sportistkinja, olimpijki i paraolimpijki, žena trenera, sutkinja, sportskih funkcionerki, stručnjakinja, veteranki, rekreativki...

Pošli smo od stava da veća medijska vidljivost rezultata koje postižu žene u sportu doprinosi ukupnoj ravnopravnosti u oblasti sporta. Takođe, naša namera je bila da doprinesemo jačanju uloge javnih glasila u afirmaciji ženskog sporta u Vojvodini i Srbiji.

Tokom realizacije prve faze projekta, od novembra 2011. do novembra 2012. godine, istražili smo i prezentovali aktuelno stanje u vojvođanskim medijima kada je reč o izveštavanju o ženama u sportu, realizovali obuku za urednike/ce i novinare/ke sportskih redakcija štampanih i elektronskih medija u Vojvodini i podržali kreiranje novih medijskih sadržaja koji na balansirani i rodno odgovoran način izveštavaju o ženama u sportu.

Šta je prethodilo Projektu?

Centar za podršku ženama, kao aktivistička i feministička organizacija, od 2010. godine posebno je okrenut afirmaciji ženskog sporta, podsticanju žena na uključivanje u sportske aktivnosti ali i na osvajanje različitih uloga i profesija u sportu - od trenerske i sudijske do upravljačke.

Da bismo objektivno odgovorili na pitanje Kakav je stvarni položaj žena u ovoj oblasti? tim CPŽ-a je u drugoj polovini 2010. organizovao Istraživanje o položaju žena u sportu u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini¹.

Ključni nalazi nekoliko istraživanja o položaju žena u sportu u našoj zemlji, uključujući i najnovije istraživanje CPŽ-a na teritoriji Vojvodine, govore nam sledeće:

- u najvećem broju sportova muškarci dominiraju u aktivnom članstvu (izuzetak su sportska i ritmička gimnastika, ples i sinhrono plivanje);
- u većini slučajeva muškarci dominiraju u upravi, administraciji, komisijama, kao i među trenerima, sudijama i selektorima. Tako, među zaposlenima u pokrajinskim granskim savezima (obuhvaćenim istraživanjem) ima 9,1 odsto žena, a ukupan broj funkcionerki u posmatranim savezima je 13,2 odsto;
- tek po jedna žena nalazi se na mestu predsednice granskog saveza, sekretarke, predsednice upravnog odbora i skupštine u vojvođanskim savezima, a žena uopšte nema na funkcijama predsednice podsaveza, udruženja sudija i udruženja trenera;

¹ [http://www.podrska.org.rs/pubs/ZeneSportMsve\[2\].pdf](http://www.podrska.org.rs/pubs/ZeneSportMsve[2].pdf)

- žene čine četvrtinu sudijskog kadra, a njihov broj se lagano povećava sa opadanjem sudijskog ranga;
- uprkos ovakvoj slici stanja, postoje granski savezi koji pokazuju senzibilnost za rodnu problematiku, prate zastupljenost žena i promovišu njihovo učešće u tom sportu.

Drugi aspekt pomenutog istraživanja analizira podršku sportu na lokalnom nivou, u šest opština i gradova Vojvodine (Novi Sad, Kikinda, Inđija, Senta, Žitište, Sombor). Dokumentovano je sledeće:

- procenat ženskih klubova u posmatranim opštinama i gradovima kreće se od 3 do 17 odsto;
- učešće žena u aktivnom članstvu klubova kreće se od 24 odsto (Sombor) do 37,5 odsto (Novi Sad);
- u svim sredinama, bez izuzetka, muškarcima je na raspolaganju veći broj sportova;
- među stručnim saradnicima u klubovima broj žena je sedam puta manji od broja muškaraca;
- žene su, uprkos svemu, prisutne i u tradicionalno „muškim sportovima“ – fudbalu, vaterpolu, borilačkim sportovima, sportskom ribolovu;
- ženski klubovi dobijaju u proseku 10 odsto ukupnih budžetskih dotacija namenjenih sportu, muški klubovi 61 odsto, a mešoviti 29 odsto;
- od posmatranih gradova i opština, samo je grad Novi Sad sprovodio analize u vezi sa zastupljenošću žena u sportu.

Konačno, kada je reč o stavovima samih sportistkinja o vlastitom položaju, ispitivanje sprovedeno metodom fokus grupa, u kojem su učestvovalе 63 vojvođanske sportistkinje (iz 21 sporta), pokazalo je sledeće:

- sportistkinje ocenjuju da je položaj i muškaraca i žena u sportu (naročito na lokalnom nivou) nepovoljan i to naročito zbog: favorizovanja fudbala, nedostatka finansija, loših uslova za treniranje, izostanka jasnih pravila u vezi sa podrškom sportu i dr;
- da je, u takvoj situaciji, položaj sportistkinja, ženskih ekipa i klubova još nepovoljniji, a da se ogleda u:
 - * nepovoljnijem finansiranju ženskog sporta,
 - * mnogo manjoj medijskoj pažnji koja se pridaje ženama u sportu,
 - * neadekvatnim uslovima za treniranje,
 - * nesenzibilisanosti trenera za rad sa sportistkinjama,
 - * održavanju podele na „muške“ i „ženske“ sportove i postojanje predrasuda i
 - * tradicionalnom shvatanju uloge žene (kao majke, supruge, domaćice), što otežava razvoj sportske karijere.

Kada je reč o medijskom praćenju sporta, ispitanice su naročito istakle:

- da su rezultati koje žene postižu nepravedno zapostavljeni u odnosu na rezultate muških kolega;
- da su direktni prenosi i integralni snimci utakmica u ženskoj konkurenciji prava retkost u programima TV stanica;
- da su izveštaji o novim rezultatima sportistkinja često praćeni starim snimcima i fotografijama;
- da, po pravilu, izostaje praćenje priprema sportistkinja za velika takmičenja i
- da je izveštavanje često opterećeno stereotipima, predrasudama i ličnim stavovima novinara i komentatora.

Sportistkinje su u velikoj meri svesne da slika u javnosti zavisi od medija. Međutim, realnost je da se naši mediji ženama u sportu ne bave dovoljno, a kada se bave, to ne čine na pravi način. Utisak je da pored rezultata, sportistkinja treba da bude fizički atraktivna da bi mediji obratili pažnju na nju. Tako

se, često, u prvi plan umesto rezultata stavlja njen izgled (npr. "Naša najlepša teniserka").

Razloge za lošu medijsku prezentaciju sportistkinje vide u uređivačkoj politici medija i nesenzibilisanosti sportskih novinara (koji su najčešće muškarci). Takođe, smatraju da ovakvom predstavljanju u medijima doprinose i zahtevi sponzora komercijalne kampanje u kojima poznate sportistkinje reklamiraju različite proizvode tako što se u prvi plan stavlja njihovo telo, a ne sport kojim se bave.

Da su zapažanja sportistkinja potpuno tačna, potvrđuje nam i monitoring medija koji sprovodi „Ženski informaciono dokumentacioni centar“ (Beograd).²

Sve nabrojano u potpunoj je suprotnosti sa proklamovanim principima koje zastupaju Međunarodne i domaće sportske organizacije, Olimpijski komitet i relevantne institucije u Srbiji.

Diskriminacija se ogleda u: malom učešću žena u rekreativnom sportu, u nedostatku odgovarajuće brige za posebno ranjive grupe žena, u manjoj zastupljenosti u sudijskoj i trenerskoj profesiji, neprihvatljivo niskoj zastupljenosti žena u upravljanju i odlučivanju u sportu, u širenju predrasuda u pogledu učešća žena u pojedinim sportovima, u značajno manjoj prisutnosti ženskog sporta u medijima i dr.

Promena medijske prakse u izveštavanju o ženama u sportu

Realnost je da se mediji u Srbiji ženama u sportu ne bave dovoljno, a kada se bave, ne čine to na zadovoljavajući način. Zato smo krajem 2011. godine posebnu pažnju obratili na sadržaje posvećene sportu i sproveli rodnu analizu sportskih sadržaja štampanih i elektronskih, lokalnih i regionalnih medija u Vojvodini. Preporuke koje su proistekle iz rodne analize sportskih sadržaja korišćene su u kreiranju projekta „Promena medijske prakse u izveštavanju o ženama u sportu“ kao i u komponovanju programa obuke namenjenog novinarima/kama i urednicima/cama sportskih redakcija.

Obuka koja je usledila 2012. godine obuhvatila je sledeće teme: *Položaj žena u sportu u Vojvodini/Srbiji; Kako mediji vide žene; Predstavljanje rezultata rodne analize sadržaja posvećenih sportu; Borba protiv diskriminacije žena u sportu – iskustva u svetu; Žene i sport – medicinski aspekti; Žene i sport – psihološki aspekti; Kako izveštavati o ženama u sportu?*

Pored obuke, projektne aktivnosti uključile su i praktični rad učesnika/ca na proizvodnju novih medijskih sadržaja.

Učesnici/ce Projekta bili su urednici i urednice sportskih redakcija štampanih i elektronskih medija sa teritorije Vojvodine, novinari i novinarka štampanih i elektronskih medija sa teritorije Vojvodine, saradnici institucija, sportskih klubova i organizacija odgovorni za komunikaciju sa medijima.

Projektni tim CPŽ-a činili su: Marija Srdić, direktorka i novinarka, prof. dr Višnja Đorđić (Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja u Novom Sadu), mast. asistentkinja Smiljana Milinkov i doc. dr Dejan Pralica (Odsek za medijske studije Filozofskog fakulteta u Novom Sadu). U pripremu i realizaciju obuke uključeni su stručnjaci/stručnjakinje iz oblasti rodne ravnopravnosti, medija, sportske medicine i psihologije sporta: prof. dr Dubravka Valić Nedeljković (Odsek za medijske studije Filozofskog fakulteta u Novom Sadu), prof. dr Zorica Mršević (Fakultet za evropske pravno-političke studije u Novom Sadu) i Snežana Vujanović, psihološkinja, Biljana Savić, doktorka sportske medicine (Pokrajinski zavod za sport).

² <http://zindokcentar.org/bilten/3m01site/3mmm-01web.pdf>
<http://www.rosalux.rs/files/Prirucnik%20za%20medije.pdf>

O publikaciji

Publikacija *Izveštavanje o sportu – uvođenje rodne dimenzije* sabira ključne rezultate prve faze projekta „Promena medijske prakse u izveštavanju o ženama u sportu“. Obuhvata, s jedne strane, tekstove i priloge šest stručnih saradnika/ca u kojima se odnos *žene - sport – mediji* sagledava iz različitih perspektiva (medijske, sportske, rodne...), a s druge strane, uključuje medijske sadržaje nastale u okviru Projekta, kao rezultat praktičnog rada novinara i novinarki koji su prošli proces edukacije i prihvatili da stečeno znanje primene u kreiranju priloga za potrebe medijskih kuća za koje izveštavaju (RTV – redakcije televizije i radija, Sremske novine, Kikindske, Dnevnik...)

Za potrebe ove publikacije prilozi stručnih saradnika/ca korišćeni tokom obuke 2012. godine dopunjeni su i obogaćeni, a medijski prilozi učesnika/ca Projekta koji su emitovani na radiju i televiziji prilagođeni su štampanom izdanju. Tekstove objavljene u regionalnim i lokalnim novinama prenosimo u izvornom izdanju. Zastupljeni su medijski prilozi novinara/ki: Biljane Selaković Milanović (Sremske novine), Olivera Tomin (Kikindske), Gordane Malenovića (Dnevnik), Slobodana Maleševa-Bobice (Radio Aktiv), Borisa Zelenbabe (RTV-Radio Novi Sad) i Nevene Belić (RTV-Televizija Novi Sad).

Publikaciju smo pre svega namenili osobama iz medija - novinarima/kama, urednicima/cama, fotoreporterima/kama, snimateljima/kama, sportskim komentatorima/kama i dr., ali smo uvereni da sadržaji koje nudimo mogu biti korisni i službama za odnose sa javnošću u sportskim savezima, klubovima, OKS i sportskim institucijama.

Svesni činjenice da perspektiva rodne ravnopravnosti često izostaje u domaćim istaživanjima i radovima u oblasti sporta, a da teoretičarke roda i aktivistkinje ženskog pokreta nisu u dovoljnoj meri prepoznale sport kao polje svog delovanja, ohrabрили smo grupu autora i autorki da zajednički višemesečni rad pretočimo u publikaciju i tako proširimo krug zainteresovanih za teme koje otvaramo u javnosti i medijima poslednjih nekoliko godina.

Uvereni smo da ćemo, uprkos obilju sadržaja i najraznovrsnijih informacija koje do publike stižu putem konvencionalnih i novih medija, naći put do onih kojima će sadržaji publikacije *Izveštavanje o sportu – uvođenje rodne dimenzije* biti podsticaj i inspiracija za istraživanje, promišljanje i lično angažovanje u borbi za rodnu ravnopravnost.

Ko nas je podržao?

Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu od juna 2010. godine podržava aktivnosti Centra za podršku ženama i naših partnerskih organizacija kroz **Program afirmacije ženskog sporta u Autonomnoj pokrajini Vojvodini**. Tako je i 2012. finansijski podržana realizacija prve faze projekta „Promena medijske prakse u izveštavanju o ženama u sportu“, a ove (2013.) godine Sekretarijat je doprineo nastavku naših aktivnosti na rodnoj senzibilizaciji medija, tako što su omogućili štampanje publikacije *Izveštavanje o sportu – uvođenje rodne dimenzije*.

Opština Kikinda je 2012. prepoznala značaj teme **Žene u sportu** i od tada pruža finansijsku podršku projektu „Promena medijske prakse u izveštavanju o ženama u sportu“ kroz dva konkursa za finansiranje projekta u oblasti sporta.

Takođe, naše aktivnosti na polju promocije ženskog sporta i ravnopravnosti polova 2012. je podržalo i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava na konkursu „Kalendar ljudskih prava“.

Položaj žena u sportu

prof. dr Višnja Đorđić

Žene u sportu: osvajanje slobode

Povest o ženama u sportu, nesumnjivo je povest o pravima žena, o osvajanju slobode. To je proces koji još uvek traje i u kome mediji imaju značajnu ulogu. Žene su prešle dug put, od potpune isključenosti i osporavanja prava na bavljenje fizičkom aktivnošću i sportom, pa do masovnog bavljenja sportom u poslednjoj trećini 20. veka.

Suzana Entoni (Susan B. Anthony, 1820-1906), američka aktivistkinja za ljudska prava i sifražetkinja, žena po kojoj je nazvan 19. amandman koji je 1920. godine konačno omogućio ženama u Americi pravo glasa, smatrala je da je bicikl, više od bilo čega drugog, doprineo emancipaciji žena. Bicikl je nazvala „mašinom slobode”. Naime, krajem 19. veka, bicikl postaje izuzetno popularan u Americi i zapadnoj Evropi; ženama je prvi moderni bicikl omogućio nezavisnu fizičku mobilnost, predstavljao je vid aktivne rekreacije, oslobodio je žene krutih korseta i dugih, teških sukanja... Jednostavno, nije bilo moguće voziti bicikl u tradicionalnoj viktorijanskoj ženskoj odeći. Po jednoj drugoj američkoj sifražetkinji, Ameliji Blumer (Amelia Bloomer, 1818-1894), nazvane su i posebne vrećaste pantalone, dužine preko kolena, koje su omogućavale vožnju biciklom (to su zapravo bile sportske *blumerice* ili *knikerbokerice*). Bicikl postaje simbol *Nove žene*, emancipovane, politički angažovane, aktivne i slobodne. S početka su žene na biciklu, u „muškoj” odeći, nailazile na zgražavanje i osudu, u novinama su bile meta zlobnih komentara i karikatura. Vožnja bicikla je smatrana opasnom po fizičko i mentalno zdravlje žena, po njihovu ženstvenost, moral, reputaciju, porodični život. Smatralo se da će vožnja bicikla, koja je zahtevala da osoba napusti sigurnost doma i porodice, odvesti žene u neskromnost i promiskuitet. Lekari su upozoravali da mnoge žene voze bicikl iznad preporučene zone umerenog opterećenja, izlažući srce preteranom naporu. Ukazivali su na moguća oštećenja bubrega, kičme i reproduktivnog sistema. Ipak, postepeno dolazi do promene javnog mnjenja, devedesetih godina 19. veka sve više žena vozi bicikl, a ženski biciklistički klubovi postaju sve popularniji. Amerikanka *Eni Kopčovski Londonderi* (Annie Kopchovski Londonderry, 1870-1947), dvadesettrogodišnja majka troje dece, 1894. godine započinje svoj spektakularni put oko sveta na biciklu. Vozila je najpre odevena u suknju i bluzu, da bi kasnije nastavila da vozi u blumericama, a potom i u muškim pantalonama. „Ja sam novinarka i 'nova žena', ako to znači da verujem da mogu da uradim sve što i bilo koji muškarac” (Zheutlin, 2005). Žene su izborile prvu veliku pobjedu i nije više bilo povratka na staro.

Sport, razvoj, žene

Sport nisu samo slavni sportisti na naslovnim stranama, milionski fudbalski transferi i uzbudljivi mečevi NBA lige. Iako je elitni sport u žiži pažnje javnosti i medija, sport se sagledava mnogo šire i obuhvatnije. **Evropska povelja o sportu** pod sportom podrazumeva „**sve oblike fizičke aktivnosti koje, kroz neformalno ili organizovano bavljenje, imaju za cilj poboljšanje fizičke kondicije i mentalnog blagostanja, formiranje društvenih odnosa ili postizanje rezultata na takmičenjima svih nivoa**” (European Sport Charter, 1992). Sport obuhvata različite nivoe organizovanosti, različite sportske discipline, različite nivoe angažovanja i takmičenja, različite aspiracije učesnika. Svi imaju pravo da se bave sportom u bezbednom okruženju, koje štiti ljudsko dostojanstvo, pri čemu žene i muškarci svih uzrasta, bez obzira na socijalne i etničke razlike, moraju imati iste mogućnosti da se bave sportom (European Charter of Women's Rights in Sports, 2011).

Zašto je pitanje žena u sportu važno?

- Zato što je bavljenje sportom i fizičkim vaspitanjem fundamentalno ljudsko pravo;
- Zato što je bavljenje sportom i fizičkom aktivnošću osnova aktivnog i zdravog životnog stila;
- Zato što sport može doprineti rodnoj ravnopravnosti i osnaživanju žena.

Na nivou lokalne zajednice i društva u celini, sport može značajno doprineti promociji zdravlja i prevenciji hroničnih nezazaznih bolesti, razvoju obrazovanja dece i mladih, *rodnoj ravnopravnosti i osnaživanju žena*, može podstaći inkluziju i blagostanje osoba sa invaliditetom, i biti važan faktor u prevenciji konflikata i izgradnji mira (Harnessing the Power of Sport for Development and Peace, 2008). Sport preispituje postojeće rodne stereotipe i može predstavljati katalizator oslobađanja žena, transformišući, naposljetku, i sâme rodne norme.

Na individualnom planu, bavljenje sportom i fizičkom aktivnošću doprinosi skladnom razvoju, fizičkom i mentalnom zdravlju žena, prevenciji rizičnih ponašanja, socijalizaciji i samopoštovanju, otvara prostor za kreativnost i samopotvrđivanje, unapređuje kvalitet života (tabela 1). Sportski programi mogu da umanje socijalnu izolaciju i isključenost sa kojima se žene često suočavaju, da im pomognu u formiranju društvenih mreža, obezbede socijalnu podršku i informisanost o zdravlju i obrazovanju (Harnessing the Power of Sport for Development and Peace: Recommendations to Governments, 2008). Kroz učestvovanje u sportskim aktivnostima, žene stiču socijalne veštine, poput liderstva, donošenja odluka i timskog rada. Ove veštine i iskustva stečena u sportu, mogu se preneti u druge životne domene (radno mesto, porodica, javna sfera).

Rezultati studije sprovedene na nacionalnom uzorku žena rukovodilaca u vodećim američkim korporacijama, pokazuju da se njih 82 odsto organizovano bavilo sportom u detinjstvu (From the Locker Room to the Boardroom: A Survey on Sports in the Lives of Women Business Executives, 2002). Žene rukovodioci koje su se bavile sportom, smatraju da im je sport omogućio da: budu disciplinovanije (smatra 86% ispitanica), bolje funkcionišu kao deo tima (81%), razviju leaderske veštine od značaja za profesionalni uspeh (69%), da se nose sa neuspehom (68%) i imaju izraženiji takmičarski pristup u odnosu na druge (59%).

Tabela 1 - Empirijski potvrđene koristi bavljenja sportom

Koristi po fizičko zdravlje	Psihološke i emocionalne koristi
<ul style="list-style-type: none">• Duži i kvalitetniji život;• Kardio-respiratorna kondicija;• Mišićna snaga i izdržljivost;• Prevencija osteoporoze;• Kardio-vaskularno zdravlje;• Prevencija gojaznosti;• Zdrava telesna kompozicija i kontrola telesne težine;• Prevencija dijabetesa;• Prevencija visokog pritiska;• Prevencija nekih kancera (debelog creva, grudi, bubrega, materice, prostate);• Zdrava menstrualna funkcija;• Kontrola sindroma hroničnog umora;• Prevencija i tretman nespecifičnog lumbalnog bola.	<ul style="list-style-type: none">• Psihičko blagostanje;• Uživanje i pozitivne emocije;• Veće samopoštovanje i samopouzdanje,• Pozitivniji self-koncept i bodi imdiž;• Veća energija i budnost;• Bolji san;• Manji nivo anksioznosti, depresije, neuroticizma i različitih vrsta stresa;• Bolje kognitivno funkcionisanje;• Postavljanje ciljeva;• Očuvanje funkcionalnog kapaciteta i kvaliteta života u starijem dobu;• Manji gubitak memorije kod starijih ljudi.

Socijalne i kulturne koristi	Koristi vezane za motoričku umešnost
<ul style="list-style-type: none"> • Razvija socijalne veštine (timski rad, vrednovanje napornog rada, fer plej); • Bolji uspeh u školi (bolje ocene, manje disciplinskih problema, manje izostanaka, odustajanja, nastavak školovanja, veće akademske aspiracije); • Redukuje anti-socijalno ponašanje, socijalnu isključenost i usamljenost u svim uzrasnim grupama; • Pozitivne relacije sa odraslima i vršnjacima; • Društveni kapital i mreže; • Prevencija/redukcija rizičnih ponašanja; • Raznovrsnost perspektiva. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fizička kondicija; • Kompetencije u bazičnim kretnim veštinama; • Kompetencije vezane za fizičku aktivnost; • Fizički aktivan životni stil; • Razvoj sportskog talenta

Žene u sportu: na muškoj teritoriji?

Sport od samih početaka ima naglašeno rodni karakter. Moderni sport, prema Kirku (2003) i nastaje zbog dečaka i muškaraca. Naime, drugom polovinom 19. veka, u elitnim privatnim školama za dečake srednje i više klase u Engleskoj, na temelju tradicionalnih seoskih igara nastaju sportske igre poput ragbija i fudbala. Sportu se pripisuje ključna uloga u dostizanju „primerne muževnosti“, čemu su težili i škola i roditelji. Smatralo se da primerna muževnost počiva u harmoničnom fizičkom rastu i razvoju karaktera (Holt, 1989). Sport je trebalo da kanališe „nedužnu vitalnost“ mladog tela, na prihvatljiv način, kanališući sirovu energiju i dajući joj značenje. „'Muževni' dečak je imao snažno telo i čisto srce... Muškarac je bio lojalan, hrabar, aktivan i kao takav prirodni par ženi, koja je bila spiritualna, senzitivna i ranjiva“ (Weeks, J. Sex, Politics and Society, 1981, prema Holt, 1989). Sport tako učestvuje u redefinisaju rodova, postaje sredstvo disciplinovanja i moralnog vaspitanja dečaka, naglašenog klasnog obeležja. Pravi sportista džentlmen otelotvoruje idealne maskuline osobine viktorskog doba: čast, hrabrost, liderstvo, osećanje klasne pripadnosti, nacionalnu superiornost, samokontrolu, istrajnost, odanost timu.

Kada su krajem 19. veka, po uzoru na škole za dečake, počele da se osnivaju privatne škole za devojčice srednje i više klase, sport dobija svoje mesto u školi, i u funkciji je formiranja specifične vrste femininosti, koja odgovara potrebama ovih društvenih klasa. Uvode se sportske aktivnosti prilagođene poželjnom konceptu femininosti, iz sportskih igara se izbacuje fizički kontakti sl. Žena se tretira kao intuitivno, saosećajno i nežno biće, usmereno na brak i zasnivanje porodice, i te kvalitete nije smelo narušiti intenzivnije, tj. „muško“ bavljenje sportom. Naglašena viktorska briga za zdravlje u slučaju žena iskazivala se u strahovanjima da bi suviše intenzivno bavljenje sportom moglo da ugrozi njihovo zdravlje i buduće materinstvo. Za dečake, takve ograde se nisu postavljale. Kirk (2003) ukazuje na još jednu zanimljivu činjenicu: dok su protivnici sporta u školama za dečake ukazivali na opasnost od zanemarivanja nastavnih predmeta, protivnici sporta u devojačkim školama najviše su brinuli da će bavljenje sportom narušiti ženstvenost učenica.

Savremeni sport je od svojih početaka predstavljao značajno sredstvo za naglašavanje različitosti između muškaraca i žena i očuvanje tih razlika (Kirk, 2003). Ulazak žena u sport, nesumnjivo preispituje postojeće rodne norme, ali i domen sporta kao tradicionalno mušku teritoriju.

Sportistkinje žive u dve kulture, u sportskoj kulturi, koja je inherentno muška, i široj socijalnoj kulturi, koja veliča ženstvenost (Krane et al., 2004). Kako prevazići nametnuti konflikt: „biti žena“ i „biti

sportista“? Ako se žene povinuju važećim obrascima femininosti, malo je verovatno da će se uopšte baviti sportom, a ako se bave, onda je bezbednije birati tradicionalno „ženske“ sportove. I danas žene dominiraju u sportovima gde je glavni akcenat na estetici i telesnoj ekspresiji (ples, gimnastika, umetničko klizanje), dok muškarci čine većinu u borilačkim sportovima, sportskim igrama na velikim terenima, moto sportu, ekstremnim sportovima i sportovima izdržljivosti (Gender Equality in Sport, 2011). Žene koje odluče da se bave „muškim“ sportovima često izazivaju podozrenje i kritike okoline, koja ih etiketira kao „neobične“, „muškobanjaste“ ili „lezbijke“. Žene su podjednako sklone da se pridržavaju rodni stereotipa kao i muškarci, i otuda mogu biti zabrinute zbog sopstvenog rodnog identiteta i kako će ih socijalno okruženje prihvatiti ako se bave sportom.

„Slučaj Zoi Smit“

Britanska sportistkinja, Zoi Smit, nastupala je na OI u Londonu 2012. godine u dizanju tegova. Osamnaestogodišnja devojka, sitne građe (159 cm, 58kg), oborila je državni rekord u izbačaju, podigavši 121 kilogram. Medijsku pažnju privukla je svojim replikama na Tviteru, nakon što je bila predmet seksističkih komentara na toj društvenoj mreži. Komentari su usledili posle dokumentarca o Zoi Smit i kolegicama iz dizačke reprezentacije, emitovanog na Bi-Bi-Si-ju, pod sugestivnim nazivom "Girl Power – Going For Gold". Dovodeći u pitanje njenu femininost i seksualnost, jedan korisnik je tvitovao „Ne bih te ni pogledao. Mislio bih da si tip, a tako bi mislilo i devet od deset momaka“, potom i „...a sada beži nazad u kuhinju i napravi sendvič svom dečku, gladan je“. Smit je britko odgovorila na napade, a potom svoju poziciju obrazložila na blogu: „Mi ne dižemo tegove da bismo izgledale privlačno, posebno ne da bi se dopale takvim muškarcima. Zbog čega uopšte misle da mi želimo da nas smatraju privlačnim? Da li treba da prestanemo sa dizanjem tegova, izmenimo naš režim ishrane kako bismo se u potpunosti oslobodile 'muških' mišića i postale domačice, u pukoj nadi da ćete jednoga dana blagonaklonije gledati na nas...Možda je ovo šokantno za vas, ali mi bismo radije bile privlačne ljudima koji nisu tako uskih pogleda... više volimo da naši muškarci budu dovoljno sigurni u sebe, da se ne oseće manje muškarcima zbog činjenice da nismo slabe i nemoćne“.

Inače, dizanje tegova je olimpijska disciplina za žene počev od olimpijskih igara u Sidneju, 2000. godine, a ulaznice za pojedina nadmetanja u Londonu bile su rasprodate mesecima unapred.

Iako bavljenje sportom omogućava ženama mogućnost da izmene sopstvene i percepcije drugih o svojim sposobnostima i rasponu uloga koje mogu da imaju u društvu (Harnessing the Power of Sport for Development and Peace: Recommendations to Governments, 2008), ima mišljenja da i danas muškarci i žene egzistiraju u različitim svetovima kada je reč o sportu. Pokreću ih različiti motivi, preferiraju različite sportove, ostvaruju manje zarade, imaju drugačiji medijski tretman. Bavljenje žena sportom i fizičkom aktivnošću, prema postojećim istraživanjima, karakteriše nekoliko globalnih trendova:

- Žene su manje fizički aktivne od muškaraca u svim uzrasnim grupama;
- Opadanje fizičke aktivnosti sa uzrastom, posebno u adolescenciji, izrazitije je kod žena;
- Žene su sklonije manje intenzivnim aktivnostima i preferiraju određene tipove fizičke aktivnosti;
- Najvažniji motivi koji pokreću žene da se bave sportom i fizičkom aktivnošću su zdravlje i druženje, dok su muškarci skloniji takmičarskim sportovima;
- Pokazuju manje interesovanje za sport i fizičku aktivnost uopšte;
- Žene u većem procentu napuštaju bavljenje sportom i fizičkom aktivnošću;
- Žene su manje zastupljene u sportu na svim nivoima i u svim ulogama, a posebno upravljačkim;
- Ženski sport ima inferioran medijski tretman u poređenju sa muškarcima;
- Zarade žena trenera i sportistkinja u profesionalnom sportu su mnogo manje u odnosu na muškarce.

Prema Forbsovoj listi najbolje plaćenih sportista sveta u 2013. godini, najbolje rangirana žena, teniserka Marija Šarapova, nalazi se na 22. mestu, sa zarađenih 29 miliona dolara. Sledeća najbolje rangirana žena je teniserka Serena Vilijems, na 68. mestu, sa 20.5 miliona dolara. Na vrhu rang-liste, nalazi se golfer Tajger Vuds, koji je sa 78.1 miliona dolara ostvario 2.7 puta veću zaradu od Šarapove. Svih prvih deset muškaraca na listi zaradilo je po više od 40 miliona dolara (u proseku 55.25 miliona dolara), dok je deset najbolje plaćenih sportistkinja u proseku zaradilo 14.59 miliona dolara. Žene najviše zarađuju u tenisu (sedam od deset najbolje plaćenih sportistkinja su teniserke), dok najbolja golferka, Pola Krimer, deseta na ženskoj listi, zarađuje tek četrnaesti deo Vudsove zarade. Inače, od 1990. godine do danas, na vrhu ženske liste su isključivo teniserke, a Marija Šarapova je najbolje plaćena sportistkinja sveta neprekidno od 2005. godine. Kod muškaraca, među prvih deset u 2013. godini, najviše je fudbalera (3), zatim košarkaša, golfera i igrača američkog fudbala (2), a na listi je i jedan teniser. Jedina žena koja je uspela da uđe među prvih 10 na Forbsovoj godišnjoj listi zarada je Monika Seleš (1992. godine je bila deseta). /Izvor: Forbes Magazine's list „The world's highest paid athletes in 2013“ <http://www.forbes.com/athletes/list/>

Na učešće žena u sportu nepovoljno utiču brojni socijalni, interpersonalni i intrapersonalni faktori: kulturne i religiozne norme, ekonomska zavisnost ili niski prihodi, obrazovni nivo, medijska nevidljivost sportistkinja i nedostatak ženskih rol-modela, višestruke socijalne uloge, nedostatak slobodnog vremena, izostanak socijalne podrške ili socijalni pritisak porodice i vršnjaka, slabija ponuda i dostupnost sportskih programa i objekata, nedostatak obučanih trenera, nedovoljna bezbednost, nedostatak samopouzdanja, negativan bodi-imidž, nedostatak interesovanja za fizičku aktivnost i sport i dr.

Kreiranje delotvornih strategija promocije ženskog sporta mora uzimati u obzir lokalne specifičnosti, potrebe žena i održivost programa koji se nude. Uključivanje žena u sport ne samo da preispituje granice određene ženskim rodnim ulogama, već može značiti i preispitivanje muških rodnih uloga, doprinoseći boljem razumevanju i odnosima muškaraca i žena u društvu (Harnessing the Power of Sport for Development and Peace: Recommendations to Governments, 2008).

Međunarodni okvir za promociju ženskog sporta

Značaj sporta u promociji rodne ravnopravnosti i osnaživanju žena, prepoznat je u važnim međunarodnim inicijativama i dokumentima, koji definišu institucionalni okvir za unapređivanje položaja žena u sportu.

Ujedinjene nacije (UN), kao najveća globalna organizacija, posebnu pažnju posvećuju razvoju i ljudskim pravima. Opšti ciljevi kada je reč o rodnoj ravnopravnosti i osnaživanju žena sadržani su temeljnim dokumentima, kao što su:

- Povelja Ujedinjenih nacija (1945);
- Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1948);
- Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women; CEDAW, 1979);
- Milenijumska deklaracija UN (2000);
- Konvencija UN o pravima osoba sa invaliditetom (2006).

Donošenjem, kod nas nedovoljno afirmisane, *Međunarodne povelje o fizičkom vaspitanju i sportu*, UN su dale posebno važan doprinos razvoju fizičkog vaspitanja i sporta. Ovu povelju usvojila je

generalna konferencija Uneska 1978. godine. U prvom članu naglašava se da je „Bavljenje fizičkim vaspitanjem i sportom fundamentalno pravo za sve“, što uz već poznati član 31. Konvencije UN o pravima deteta (koji priznaje pravo deteta da se *“odmori i zabavi, angažuje u igri i rekreativnim aktivnostima odgovarajućim za uzrast deteta”*) eksplicitno tretira bavljenje fizičkim vaspitanjem i sportom kao fundamentalno **ljudsko pravo**.

Pomenuta konvencija o eliminisanju diskriminacije žena (CEDAW), u članu 10, poziva države članice da preduzmu sve podesne mere radi otklanjanja diskriminacije žena, da bi im obezbedile jednaka prava i mogućnosti kao i muškarcima u pogledu aktivnog bavljenja sportom i fizičkim vaspitanjem. U članu 13, još jednom se podvlači da će države potpisnice preduzeti sve mere za eliminaciju diskriminacije žena u drugim područjima privrednog i društvenog života radi obezbeđivanja istih prava na učešće u rekreativnim aktivnostima, sportu i svim aspektima kulturnog života.

Specijalna organizacija UN za obrazovanje, nauku i kulturu, Unesko, pokrenula je 1976. godine međunarodni forum MINEPS (The International Conference of Ministers and Senior Officials Responsible for Physical Education and Sport) sa ciljem podsticanja intelektualne i stručne razmene u području fizičkog vaspitanja i sporta, i uspostavljanja institucionalnog mehanizma za artikulisanje zaokružene međunarodne strategije u ovoj oblasti. Sve dosad održane ministarske konferencije imale su značajan uticaj na međunarodni dijalog i razvoj politika u vezi sa fizičkim vaspitanjem i sportom. MINEPS je, tako, imao važnu ulogu u nastajanju Međunarodne povelje o fizičkom vaspitanju i sportu (1978), značajnu i po prepoznavanju prava žena na bavljenje sportom i fizičkim vaspitanjem. U agendi četvrtne konferencije održane u Atini 2004. godine, bio je i problem ravnopravnosti žena u sportu, a peta konferencija (Berlin, 2013) među ključnim temama imala je dostupnost sporta kao fundamentalnog prava za sve, sa posebnim osvrtom na žene i njihovo učestvovanje u sportu.

Kao prelomna tačka u uspostavljanju strateških i koordinisanih međunarodnih napora usmerenih ka ravnopravnosti žena u sportu, često se uzima **Brajtonska konferencija, održana 1994. godine** u Engleskoj. Prva svetska konferencija o ženama u sportu, pod nazivom „Žene, sport i izazov promene“, okupila je 280 učesnika iz 82 zemlje. Konferenciju je organizovao Britanski sportski savet, uz podršku Međunarodnog olimpijskog komiteta. Tri glavna ishodišta Brajtonske konferencije jesu: a) Međunarodna strategija za žene i sport, b) Brajtonska deklaracija i c) Međunarodna radna grupa za žene i sport (International Working Group on Women and Sport, IWG), osnovana sa ciljem praćenja implementacije međunarodne strategije za žene i sport.

Brajtonska deklaracija o ženama i sportu kao glavni cilj definiše „Razvijanje sportske kulture koja omogućava i ceni punu uključenost žena u sve aspekte sporta“. Deklaracija ukazuje na nedopustivi raskorak kad je reč o zastupljenosti žena u populaciji (nešto više od polovine svetske populacije) i njihovom učešću u sportu. Iako taj procenat varira od zemlje do zemlje, ipak je u svim slučajevima manji u odnosu na muškarce. Osnovni princip za koji se zalaže Brajtonska deklaracija jeste *pravičnost i jednakost u sportu i društvu*. Žene moraju imati jednake mogućnosti učestvovanja u sportu, bez obzira na rasu, boju kože, jezik, religiju, godine života, invaliditet i dr. Pri tom je veoma važno izaći u susret specifičnim potrebama, interesovanjima, stavovima i vrednostima žena, što podrazumeva raznovrsnost, veću ponudu, dalja istraživanja u ovoj sferi itd. Učešće žena u sportu može da obogati i unapredi sport, isto kao što sport može unaprediti kvalitet života žena. Principi sadržani u Deklaraciji usmeravaju inicijative za povećanje učešća žena u sportu na svim nivoima, i u svim funkcijama i ulogama.

Međunarodna radna grupa za žene i sport (IWG) je u međuvremenu prerasla u nezavisno koordinirajuće telo, sastavljeno od predstavnika pet regiona sveta (Afrika, Američki i Karipski region, Azija, Evropa i Okeanija), kao i dve nevladine organizacije (WSI³ i IAPESGW⁴). Pored malog

³WomenSport International (WSI). Okuplja preko 30 zemalja članica. Bavi se pitanjima sportske nauke, medicine, zdravlja i fitnesa, ishrane, trenerstva, upavljanja i obrazovanja. Cilj WSI jeste da obezbedi veće mogućnosti i pozitivne promene za devojčice i žene na svim nivoima bavljenja sportom i fizičkim vaspitanjem.

⁴International Association of Physical Education and Sport for Girls and Women (IAPESGW).

operativnog jezgra, obuhvata veliku međunarodnu mrežu organizacija. Osnovni cilj IWG jeste promocija i podsticanje mogućnosti za devojčice i žene u sportu i fizičkoj aktivnosti širom sveta. Jedan od prvih zadataka IWG bio je da stavi pitanje učešća žena u sportu na dnevni red Međunarodnog paraolimpijskog komiteta i Svetske konferencije o ženama u organizaciji UN. Napori su urodili plodom i pitanja vezana za sport i fizičku aktivnost žena uključena su u rad IV Svetske konferencije o ženama u Pekingu, 1995. godine, pri čemu su tri reference koje se odnose na sport i fizičku aktivnost dodate „Platformi za akciju“ UN, kao glavnom ishodištu rada Konferencije.

Ove preporuke pozivaju na:

- obezbeđivanje dostupnih rekreativnih i sportskih objekata pri obrazovnim institucijama,
- uspostavljanje i jačanje rodno-senzitivnih programa za devojčice i žene svih uzrasta u obrazovnim institucijama i institucijama lokalne zajednice,
- stvaranje i podršku programima u obrazovnim sistemima, na radnom mestu i u lokalnoj zajednici, radi stvaranja mogućnosti za učestvovanje u sportu i fizičkoj aktivnosti za devojčice i žene svih uzrasta, na istoj osnovi kao što su takvi programi dostupni dečacima i muškarcima.

Međunarodni paraolimpijski komitet razmatrao je pitanje rodne ravnopravnosti na Generalnoj skupštini 1995. godine, usvojivši Brajtonsku deklaraciju. I Međunarodni olimpijski komitet je usvojio iste godine Brajtonsku deklaraciju, formiravši svoju Radnu grupu za žene i sport.

Takođe, IWG je uspešno radila na osnivanju regionalnih grupa (arapska, afrička, azijska). Evropska grupa za žene i sport (EWS) postojala je pre Brajtonske konferencije, pa nije zahtevala pomoć IWG, već je poslužila kao model za druge regionalne asocijacije. U međuvremenu, IWG je na svake četiri godine organizovala svetsku konferenciju o ženama i sportu, nakon Brajtona, 1994. godine, domaćini su bili Vindhuk (1998), Montreal (2002), Kumamoto (2006) i Sidnej (2010), a šesta konferencija održava se u Helsinkiju, 2014. godine. Iako deklaracije koje su ishodile, nemaju obavezujući karakter, daju korisne smernice vladama i sportskim telima, definišući prioritetne pravce akcije.

Međunarodni olimpijski komitet (MOK), kao vodeće sportsko telo u svetu, relativno kasno se uključio u promociju rodne ravnopravnosti. Tek 1995. godine, nakon više od jednog veka postojanja, MOK je formirao Radnu grupu za žene i sport, koja je deset godina kasnije prerasla u *Komisiju za žene i sport* (Women and Sport Commission). Komisija predstavlja konsultativno telo, koje se bavi kompleksom pitanja vezanih za učešće žena u olimpijskom sportu, ne samo kao takmičara, već i kao sudija, tehničkog osoblja, a pogotovo kao lidera. Povećan je broj ženskih disciplina u olimpijskom programu, svaki novi sport koji želi da se pridruži porodici olimpijskih sportova mora uključivati sportske discipline za žene, a postavljen je i standard vezan za zastupljenost žena u upravljačkim strukturama nacionalnih olimpijskih komiteta: najmanje 10% do 2001. godine, odnosno, 20% do kraja 2005. godine. Takođe, Olimpijska povelja je dopunjena tako da eksplicitno promovise pozicije žena u sportu: „IOC snažno podstiče, odgovarajućim sredstvima, promociju žena u sportu na svim nivoima i u svim strukturama, posebno u izvršnim telima nacionalnih i međunarodnih sportskih organizacija“ (2. pravilo, 5. paragraf).

Međunarodni savet za sportsku nauku i fizičko vaspitanje (ICSSPE). Osnovan u Parizu, 1958. godine pod nazivom Međunarodni savet za sport i fizičko vaspitanje (ICSPE). To je međunarodna organizacija koja okuplja više od 220 organizacija sa svih pet kontinenata, počev od nacionalnih ministarstava do međunarodnih sportskih federacija, nacionalnih olimpijskih komiteta, univerziteta i istraživačkih centara. Kad je reč aktivnostima usmerenim ka promociji rodne ravnopravnosti, evidentan je napredak u tri glavna područja: međunarodna saradnja, politika i diseminacija publikacija i informacija. ICSSPE saraduje sa Međunarodnim olimpijskim komitetom, Svetskom zdravstvenom

organizacijom, Međunarodnom radnom grupom za žene i sport (IWG). Objavili su prvu međunarodnu zbirku uspešnih programa, politika i kontakt informacija vezanih za učešće žena u sportu, pod nazivom *Women, Sport and Physical Activity: sharing good practice* (2000), koja je zahvaljujući finansijskoj podršci MOK-a dostavljena i svim nacionalnim olimpijskim komitetima.

Ovde je, imajući u vidu pripadnost evropskom kulturnom i geografskom prostoru, važno prikazati i dva evropska dokumenta koja značajno tretiraju pitanje žena u sportu.

Evropska povelja o sportu (usvojena 1992, revidirana 2001. godine) ukazuje na značaj promocije sporta kao važnog faktora čovekovog razvoja. Prvi član ovog dokumenta koji se odnosi na cilj Povelje, ukazuje na obavezu svih vlada da omoguće svakom pojedincu bavljenje sportom i:

- obezbede svim mladim ljudima nastavu fizičkog vaspitanja i mogućnost da stiču bazične sportske veštine,
- da osigura da svako ima mogućnost da učestvuje u sportu i rekreaciji u bezbednom i zdravom okruženju i
- da u saradnji sa odgovarajućim sportskim organizacijama osigura svima koji pokazuju interesovanje i sposobnost, mogućnost da poboljšaju svoje standarde uspešnosti u sportu i dostignu nivoje ličnog postignuća i/ili javno priznate nivoje izuzetnosti.

Povelja ne dopušta diskriminaciju u pristupu sportskim objektima i opremi, ili sportskim aktivnostima, na osnovu pola, rase, jezika, religije, nacionalnog ili društvenog porekla, siromaštva i sl.

Evropski parlament usvojio je 2003. godine **Rezoluciju o ženama i sportu**. U Rezoluciji se ističe da „sport žena izražava pravo na jednakost i slobodu svih žena da preuzmu kontrolu nad svojim telom i bave se sportom javno, bez obzira na nacionalnost, uzrast, invalidnost, seksualnu orijentaciju ili religiju“. Takođe, Rezolucija naglašava neophodnost prevazilaženja barijera između tzv. „ženskih“ i „muških“ sportova i podsticanja otvaranja svih sportova za oba pola, kako bi sve devojčice i dečaci mogli da se bave fizičkom aktivnošću po svom izboru. Rezolucija poziva sve članice Evropske unije da garantuju ženama i muškarcima jednak pristup sportskim aktivnostima na svim nivoima i u svim životnim dobima. U dokumentu se ukazuje na važnost sportske koedukacije i naglašava njen značaj u obrazovnom sistemu, počev od predškolskih ustanova. Takođe, zahteva se ponovno uspostavljanje visokih pozicija fizičkog i sportskog vaspitanja u školi i obezbeđivanje široke ponude nastavnih i vannastavnih aktivnosti za dečake i devojčice. Rezolucija ukazuje na potrebu ugradnje rodne problematike u programe za pripremanje budućih nastavnika fizičkog vaspitanja i sportskih trenera.

Olimpijski putevi i stranputice

Značaj olimpijskog pokreta i Međunarodnog olimpijskog komiteta kao vodećeg međunarodnog sportskog tela, nameće potrebu posebnog osvrta na učešće žena u olimpijskim smotrama sportista.

Žene nisu učestvovala na prvim modernim olimpijskim igrama, u Atini, 1896. godine. Inicijator obnove antičkih sportskih nadmetanja, baron de Kuberten, smatrao je da bi „*uključivanje žena bilo nepraktično, nezanimljivo, neestetsko i pogrešno*“. Nije odobravao učestvovanje žena u javnim sportskim takmičenjima, a što se tiče olimpijskih igara, smatrao je da glavna uloga žena treba da bude u krunisanju pobjednika. Žene se prvi put pojavljuju na olimpijskim igrama u Parizu, četiri godine kasnije. Engleskinja Šarlota Kuper, postala je prva žena pobjednica olimpijskih igara. Takmičila se u tenisu, i osvojila prvo mesto u pojedinačnoj konkurenciji i nadmetanju mešovitih parova. Šarlota je igrala na olimpijskom turniru u beloj haljini, viktorijanski strogog kroja, čija je dužina dosegala do iznad članaka. Svega 22 žene ili 2 odsto od ukupnog broja učesnika, takmičile su se u Parizu. Nadmetale su se u pet sportova: tenisu, jedrenju, krocketu, konjičkom sportu i golfu, pri čemu su takmičenja u jedrenju,

kroketu i konjičkom sportu bila mešovita. U Sent Luisu (SAD), 1908. godine, takmičilo se svega osam žena, Amerikanki, i to samo u streličarstvu.

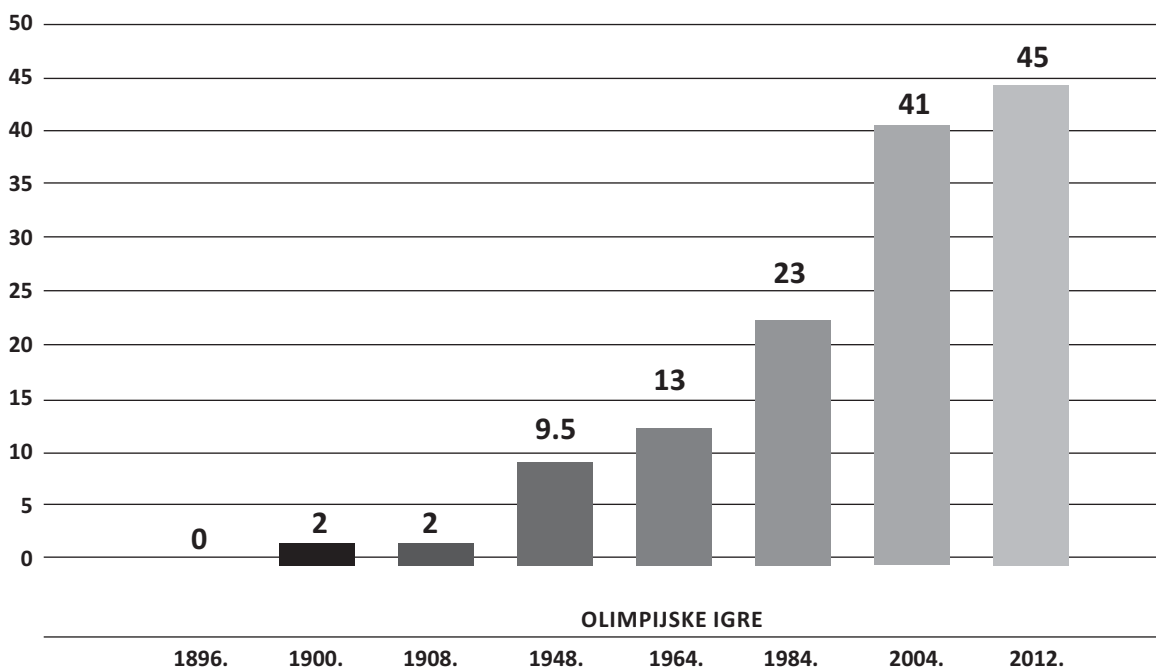
Šarlota Kuper predstavlja izuzetnu sportsku ličnost. Pored dve zlatne olimpijske medalje (priznate naknadno, jer su medalje uvedene tek od olimpijskih igara 1904. godine), osvojila je i pet vimbldonskih titula u razdoblju od 1895. do 1908. godine. Drugu titulu je osvojila 1896. godine, i pored činjenice da je izgubila čulo sluha. Poslednji put je trijumfovala na Vimbldonu sa nepunih 38 godina, već kao majka dvoje dece, postavši tako najstarija šampionka vimbldonskog turnira do danas. U vreme svojih najbližavijih sportskih podviga, kao i druge žene u Engleskoj, nije imala pravo glasa. Šarlota Kuper je poživela punih 96 godina. /Smith, 2004/

Žene su prvi put učestvovala u plivačkim disciplinama na olimpijskim igrama 1912. godine, a na atletskim takmičenjima su se pojavile tek 1928. godine u Amsterdamu. I upravo su novinari zamalo izbrisali ženske atletske discipline iz programa narednih igara, u Los Anđelesu 1932. godine. Naime, sportski reporteri, većinom muškarci, pristrasno su izveštavali sa ženskih atletskih takmičenja u Amsterdamu, nespremni da prihvate žene u sportskoj areni. Posebnu medijsku pažnju privukla je trka na 800 metara. Mnogi novinari su izvestili da su takmičarke pale u histerični kolaps na kraju trke (Miragaya, 2006). Bilo je preuveličavanja: objavljeno je da je šest takmičarki, potpuno iscrpljeno, palo na zemlju, da su neke odnete na nosilima... drugi su pisali da pet atletičarki nije ni završilo trku, da se jedna onesvestila u svlačionici i sl. Nametao se zaključak da je trka na 800 metara bila previše iscrpljujuća i, samim tim, nepodesna za žene. Iako su svedoci trke tvrdili da se ništa dramatično nije dešavalo, a zvanični zapisnik konstatovao da samo dve takmičarke nisu završile trku, šteta je bila načinjena. Pokrenuta je inicijativa za ograničenje učešća žena u atletskim disciplinama. Indikativno je da na olimpijskim igrama u Sent Luisu, istinski kolaps dvojice takmičara na 800 metara nije izazvao slične reakcije javnosti, ni Međunarodnog olimpijskog komiteta. Negativni publicitet olimpijske trke žena na 800 metara, američka Nacionalna amaterska sportska federacija je iskoristila za lobiranje protiv svih olimpijskih disciplina za žene. Na kongresu Međunarodne atletske federacije, uprkos zalaganju nekih zemalja da se ukinu sve atletske discipline, odlučeno je da se isključi samo trka na 800 metara. Miragaya (2006) napominje da atletski sport dugo nije bio sport viših društvenih slojeva, već je poistovećivan sa radničkom klasom; bez aristokratskog zaleđa, lako je postao predmet bespoštedne kritike. U epilogu, na olimpijskim igrama 1932. godine u Los Anđelesu, održana su ženska atletska takmičenja, ali bez trke na 800 metara. U olimpijski program za žene, ova disciplina je ponovo uvedena nakon više od tri decenije, na olimpijskim igrama u Rimu, 1960. godine.

Razvoj međunarodnog ženskog sporta dvadesetih i tridesetih godina 20. veka, obeležile su dve ličnosti, svaka na svoj način: Pjer de Kuberten (1863-1937) i Alis Milja (1884-1957). Savremenici, oboje francuske nacionalnosti, ljubitelji istog sporta (veslanja), imali su dijametralno suprotne stavove o ženskom sportu. Kuberten je imao izrazito negativan stav prema učešću žena na olimpijskim igrama i prema ženskom takmičarskom sportu, uopšte. Odobravao je vežbanje žena samo u zdravstvene svrhe i u privatnom okruženju. Međunarodni olimpijski pokret na čijem je čelu bio, uglavnom je zastupao slična konzervativna gledišta i u značajnoj meri sputavao razvoj ženskog sporta. S druge strane, Alis Milja, veoma je zaslužna za razvoj ženskog takmičarskog sporta, posebno atletskog, u međunarodnim razmerama. Osnovala je Međunarodnu žensku sportsku internacionalu (Fédération Sportive Féminine Internationale; FSFI) i pokrenula Ženske olimpijske igre, kao reakciju na nespremnost muškog sportskog establišmenta da odlučnije podrži ženski sport i uključi žene u međunarodna takmičenja najvišeg nivoa. Prve ženske olimpijske igre održane su u Parizu 1922. godine, okupile su pet zemalja učesnica i oko 20.000 posmatrača. Sportistkinje su se takmičile u 11 disciplina, što je bilo za šest više nego na redovnim olimpijskim igrama u Amsterdamu. U programu je bila i trka na 1.000 metara, što je za 200 metara duža deonica od najduže deonice za žene na olimpijskim igrama u Amsterdamu, dve godine kasnije. Za petnaest godina (1921-1936) održane su ukupno četiri međunarodne smotre sportistkinja, na nivou olimpijskih igara ili svetskog prvenstva (Leigh & Bonin, 1977).

Od olimpijskih igara u Parizu, zastupljenost sportistkinja na letnjim olimpijskim igrama je postepeno rasla (Grafikon 1), dostižući rekordnih 44 odsto na olimpijskim igrama u Londonu, 2012. godine.

Procentualno učešće žena na OI (1896 - 2012)

Grafikon 1. Zastupljenost sportistkinja na letnjim olimpijskim igrama od prvih modernih olimpijskih igara

Igre u Londonu su u medijima prozване Igrama žena; žene su se prvi put takmičile u boksu, bile su to prve olimpijske igre gde su svi sportovi imali takmičarke, a za Saudijsku Arabiju, Katar i Brunej prvi put su nastupale žene. Oko 17 odsto zemalja učesnica imalo je više žena nego muškaraca u svom takmičarskom sastavu, uključujući i reprezentacije SAD i Rusije. Reprezentativke SAD su osvojile skoro dva puta više medalja nego muškarci. Ostala je zabeležena izjava predsednika međunarodnog olimpijskog komiteta, Žaka Roha, da konačni cilj olimpijskog pokreta mora biti izjednačeno učešće žena i muškaraca.

Međutim, bilo je i razloga za nezadovoljstvo:

- Tri zemlje učesnice nisu imale žene u svojim redovima - Barbados, Nauru, Sent Kits i Nevis;
- 17 odsto zemalja imalo je samo po jednu ženu među svojim predstavnicima;
- Od ukupno 15 članova izvršnog odbora Međunarodnog olimpijskog komiteta, samo tri (20%) su bile žene;
- Japan (fudbal) i Australija (košarka) su obezbedili za svoje reprezentativke ekonomsku klasu, a za reprezentativce – biznis klasu. U oba slučaja, žene su bile uspešnije.

Što se tiče učešća Srbije na olimpijskim igrama u Londonu, evidentna je bila izrazita dominacija muškaraca u takmičarskom sastavu, što se nije reflektovalo i u većoj uspešnosti, o čemu svedoči broj osvojenih medalja (tabela 1). Sportisti iz Srbije su se takmičili u 15 sportova, a sportistkinje u sedam sportova. Žene su bile brojnije samo u streljaštvu i tekvondu, jednak broj je bio u atletici, kajaku i odbojci (ekipa), dok su muškarci bili brojniji u svim drugim sportovima.

Tabela 2.*Učešće sportistkinja i sportista iz Srbije na OI u Londonu 2012*

Sport	Muškarci	Žene	Ukupno
Plivanje	6	2	8
Atletika	7	7	14
Streljaštvo	3	5	8
Veslanje	6	0	6
Kajak	6	6	12
Biciklizam	2	0	2
Tekvondo	1	2	3
Džudo	1	0	1
Boks	1	0	1
Rvanje	1	0	1
Stoni tenis	2	0	2
Tenis	4	2	6
Odbojka	12	12	24
Rukomet	15	-	15
Vaterpolo	13	-	13
Ukupno	81(70%)	35 (30%)	116
Medalje	2(50%)	2 (50%)	4

Upravljačke funkcije u olimpijskom sportu u Srbiji, u vreme održavanja olimpijskih igara u Londonu, bile su koncentrisane u rukama muškaraca (tabela 2). Od ukupno 45 funkcionerskih pozicija, svega pet su zauzimale žene (11%). Među članovima izvršnog odbora je bio isti odnos snaga, odnosno, žene su činile 11 odsto članstva. Istraživanje iz 2010. godine pokazalo je da i među članicama MOK prosečna zastupljenost žena u izvršnim odborima nacionalnih komiteta dostiže 17.6 odsto, žene su predsednici u svega četiri odsto slučajeva, a sekretari u devet odsto slučajeva (Henry & Robinson, 2010).

Tabela 3.

Funkcioneri Olimpijskog komiteta Srbije u olimpijskoj 2012. godini

Olimpijski komitet Srbije	M	Ž
Predsednik	(1)	x
Potpredsednici	(2)	x
Članovi Izvršnog odbora	(16)	(2)
Gen. sekretar	(1)	x
Stalna sp.arbitr.	(8)	(1)
Sportska komisija	(9)	(2)
Nadzorni odbor	(3)	x
Ukupno	40	5

Kada je reč o zastupljenosti žena, veoma je slična situacija i sa Sportskim savezom Srbije. U vreme održavanja Olimpijade u Londonu, 2012. godine, muškarci su bili na mestu predsednika i potpredsednika (2), među članovima Upravnog odbora bilo je 19 muškaraca i samo jedna žena (5%), a muškarci su dominirali i među predstavnicima u međunarodnim sportskim federacijama (65 muškaraca, 5 žena). Postavlja se pitanje koliko su potrebe i interesi žena u vrhunskom sportu, adekvatno zastupljeni u odgovarajućim upravljačkim telima.

Iako je odbojka najpopularniji i najmasovniji ženski sport u Srbiji, presek napravljen u istoj vremenskoj tački pokazao je da su u Odbojkaškom savezu Srbije muškarci zauzimali sve najvažnije pozicije, od predsednika Saveza, sekretara, predsednika skupštine i predsednika Upravnog odbora, preko predsednika udruženja klubova, trenera i sudija, pa do članova nadzornog odbora, vrhovnog sudije, stručnog saradnika i komesara takmičenja.

Međunarodnom olimpijskom komitetu (MOK) je trebalo skoro 100 godina da u svoje redove izabere žene. Venecuelanka Flor Isava-Fonseka i Norvežanka Pirjo Hegman, postale su prve žene članice MOK-a, 1981. godine. Izvršni odbor MOK-a je prvi put za svog člana izabrao ženu tek 1990. godine. U martu 2013. godine, žene su činile oko 20.8 odsto aktivnih članova MOK-a. Preporuka MOK-a da nacionalni komiteti, međunarodne federacije, nacionalne federacije i sportska tela koja pripadaju olimpijskom pokretu, do kraja 2005. godine moraju rezervisati najmanje 20 odsto upravljačkih pozicija za žene nije realizovana (Fact Sheet: Women in the Olympic Movement, 2013).

Žene u Srbiji: ohrabrujući znaci

Praćenje stanja u društvu i odnosa među polovima pomoću statističkih podataka (Žene i muškarci u Republici Srbiji, 2011; Republički zavod za statistiku) omogućava sagledavanje dinamičnih društvenih tokova, izoštravajući kontraste tipične za društva u tranziciji. Žena i dalje ima više u svim starosnim

kategorijama nezaposlenih i dugoročno nezaposlenih radno sposobnih lica, kao i među registrovanim nezaposlenim licima. Međutim, broj žena i muškaraca sa doktoratom, izjednačen je 2009. godine, a u sektoru Stručne, naučne i tehničke delatnosti, žene čine većinu zaposlenih (51%). U isto vreme, u svim starosnim kategorijama, muškarci više koriste Internet nego žene. U rekonstruisanoj vladi Republike Srbije su samo dve žene, ali u parlamentu ima 33.2 odsto žena, što Srbiju svrstava ispred mnogih država članica Evropske unije. Žene i dalje dominiraju u tradicionalnim ženskim zanimanjima, odnosno u zdravstvu i socijalnoj zaštiti (81%), delatnosti domaćinstva kao poslodavca (78%) i obrazovanju (68%), ali i najbolje plaćenom sektoru u Srbiji – sektoru finansijskih delatnosti i delatnosti osiguranja (62%). Međutim, u većini sektora žene zarađuju manje nego muškarci. Takođe, žene u Srbiji u proseku zarađuju manje od muškaraca iste stručne spreme, bez obzira o kojem nivou stručne spreme je reč. Tako žene visoke stručne spreme zarađuju u proseku 16.000 dinara manje, odnosno zarađuju 82 odsto prosečne zarade muškaraca iste stručne spreme. Među zaposlenima nižeg obrazovnog nivoa (vkv, kv, nk) razlike su još veće – žene u proseku zarađuju 74 do 79 odsto prosečne plate muškaraca iste stručne spreme. Među profesionalnim vojnim licima ima dva odsto žena, u Ministarstvu unutrašnjih poslova na strateškim rukovodećim položajima radi 13 odsto žena, a u carini – nijedna. Tri petine diplomiranih studenata u Srbiji su žene...

Istraživanje korišćenja vremena u Republici Srbiji (2012) pokazalo je da žene u proseku rade više sati dnevno nego muškarci, provode manje vremena u slobodnim aktivnostima i više su angažovane u kućnim i drugim neplaćenim poslovima. Preciznije, muško stanovništvo staro 15 i više godina je skoro dvostruko više vremena angažovano u plaćenim poslovima nego žensko stanovništvo, ali žene rade dvostruko više od muškaraca na neplaćenim poslovima. Žene u proseku obavljaju ukupni posao (plaćeni i neplaćeni) *sedam sati dnevno*, a muškarci *malo više od šest sati*.

Žene u proseku provedu *pet sati i 18 minuta* u slobodnim aktivnostima, a muškarci *šest sati i 29 minuta*. Bez obzira na uzrasnu grupu, muškarci u proseku provode oko jedan sat više u slobodnim aktivnostima u odnosu na žene. Postoje i žene (1%) koje uopšte nisu upisale slobodne aktivnosti u dnevnik. U odnosu na zaposlenost, *najmanje slobodnog vremena imaju zaposlene žene* – skoro četiri sata, a najviše muškarci koji nisu zaposleni – skoro osam sati. Prema porodičnom sastavu, najmanje vremena tokom dana za slobodne aktivnosti imaju *žene koje su u braku i sa decom*, malo više od tri i po sata, a najviše žene koje nisu u braku i nemaju dete – skoro šest i po sati. Bez obzira na porodični sastav (u braku/zajednici, van braka, sa malom decom, bez nje itd.) muškarci dosledno imaju više slobodnog vremena od žena koje žive u istom porodičnom sastavu.

Žene se više nego muškarci bave neplaćenim kućnim poslovima, uključujući bavljenje hranom, održavanje domaćinstva, brigu o detetu. Žene se, u proseku, bave hranom (kuvanje obroka, pripremanje zimnice itd.) dva sata i 10 minuta dnevno, a muškarci - 20 minuta. Pranjem sudova, žene se u proseku bave 34 minuta, a muškarci samo tri.

Nezavisno od obrazovnog nivoa, muškarci se više bave sportom nego žene, pri čemu najviše vremena na sport i aktivnosti na otvorenom troše muškarci visokog obrazovanja, a najmanje – žene osnovnog ili nižeg obrazovanja. U kategoriji žena, najaktivnije su žene visokog obrazovanja.

Suočene sa deficitom slobodnog vremena, slabije plaćene, opterećene višestrukim ulogama, nedovoljno zastupljene na rukovodećim mestima, žene u Srbiji nemaju optimalne pretpostavke za bavljenje sportom. Sportom i dalje dominiraju muškarci: kao aktivni sportisti, treneri, funkcioneri, tehnička lica, novinari. Žene su posebno slabo zastupljene na pozicijama moći i uticaja u svetu sporta. U poređenju sa sportistima, sportistkinje dobijaju znatno manje medijskog prostora, ostvaruju manje zarade u profesionalnom sportu i često su izložene pritisku zbog neuklapanja u postojeće rodne norme.

Istraživanje Raiča i saradnika (2002) pokazalo je da se ukupno članstvo žena u pojedinim granskim (sportskim) savezima u Srbiji kreće od manje od jedan odsto (boćanje, dizanje tegova, fudbal) do više od 50 odsto (bodi bilding, konjički sport, skokovi u vodu). Ravnopravno muško-žensko članstvo imali su atletski, gimnastički, plesni i plivački savez, dok su se umetničkim i sinhronim plivanjem isključivo bavile žene. Ipak, kad se uzmu u obzir svi granski savezi, žene su bile zastupljene sa svega 11.36 odsto (oko 20.000). Istovremeno, žene su u periodu od 1991-2001. godine osvojile 32 odsto medalja na međunarodnim takmičenjima. Na rukovodećim mestima u granskim savezima bilo je manje od osam odsto žena, među trenerima – šest odsto, a među sudijama – pet odsto.

Rezultati istraživanja položaja žena u sportu u Vojvodini, sugerišu da u proteklom periodu nije došlo do značajnijih promena kada je reč o zastupljenosti žena u sportu i podrškama na lokalnom i granskom nivou (Položaj žena u sportu u Vojvodini, 2011). Naime, dobijeni rezultati pokazuju da su na nivou lokalnih samouprava, muškarci zastupljeniji na pozicijama važnim za kreiranje politike u oblasti sporta (članovi opštinskih/gradskih veća zaduženi za sport), a žene na pozicijama koje podrazumevaju operativan rad (sekretarijati za sport). U sportskim savezima, muškarci dominiraju u upravi, administraciji, različitim komisijama, kao treneri, sudije i selektori pokrajinskih selekcija (kako muških, tako i ženskih).

Analiza finansiranja sportskih klubova na lokalnom nivou, pokazala je da su muški sportski klubovi favorizovani u odnosu na ženske i mešovite klubove. U svim sredinama, muškarcima je na raspolaganju nešto veći izbor sportova, a učešće žena u aktivnom članstvu sportskih klubova se kreće od 24 do 37.5 odsto.

Učešće žena u sportu u Srbiji, još uvek ograničavaju rodne uloge i s njima povezani različiti vidovi diskriminacije. Statistički i istraživački podaci pokazuju da društveni položaj žena u Srbiji i dalje generiše brojne prepreke većem angažovanju žena u fizičkoj aktivnosti i sportu.

Literatura

Đorđić, V. (2006). Žene i sport: Aktuelno stanje i naponi za njegovo prevazilaženje. U G. Bala (Ur.), *Fizička aktivnost devojčica i dečaka predškolskog uzrasta (13-30)*. Novi Sad: Fakultet fizičke kulture.

Đorđić, V., Brkljač, M. i Pajvančić, M. (2011). *Položaj žena u sportu u Vojvodini*. Kikinda: Centar za podršku ženama; Novi Sad: Pokrajinski sekretarijat za sport.

European Sports Charter (1992, 2001). Brussels: Council of Europe.

European Charter of Women's Rights in Sports, 2011

Fact Sheet: Women in the Olympic Movement. Updated, March 2013. (2013). Lausanne, Switzerland: International Olympic Committee.

From the Locker Room to the Boardroom: A Survey on Sports in the Lives of Women Business Executives (2002). Springfield, MA: MassMutual Financial Group and Oppenheimer Funds.

Gender Equality in Sports (2011). Strasbourg: Council of Europe.

Harnessing the Power of Sport for Development and Peace: Recommendations to Governments (2008). Toronto: SDP IWG Secretariat.

Holt, R. (1989). *Sport and the British: A Modern History*. New York: Oxford University Press.

Henry, I. P., & Robinson, L. (2010). *Gender Equality and Leadership in Olympic Bodies*. Lausanne, Switzerland: International Olympic Committee.

Kirk, D. (2003). Student learning and the social construction of gender in sport and physical education. In S. J. Silverman, & C. D. Ennis (Eds.), *Student Learning in Physical Education: Applying Research to Enhance Instruction* (67-83). Champaign, IL: Human Kinetics.

Korišćenje vremena u Republici Srbiji: 2010/2011. (2012). Beograd : Republički zavod za statistiku.

Leigh, M. H., & Bonin, T. M. (1977). The pioneering role of madame Alice Milliat and the FSFI* in establishing international track and field competition for women. *Journal of Sports History*, 2(1), 72-83.

Miragaya, A. M. F (2006). *The Process of Inclusion of Women in the Olympic Games*. Doctoral disertation. Rio de Janeiro: PPGEF/UGF.

http://doc.rero.ch/record/12700/files/MIRAGAYA_Ana_-_Tese_completa.pdf

Raič, A., Lukman, L., Pavlović, D. i Koković, D. (2002). *Zastupljenost žena u sportu Srbije*. Beograd: Ministarstvo prosvete i sporta Republike Srbije, Uprava za sport.

J. G. Smyth, 'Sterry , Charlotte Reinagle (1870–1966)', rev. *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford University Press, 2004; online edn, Sept 2012 [<http://www.oxforddnb.com/view/article/36284>, accessed 14 Sept 2013]

Zheutlin, P. (2005). Chasing Annie. *Bicycling*, May, 64-69.

Žene i muškarci u Republici Srbiji (2011). Beograd: Republički zavod za statistiku.

Prof. Dr Zorica Mršević

Žene u sportu: između diskriminacije i aspiracija

Važno je reći da publikacija koja je pred nama sadrži jasnu poruku da u datoj situaciji najmanje ima mesta za pitanje zašto žene „ne vole” sport ili zašto „ne žele” da se bave njime. Odgovori su tu, pred nama. Kada si tretiran kao „uljez u pabu”, kako su žene nesumnjivo tretirane kada pokušaju samo da učestvuju, da odlučivanje i ne pominjemo, onda je jasno da prebacivanje odgovornosti na diskriminisanog za diskriminaciju, nije najbolji način shvatanja situacije i rešavanja problema.

Životno iskustvo sportistkinja je drugačije od iskustva drugih žena, ali je drugačije i od iskustva muškaraca sportista. Zato je važno čuti šta kažu one, poput jedne sportistkinje koja je želela da ostane anonimna: „Sport nas je naučio da je važno da pobeđujemo, a to druge žene možda ne znaju. Takođe, sport nas je naučio i kako da gubimo bitku, a ne rat, kako da porazi budu deo ili uvod u pobeđe, a ne konačni porazi, što takođe druge žene možda nisu imale prilike da nauče izvan sporta. Mi smo naučile i šta znači upornost i istrajnost i šta znači želeti pobeđu. Sport nas je naučio i raznim društvenim veštinama, npr. da ako ne umemo da se uspešno borimo same, ostaćemo usamljene, i samim tim, sportski a možda i životno, neuspešne. Mi znamo šta znači biti i nezavisna individua, ali i kako sarađivati. Mi znamo da se borimo i to primenjujemo i u životu kasnije.“

Sport je danas svuda sve više biznis i to veliki, i po svotama novca koje su u toj oblasti u stalnoj dinamici porasta, o čemu se i javno govori, ali najviše ipak čuti. Činjenica je da se u mnogim sportovima sve više zarađuje. Iz toga je proistekla činjenica da je bavljenje sportom verovatno najbrži i najefikasniji legalan način vertikalnog društvenog napredovanja pojedinke/pojedinca. Zbog toga ne smeju više da se previđaju klasni aspekti sporta, moraju se postaviti pitanja, ko su zaista sportisti, a ko sportski funkcioneri, ko čini armiju aspiranata na vrhunske sportske rezultate (od kojih mnogi nikada ne dođu do njih), kom društvenom sloju pripadaju sportisti pre, a kom posle sporta? Sva ta pitanja se postavljaju jer je jasno da su sportisti, tj. sportski aspiranti sve više poreklom iz najsiromašnijih i najneprivilegovanijih društvenih slojeva koji imaju egzistencijalni interes da posvete svoju mladost i neretko, žrtvuju ne samo svoje obrazovanje, već i svoje zdravlje radi postizanja sportskih rezultata. Svaka dodatna diskriminacija, npr. na osnovu polne pripadnosti, onih koji su već neprivilogovani, marginalizovani i diskriminirani, mora da bude sagledana kao pojava višestruke diskriminacije, i da se na nju kao takvu, reaguje adekvatnim merama.

Potrebno je i da se, odavno usvojeno shvatanje da je sport profesija a bavljenje sportom rad (a ne samo lep hobi, zabava dokonih, zdrava rekreacija), proširi i na žene. Tako diskriminacija žena u sportu može da se sagleda i kao uskraćivanje pre svega prava iz radnopravnih odnosa, odnosno onemogućavanje ravnopravnosti na tržištu rada i radnopravnom procesu. Društvena paradigma, ponavljana i nebrojeno puta dokazana, uočena u mnogim društvenim oblastima i segmentima, može se kratko izraziti formulom, što više moći - to manje žena. Proces dalje teče matematički predvidljivo, što više moći - to više politike i uzvratno, što više politike - to više moći i više novca, a posledično svakoj toj sekvenci - manje žena. To su te barijere moći koje žene moraju da probiju, ma koliko izgledalo kao teška i gotovo nemoguća misija.

Sport je delatnost koja se nikada i nigde, pa ni u vremenima ekonomske krize, ne svodi na puko preživljavanje, i koja je do sada uvek u usponu. Kako god ishodovana rezultatski, to je delatnost koja se karakteriše stalnim unapređivanjem aktivnosti, organizacije, logistike, liderstva, sistema treninga, pratećom medicinom, i svih drugih komponenti koje ga čine. Nestabilan demokratski poredak, slabe institucije, prisutnost tolerisane diskriminacije u, i van sporta, uopšte ne sprečavaju dotok novca u tu granu, ali uspešno ograničavaju privilegije na sve užu sportsku elitu, gotovo po pravilu, ekskluzivno muškog sastava.

Kada otkrivamo sebi i drugima ono što je očigledno: da postoji dugo, duboko ukorenjena, strukturalna diskriminacija žena u sportu, što je jedna od poruka i ove publikacije, i dalje imamo strah da naše reči neće niko čuti i da neće biti shvaćene. Ili kako to formuliše Odri Lord, i kada ćutimo, mi se i dalje plašimo. Zato je bolje da govorimo, što ova publikacija upravo čini, svim neophodnim argumentima. Povrh toga, diskriminacija žena u sportu, njena dugotrajnost i prisutnost u svim sportskim strukturama, nije samo problem sporta, problem te jedne društvene oblasti. Naime, ona iz sporta doprinosi opštoj „normalizaciji“ diskriminacije žena, delujući kao „prihvatljiv“ model i izvan sporta, takođe povratno jačajući nastavak tolerisane diskriminacije žena u sportu.

I danas jezik cifara neumoljivo otkriva neverovatno malo prisustvo žena u ma kojoj sportskoj grani, u ma kojoj oblasti ove aktivnosti, u ma kojoj pojedinačnoj ulozi. Kao da žene i dalje moraju da ulažu natprosečne napore da bi možda, ako imaju sreće, zauzele bilo kakvo mesto u sportu, i da bi ih, kada imaju uspehe, za nagradu konačno nazivali „muškarcima“. Ova izjava iz septembra 2013. godine naime, nije iz devetnaestog veka, iako može tako da zvuči: „Pomoglo mi je što sam uporna i tvrdoglava, poneki kažu i bezobrazna, jer sam kao žena u sportu imala puno neprijatelja. Naslušala sam se te psihologije: „Šta ćeš tu, idi kući, kuvaj“. Malo je žena u tome, morala sam sve tri puta bolje da uradim da bi me priznali. Danas više nemam problem, kolege me poštuju, smatraju me za „muškarca“, što mi ponekad smeta,“ kaže kroz smeh Mirjana Stojanović trenerka uspešnog sportiste Emira Bekrića⁵.

Neidealizovane poruke istorije

Ako pogledamo nastanak modernog organizovanog sporta, još tada su jasno ocrtane njegove osnovne karakteristike: sport je zamišljen kao sredstvo protiv nasilja i ne sme nikada da bude izvor ni diskriminacije ni nasilja.

Organizovani sport se javio u elitnim engleskim školama u 18. i 19. veku, ali prvobitni cilj nije bilo oplemenjivanje tela i duha mladića iz najviših društvenih slojeva koji su ih pohađali, kako se to često uobičajeno ponavlja. Mnogo prizemnije, to je bilo poslednje sredstvo sprečavanja vršnjačkog nasilja unutar škole, učeničkih pobuna⁶, kao i pijančenja, tuča, pljački, silovanja i raznih šteta koje su grupe učenika tih škola nekažnjeno upražnjavale terorišući stanovnike mesta u okolini njihovih škola⁷.

Pokazalo se da je organizovanje grubih, iscrpljujućih igara loptom, ali ipak po određenim pravilima kojima se sprečavaju namerno povređivanje i drugo nefer ponašanje⁸, bila dobra školska strategija za trošenje viška energije, jer su učenici postajali vidljivo smanjeno agresivni. Na osnovu tog značajnog rezultata organizovanog sporta u vidu smanjivanja nasilja i kriminaliteta učenika, razvila se teorija, prvo naravno za umirivanje njihovih roditelja, zabrinutih da grube školske aktivnosti mogu da dovedu do fizičkih povreda i gubitka samopoštovanja kod njihovih sinova i naslednika. Objašnjenje koje su tada dobili postoji i danas, organizovani sport je način izgradnje čvrstine karaktera, timske

⁵ Politika Nedeljni magazin, 1. septembar 2013, str 5.

⁶ Učeničke pobune u 18. veku nisu bile retkost, kao npr. u školi Ragbi kada je grupa učenika provalila direktorovu kancelariju, spalila knjige, zabarikadirali se u prostorijama škole u pobuni koju je lokalna milicija morala da uguši uz upotrebu kopalja i vatrenog oružja. <http://www.rugbyschool.net/history>

⁷ <http://www.rugbyschool.net/Olympics>

⁸ Tzv. modifikovani football mob, koji se posle razvio u odvojene igre, fudbal i ragbi

solidarnosti, ohrabruje takmičarski duh, podiže fizičke sposobnosti učenika i doprinosi razvitku drugih poželjnih osobina njihovih ličnosti pri čemu nikome unapred nije uskraćeno zadovoljstvo da učestvuje i ponos zbog pobjede. Kuberten je tokom 1880-ih lično posetio više puta školu Ragbi gde se uverio da organizovani sport vodi ka podsticanju ambicioznosti i želje za većim postignućima, kao i da značajno popravlja ponašanje mladih ljudi, što je suštinski učvrstilo i njegovu ideju o neophodnosti pokretanja modernih olimpijada. Ono što je roditeljima učenika elitnih škola u kojima su bile organizovane sportske aktivnosti bilo obećavano, trebalo bi minimum da važi i danas, a to je da čvrsta pravila svima obezbeđuju jednake šanse. Žene odavno ranopravno pohađaju Iton, Ragbi i druge elitne škole, kao i Kembridž, Oksford, i druge elitne univerzitete gde se rodio organizovani sport današnjeg doba - ostalo je da se isti prodor žena u obrazovanje i nauku, učini i u sportu.

Ne tako daleka i ne toliko tuđa da bi bila nemoguća istorija, nudi primere ženskih pobjeda u borbi sa diskriminacijom u sportu. Rod Lejver, pobjednik na Vimbldonu 1968, dobio je 8.000 dolara, a pobjednica Bili Džin King 3.000. Žene su ćutale i trpele tu diskriminaciju sledeće dve godine, a onda je skandal eksplodirao na prestižnom turniru u Los Anđelesu gde je muškom pobjedniku ponuđena nagrada čak osam puta veća no pobjednici u ženskoj konkurenciji. Takmičarke su dobijale neke nagrade tek od četvrtfinala, dok su muškarci od eliminacija dobijali honorare. Žene su morale da plate i svoje putne i smeštajne troškove. Doneta je odluka o bojkotu uz pomoć sponzora Svetskog teniskog magazina i organizovan je paralelni turnir u Hjustonu. Američka teniska federacija je odmah suspendovala sve učesnice, isključila ih iz reprezentacije, zabranjeno im je učešće na grand slem turnirima, i oduzeto im je pravo da budu rangirane na svetskim rang listama. Bujica, međutim, više nije mogla da se obuzda. Već sledeće 1971. organizovano je 19 takvih paralelnih, nezavisnih turnira sa nagradnim fondom od preko 300.000 dolara. Ženski tenis je uspeo da izbori svoje mesto pod suncem. Nove zvezde, Kris Everet, Martina Navratilova, Štefi Graf, Aranča Sančez, Monika Seleš, zarađivale su sve veće svote novca a devedesetih izjednačene su zarade teniserki i tenisera na konzervativnom grand slem turniru Vimbldon.

Pravci razvoja

Mišel Bašelet, izvršna direktorka UN Women, tvrdi da, iako se stepen rodne ravnopravnosti povećao na OI u Londonu, sportistkinje još uvek trpe diskriminaciju. Ona smatra da rodna ravnopravnost nije samo žensko pitanje, već je pitanje povezano sa ljudskim vrednostima, kao i duhom i idealima samih igara, pa je, prema tome, neophodno preduzeti hitne akcije u cilju prekidanja diskriminišućih praksi. Takođe navodi i da je učešće žena u sportskim aktivnostima veoma moćan alat za osnaživanje žena. "Vreme je da žene učestvuju pod jednakim uslovima", zaključila je Bašelet. UN Women saraduje sa Međunarodnim olimpijskim komitetom na promociji rodne ravnopravnosti i osnaživanju žena širom sveta⁹.

Sport može igrati ključnu ulogu u socijalnoj integraciji i podsticanju tolerancije i poštovanja različitosti u društvu. Mizoginija, homofobija, transfobija i diskriminacija na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta, isto kao i rasizam i drugi oblici diskriminacije, neprihvatljivi su u sportu i protiv njih se treba boriti, kako između učesnika tako i u njihovom odnosu sa gledaocima. Sportske aktivnosti i objekti trebalo bi da budu otvoreni za sve, bez diskriminacije po bilo kom osnovu, uključujući i seksualnu orijentaciju i rodni identitet. S tim u vezi, države bi trebalo da podstiču izradu i distribuciju kodeksa ponašanja kad je reč o pitanjima u vezi sa sportom i seksualnom orijentacijom ili rodnim identitetom za potrebe sportskih organizacija i klubova.¹⁰

Smanjenje segregacije ženskih i muških sportskih disciplina je možda jedan od budućih pravaca razvoja takmičenja sa mešovitim sportskim ekipama, inače već uveliko prisutno u koledžskim

⁹ Rodna ravnopravnost na Olimpijskim igrama i dalje upitna <https://www.facebook.com/labris.beograd/posts/459071524132738>

¹⁰ Preporuka CM/Rec(2010)5 Komiteta ministara državama članicama o merama za borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta

sportskim takmičenjima Severne Amerike. Sve veći interes publike koji pobuđuju takva takmičenja upućuje na potrebu razrade i razvijanja takmičenja u kojima će sistem bodovanja biti takav da se sabiraju rezultati svih, i ženskih i muških članova ekipa. Revijalni mečevi pod nazivom „sudar polova“,¹¹ za sada su egzibicionog karaktera, ali veliki interes publike za njih uprkos nepostojanju takmičarskog karaktera navodi na razmišljanje o potrebi njihovog regulisanja uvođenjem pravila.

Svi znamo da se uspešna sportistkinja (pa i sportistkinja uopšte) postaje u porodičnoj manufakturi i da je daleko vreme kada će u Srbiji fenomen supruga trenera, oca ili brata trenera zameniti one koje bi bile najadekvatnije, a to su stručne žene treneri, one koje su za sada najređe i praktično da i ne postoje. Izbor trenera sportistkinja za sada najčešće nije posledica želje, već nužde, proistekle iz siromaštva, tako da se ne angažuju najbolji niti stručni, već oni koji bi trebalo tek da uče. Znamo, a ne govorimo o tome, da sportistkinje harasiraju treneri, ucenujući ih, da bi bile u ekipi, išle u inostranstvo na takmičenje i pripreme.

Decenijama u našoj zemlji u fudbalu koji je diskriminativno isključivo muški, hiljade igrača i armija zaposlenih na raznim poslovima i po raznim osnovama zarađuju uglavnom natprosečno mnogo, a da pritom nisu uspeli da ostvare nikakav rezultat ni u evropskim niti svetskim dimenzijama¹². Mnogo je disproporcionalno utrošenih resursa u nešto što nikada nije dalo nikakav pažnje vredan sportski rezultat. A kada bi se posvećivala ista pažnja razvoju ženskog fudbala koja se posvećuje muškom, rezultati bi sigurno bili bolji od onih koje decenijama „postiče“ muški fudbal, jer i nije teško postići bolje rezultate od nikakvih.

Na kraju svih izlaganja moraju da se konstatuju neke očigledne činjenice, a najjednostavnija je da su porodica i država odgovorni da omoguće ženama i ženskoj deci da se bave sportom. Ako u jednoj zemlji postoji dobro razvijena muška sportska disciplina, a neadekvatno ili slabo razvijena ženska, onda postoji diskriminacija. Znači da postojeiskusni treneri, sportski objekti, dobra i jaka domaća takmičenja, formirana publika, interes omladine da se bavi tim sportom, nacionalna "škola" tog sporta, spremnost vlasti da finansira taj sport, i sve se to investira u muške takmičare, a malo ili nimalo u ženske.

Nikako i ničim se ne može dokazati da bi paralelno treniranje devojčica oduzelo ili umanjilo uspešnost muškog vaterpola. I zašto onda Srbija nema isto tako uspešne vaterpolistkinje kao što su njeni vaterpolisti, zašto poput Italije nemamo ono što bismo sasvim normalno mogli da imamo: svetski moćni vaterpolo paralelno sa slično rejtingovanim muškim? Na to pitanje se više ne sme odgovoriti onim što se već na početku ovog naslova odbacilo kao elementarna sportska i društvena nepristojnost, diskriminacija i neistina. Jasno je da se devojčice i devojke u Srbiji interesuju za vaterpolo baš kao i dečaci i mladići. Pa zato ostaje otvoreno pitanje zašto Srbija nema ženski vaterpolo?

Zbog svega rečenog, vrlo nam je potrebna rodna teorija sporta, potrebna nam je sociološka, politikološka, kulturološka, psihološka, pa što da ne, i filozofska analiza sporta, i svaki takav pristup daje dovoljno osnova za upotrebu rodne analize.

¹¹ Teniski turnir u Pekingu počinje egzibicionim mečevima u kojima se sučeljavaju najbolja domaća teniserka i najbolji svetski teniser, ove 2013. su bili Na Li i Novak Đoković.

¹² Nije zaboravljeno da je fudbalski klub Crvena zvezda 1991. postao šampion Evrope. Premalo za decenije aktivnosti sotina hiljada ljudi angažovanih u toj oblasti, za milionske svote izražene u kojoj god stranoj valuti uložene za to vreme i danas u nešto što daje sve slabije rezultate, postičući jedino vrednost rekreativnog sporta, ali trošeći mnogostruko više. orijentacije ili rodno identiteta

Snežana Vujanović

Polne razlike - psihološki aspekti

Pol je jedna od fundamentalnih determinanti čoveka i mnogi aspekti ponašanja su u direktnoj vezi sa njim. Hipoteza da su muškarci sa Marsa, a žene sa Venere može da implicira različite zaključke, a vrlo često dovodi do formiranja predrasuda i to ne samo jednog pola o drugom, već i polova o svom polu. Činjenica je, da polne razlike postoje i da se mogu proučavati u okvirima psiholoških aspekata. Na početku razmatranja razlika medju polovima potrebno je definisati osnovne pojmove u ovoj oblasti, radi lakšeg razumevanja kompleksnosti sa kojom se suočavamo kada pokušavamo da odredimo psihološke osobenosti polova.

U teorijama socijalnog učenja može se naći podela polnog identiteta na četiri komponente:

- Biološki pol
- Identitet roda
- Socijalna uloga pola
- Seksualna orijentacija

Biološki pol je komponenta koja je urođena i predstavlja objektivnu kategorizaciju individue kao muškarca ili žene na osnovu hromozoma, gonada, hormona i reproduktivne anatomije - u literaturi se za pomenutu odrednicu koristi termin pol (sex). Poslednje tri komponente su određene, pre svega socijalnim činiocima i predstavljaju socijalnu kategorizaciju individue kao maskuline ili feminine, definisan na osnovu socijalnih standarda. Ove komponente bi u standardnoj podeli bile označene kao rod (gender).

Imajući u vidu da je samo definisanje pojma polni identitet kompleksno, tako i teorije o nastanku polnih razlika nisu u potpunosti saglasne kako pomenute razlike nastaju i čime su uslovljene, saglasne su samo oko činjenice da razlike postoje. Dominantne koncepcije o nastanku polnih razlika mogu se generalno podeliti u dve kategorije:

- *Nativističke teorije* koje smatraju da su razlike medju polovima uslovljene uticajem različitih hormona i fiziološkim funkcionisanjem moždanih struktura. U prilog takvom mišljenju navode se činjenice da se kroz istoriju socijalna sredina veoma menjala kao i važeći sistemi vrednosti u njoj, ali da su suštinske psihološke osobine polova ostale iste, bez obzira na prostorno i vremenski udaljene civilizacije, uloge muškaraca i žena se ne razlikuju puno. Nameće se zaključak da su sličnosti (između različitih kultura) u shvatanju muškog i ženskog principa uzrokovane samom razlikom u prirodi muškaraca i žena.
- *Enviromentalističke teorije* u okviru kojih se polne razlike pripisuju uticajima socijalnih faktora. Za ispitivanje psiholoških aspekata polnih razlika u socijalnom kontekstu, teoretičari socijalnog učenja bili su inspirisani i antropološkim istraživanjima, posebno istraživanjima Margaret Mid, koja je proučavala načine vaspitanja dece u različitim kulturama i zaključila da su te razlike najvećim delom uzrok razlika u ponašanju dečaka i devojčica, kasnije odraslih žena i muškaraca. Iz ove dve opšte koncepcije razvile su se različite teorije koje se bave ovom problematikom, odnosno uzrocima koji su uticali na nastanak polnih razlika.

Psihodinamska teorija nema blagonaklon stav prema ženskoj prirodi, jer otac psihoanalize Sigmund Frojd u okviru svog teorijskog koncepta iznosi radikalnu tvrdnju da je „anatomija sudbina“ i da se žene zbog anatomske manjkavosti koju on definiše kao zavist na penisu, odlikuju osobinama kao što su: zavidljivost, ispraznost (taština), pasivnost, mazohizam, ljubomora, ograničen smisao za pravdu... Ovakvi stavovi su izazvali mnogobrojne kritike, ali i motivisali psihologe ženskog i muškog pola (Bandura, Sears, Maccoby i drugi) da sistematski, empirijski i eksperimentalno ispituju psihološke polne razlike, razlike u ponašanju između dečaka i devojčica, muškaraca i žena kao rezultat socijalnog učenja i tako stvore *teorije socijalnog učenja*. Međutim, čovek je saglediv, ne samo kroz socijalnu sredinu, već i kroz filogenetski kontinuum čiji je rezultat, pa istraživanja u okviru *evolucionih teorija* (H. Harlova) pokazuju da, ipak, postoje neke sheme ponašanja karakteristične za pol, koje ne zavise mnogo od spoljašnjih uticaja. Polna shema kod čoveka organizuje i vodi percepciju i mogla bi se shvatiti kao jedan otvoren sistem, urođena struktura koju samo nadograđuju spoljašnji uticaji.

Još jednu grupu teorija koje se bave problemom polnih razlika čine *kognitivno-razvojne teorije* (S. Bem) koje naglašavaju to da ljudi imaju formirane kognitivne strukture u vezi sa polovima i da takve strukture usmeravaju njihovu pažnju, utiču na njihovo ponašanje i pamćenje, te da je rod široko rasprostranjen kao shema klasifikacije u našoj kulturi (odeća beba ukazuje na pol, učitelji decu dele u vrste za dečake i devojčice...). Te polno tipizirane uloge pomažu da se rodne sheme lako razviju, odnosno, polna shema nastaje u procesu polnog tipiziranja i formiranja svog polnog identiteta tokom kog dete usvaja informacije, posebna ponašanja i atribute koji se nameću kao odlike njegovog pola.

Imajući u vidu suprotna gledišta koja zauzimaju pomenute teorije, postoje činjenice oko kojih nema dileme, koje su naučno dokazane. Muškarci i žene se razlikuju u konstituciji. Muškarci imaju čvršći skelet i muskulaturu, masne naslage se stvaraju na sasvim drugačijim delovima tela, hormonalni uticaj je zadužen, ne samo za razvoj primarnih i sekundarnih polnih karakteristika, već se manifestuje i kroz psihološke karakteristike u ponašanju (testosteron ubrzava metabolizam, te tako prouzrokuje opštu reaktivnost organizma, veće trošenje energije, povećan nivo agresivnosti, dok progesteron i estrogen pred početak menstrualnog ciklusa izazivaju emocionalnu nestabilnost kod žena).

Na osnovu ispitivanja može se smatrati da ne postoje razlike u stepenu inteligencije između muškaraca i žena, ali su utvrđene razlike u vrsti inteligencije. Pokazalo se da je kod devojčica razvijeniji V faktor (sposobnost korišćenja reči) i M faktor (sposobnost mehaničkog pamćenja), a kod dečaka N faktor (sposobnost obavljanja jednostavnih matematičkih operacija) i R faktor (sposobnost nalaženja opštih principa).

Muškarci i žene se razlikuju i u ekspresiji emocija. Važno je naglasiti da ispoljavanje emocija nije nužno uslovljeno polom, ali pod uticajem bioloških predispozicija razvio se specifičan odnos sredine prema načinima funkcionisanja jednog i drugog pola, tj. muškarci i žene doživljavaju isti opseg emocija, samo je način na koji će ih izraziti drugačiji.

Nakon svih ovih teorijskih pregleda vratimo se na početak i hipotezu da su muškarci sa Marsa, a žene sa Venere koja može da implicira različite zaključke, a vrlo često dovodi do formiranja stereotipa i to ne samo jednog pola o drugom, već i polova o svom polu. Podsetimo se da stereotipi i predrasude u najopštijem smislu upućuju na načine reprezentacije drugih na unapred određene i naizgled nepromenjive načine. Proizvodnja predrasuda i stereotipa o onima koji su različiti, dakle o drugima, pre svega ima veze sa karakteristikama nekih pojedinaca i/ili pojedinke ili nekih grupa, koje se predstavljaju kao opšte, suštinske i nepromenljive (primeri – "svi Srbi su...", ili "sve žene su..."). U osnovi stereotipa nalazi se pogrešna i neopravdana široka generalizacija.

Stereotipi o ženama su često prisutni i polaze od submisivne prirode žene i njene izrazite nežne,

preosetljive, popustljive, preemotivne, te stoga nesposobne da razmišljaju logički, već svu svoju energiju troše nastojeći da budu privlačne, ne bi li tako uspele da ispune svoju biološku funkciju. Ovakav opis predstavlja mešavinu pokroviteljskog potcenjivanja i popustljivog zabavljanja na račun psiholoških karakteristika „lepšeg“ i naravno „slabijeg“ pola. Još uvek postoje pristalice polne asimetrije, odnosno, ideje o premoći muškaraca i poslušnosti žena, kao biološke predodređenosti, gde je ženski mozak predominantno osposobljen za saosećanje, a muški za shvatanje i izgradnju sistema. Ne uzimaju u razmatranje ni mogućnost drugačijeg gledišta u kom oba pola, bez obzira na psihološke specifičnosti, imaju prava na rodnu jednakost.

Posebnu ulogu u predstavljanju žena imaju mediji, jer medijsko izveštavanje direktno utiče na formiranje javnog mnjenja. Rezultati istraživanja dnevnih novina u Srbiji pokazuju da je položaj žena veoma marginalizovan, sa naglaskom na stereotipne slike rodni odnosa. Medijski pristup podržava tradicionalne, polarizovane rodne uloge, po kojima su žene pasivne, inferiorne i nekompetentne. Stereotipi da su muškarci „jači pol“, a žene „slabiji“ i „lepše polovine“, oslikavaju se u tekstovima, komentarima, ali i na fotografijama u svim sferama medijskog izveštavanja. Kao prilog ovoj činjenici jesu i sledeći primeri loše prakse koji ilustruju prisustvo rodni stereotipa i „seksizma“ u medijskom izveštavanju u oblasti sporta, gde su vrhunske sportistkinje predstavljene na sledeći način:

“Pogledajte koliko duge noge ima ova Jamajčanka...I dugonoga Jamajčanka je vrlo dobro skočila, što nije ni čudo kako je građena i na dužinu nogu!”

“Čistoća sportistkinje se ogleda u čistoći njenog lica. Vanelina bi mogla da posećuje kozmetičarke. Uporedite lica Belgijanke I Bugarke”.

“Pa, pogledajte ovu devojčicu, ona bi mogla i drugim zanimanjima da se bavi”

“Zapamtite ovo lice i ovo telo”

“Ovo je Keli Erikson, sićušna Šveđanka, skakačica u vis, a ovo je njena majka, mama Marija, koja prati svuda svoju ćerkicu i ne ispušta je iz vida. A čovek koga upravo vidite je snažni momak, Džon Godina, bačac kladiva. Njemu nisu potrebni ni mama ni tata da ga prate po takmičenjima.”

“Ovde nema silikona, ovde nema fotošopa, ovo je autentično”

(D. Korać, sportski komentator)

Mediji koji uvide značaj rodne ravnopravnosti, kako bi se izbegla manipulacija, biće prethodnica jednog zrelog, odgovornog društva u kome će se primenjivati opšti kodeksi o ljudskim pravima, a za početak neka to budu mediji i novinari koji se bave izveštavanjem u sportu, sa željom da pomenuti primeri budu slike nekog prošlog vremena.

Iako su polne razlike prisutne i imaju svoje psihološke manifestacije, važno je biti svestan psiholoških osobenosti oba pola, te objektivnim analizama pomenutih razlika, doprineti usvajanju vrednosnog sistema u kome polne razlike predstavljaju “ljudsko pravo”.

Izveštavanje o ženama u sportu

prof.dr Dubravka Valić Nedeljković

Žene u medijskom ključu

„Niko ko razume feministički pokret, ili ko poznaje dušu stvarne nove žene, neće pogrešiti i pomisliti da se moderna žena bori za glas, za obrazovanje i za ekonomsku slobodu, zato što želi da bude muškarac. Ta ideja je izmišljotina muškog uma. Žena se danas bori, kao što se borila kroz sve epoh,e za slobodu da bude žena.“

Susan Raven i Alison Weir, 1981

Žene u medijskom ključu možemo posmatrati iz najmanje dve perspektive: a) kao deo medijske sfere i b) kao konzumente medijskih sadržaja, bilo da su striktno namenjeni ženama ili da su rodno nemarkirani.

Žena kao deo medijske sfere ima najopštije posmatrano četiri osnovne uloge: *autorka* medijskih sadržaja; *akterka* društveno-političke prakse koja je dobila prostor za prezentaciju svojih ideja i stavova u medijima; žena u medijima prikazana isključivo kao *objekat* (žena u službi ideje, žena kao *seksualni objekt* i žena kao *objekt diskriminacije* - mizoginija u medijima, medijska pornografija); i na kraju žena *akterka* koja u određenim medijskim sadržajima *menja ulogu* u *autorku* i *obratno* - novinarke koje u određenim situacijama budu predstavljene kao akterke društveno-političke i kulturne sfere.

Prema podacima Nezavisnog udruženja novinara u medijima u Srbiji radi oko 3.000 žena. Međutim, zbog nedovoljno precizne statistike, zbog stalne fluktuacije kadrova, zatim često neprijavljenog rada, velikog broja štampanih i elektronskih medija ne samo u klasičnoj već i u onlajn formi, taj se broj ne može tačno utvrditi.

Na osnovu rečenog, kao i podataka o novoupisanim studentima novinarstva (90 odsto su studentkinje) mnogi smatraju da je novinarstvo postalo dominantno ženska profesija, međutim, ne bi valjalo prerano donositi o tome tako jednoznačne zaključke. Valjalo bi sačiniti jedno temeljno istraživanje iz rodne perspektive o pozicijama u medijima i na osnovu toga videti ko su vlasnici, ko donosioci odluka i nosioci moći u medijskoj industriji, a ko dominirajuća radna snaga. Za sada postojeći podaci o tome su nesistematizovani i parcijalni, ali i ono što postoji ukazuje na feminizaciju profesije.

Feminističke medijske studije kako liberalnog, tako i radikalnog i socijalnog feminizma bavile su se, pre svega, temama koje su proizašle iz tri istraživačka polja: a) stereotipima i socijalizacijom; b) ideologijom i c) pornografijom.

U ovom radu dajemo kratki pregled prototipičnih istraživanja objavljenih u poslednjih desetak godina u regionu i svetu o sadržajima medija iz rodne perspektive koja u najkraćem ukazuju na podzastupljenost žene kao subjekta u medijskom tekstu i kao izvora informacija koje se u medijima plasiraju, dakle o stereotipiziranoj medijskoj konstrukciji uloge žene u društvu.

„U feminističkoj terminologiji mediji su naučeni da prenose seksističke, patrijarhalne ili kapitalističke

vrednosti čime doprinose održavanju društvenog poretka“ (van Zoonen, 1994:27). Feministkinje su tražile, stoga, da se u medijima na realističniji način prikazuju žene, a ne samo u stereotipiziranim ulogama majke i supruge. Uobičajeno navođen argument protiv je da većina žena u svakodnevnom životu i ima te dve presudne uloge. Feministkinje su se zalagale, takođe, i za veće prisustvo žena u redakcijama i na odgovarajućim uredničkim pozicijama koje im omogućuju da utiču na selekciju vesti“ (Valić Nedeljković 2011:256). Međutim, iako je značajan broj žena u novinarskoj profesiji i na uredničkim pozicijama, ipak su i dalje žene manje zastupljene kao subjekti događaja u izveštavanju, a posebno u direktnom citiranju njihovih stavova.

Snježana Milovojević (2004: 15) navodi da je “Lice ozbiljne štampe muško, telo revijalne štampe je žensko i ta granica je teško promenljiva”. Rezultati istraživanja novinske fotografije, sprovedeno marta 2000. godine, u saradnji sa istraživačkom grupom Centra za ženske studije, ukazuju da je u našim vodećim novinama, koje su bile obuhvaćene istraživanjem, mnogo veći broj muškaraca nego žena na fotografijama. “Muškarci su na fotografijama zato jer su sagovornici, učesnici događaja, autori ili na bilo koji način u funkcionalnoj vezi sa sadržinom teksta. Kod žena to nije slučaj. One su često anonimne, neidentifikovane bez posebnog razloga odabrane da ilustruju tekst o zimnici, zadušnicama, devojkama koje vole da se zabavljaju.” (Milivojević 2004:16). Analizom uloga žena koje se pojavljuju u novinama Milivojević dolazi do zaključaka da je najznačajniji ženski javni angažman zabavljački, i da su u nekim novinama polovina ili čak do dve trećine žena sa fotografija zabavljačice, pevačice, modeli i TV ličnosti.

U istraživanju Džender medija voč (Gender Media Watch) 2002, koje je za cilj imalo analizu džender (gender) aspekta u programima vesti odabranih bosanskohercegovačkih televizijskih stanica u najgledanijem terminu (19.00-22.00) ukazano je da je "najdrastičnija situacija (je) kod osoba koje su davale izjavu u dnevnim priložima emitovanim u najgledanijim emisijama RTRS Dnevniku gdje je odnos 88 odsto muškaraca naspram 12 odsto žena" (Milinović i Sarajlić, 2005: 25). Istraživanje je ponovljeno i 2005, rezultati su nešto bolji, ali je i dalje disparitet izrazit "znatno je veći broj muških od ženskih učesnika u pričama: 77 odsto muškaraca i 23 odsto žena" (Milinović i Sarajlić, 2005: 25). U najgledanijim TV terminima prema ovom istraživanju, muškarci dominiraju u autoritativnim ulogama: 72 odsto političara i 80 odsto profesionalaca koji se pojavljuju na ekranu su muškarci. Za uporedbu, žene su najviše zastupljene u ulozi "običnih" građanki (47%) i žrtve (37%) (Milinović i Sarajlić, 2005: 56).

Autorke (2005:17) su navele i rezultate kanadskog Džender medija voča iz 1996. kada je istog dana u 71 zemlji analizirano učešće žena u informativnim medijskim sadržajima. Ustanovljeno je da su među intervjuisanim osobama u proseku žene zastupljene samo u 17 odsto slučajeva.

Veoma značajno istraživanje iz ove oblasti je sprovedla Adla Isanović, 2007. godine, u kome se bavila predstavljanjem roda u dnevnim novinama Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije. Ona je analizirala sadržaj novinskih članaka i novinskih fotografija 29 izdanja 9 vodećih dnevnih listova ove tri države u trajanju od dva meseca. Na osnovu dobijenih rezultata, ona prevashodno zapaža da ne postoji značajna razlika između ove tri zemlje, tako da je rezultate ovog istraživanja zbirno prikazala. Opšti zaključak do kojeg je došla je da muškarci dominiraju u novinama, a da su žene i druge rodne grupe nedovoljno zastupljene. Što se tiče pozicioniranja unutar vesti, žene retko imaju centralnu ulogu u tekstu i retko su glavni izvori informacije u njima. Njeni rezultati takođe pokazuju da je uobičajno da se muškarci obično indetifikuju, posmatraju i cene kao autonomne individue, dok je ženama mnogo teže izbeći indetifikaciju sa porodicom. Žene su u medijskom predstavljanju neravnomernije raspoređene

¹³ Opširnije u Dubravka Valić Nedeljković (2011). *Rod i mediji. Uvod u rodne teorije*, ur. Ivana Milojević i Slobodanka Markov. Novi Sad : Univerzitet u Novom Sadu, Centar za rodne studije ACIMSI i Mediteran Publishing. Str. 447-461.

¹⁴ *Televizija federacije Bosne i Hercegovine, Nezavisna TV Hayat, Radio-televiza Republike Srpske, Alternativna televizija Republike Srpske.*

po različitim profesijama nego muškarci, i uglavnom se njihove profesije vezuju za industriju zabave. Na fotografijama su u odnosu na muškarce jedva vidljive i idući od prvih ka zadnjim stranicama raste učestalost vizuelnog prikazivanja žena, njenih stilskih i telesnih karakteristika. Često se mogu naći fotografije koje žene prikazuju kao seksualne objekte i uglavnom su te fotografije nevezane za konkretni tekst ili temu. Prilično česta praksa u analiziranim novinama je i upotreba rodno nesenzitivnog jezika.

“Dnevne novine u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji konstituiraju rodno pristrasni i diskriminirajući medijski diskurs kao domen muškarca. Opća neravnoteža u frekventnosti i raznolikosti predstavnika različitih rodni grupa u ovim medijima, međutim, ne znači iskrivljenje stvarnosti i samih društvenih činjenica, već ukazuje na proces pregovaranja i konstrukcije odnosa društvene moći i društvenih identiteta” (Isanović, 2007:82).

Monitoring tim Novosadske novinarske škole analizirao je 2008. sadržaje vodećih pisanih i elektronskih medija na većinskom i jezicima nacionalnih manjina. U fokusu su bile kandidatkinje kojih po Izbornom zakonu mora biti 30 odsto na partijskim izbornim listama. Generalni zaključak je da su u medijskoj kampanji žene mnogo manje zastupljene od partijskih kolega. Na primer, u javnom servisu Vojvodine (Vojvođanski dnevnik na srpskom jeziku) 86,5 odsto su muškarci, a 4,7 odsto su žene. Žene najčešće govore o socijalnim pitanjima i o brizi deci 44 odsto. U posmatranom periodu ni jedna žena nije govorila o ravnopravnosti polova niti o ženskom pitanju (Baćanović, 2008: 33-34).

U političkim TV spotovima koji su jedno od najučinkovitijih predizbornih javnih zagovaranja, u posmatranom periodu 2008. u Srbiji (Valić Nedeljković, 2008:162) žene političarke kao i obične žene iz naroda prikazane su u tradicionalnim ulogama majke, odnosno promoterke partijskog lidera, ili opštih vrednosti kao što su "ljubav", "solidarnost", "pravda". One su u spotovima uvek sporedne akterke i znatno manje prisutne od muškaraca.

Analiza političkih TV spotova u predizbornoj kampanji 2012. pokazala je slične trendove koje smo uočili i 2008. s tim da je u sferi prinude (misli se na rodno senzibilisano zakonodavstvo) uočen značajan pomak u prisutnosti žena u parlamentu (32% 2012) jer su u ovom izbornom ciklusu partije svako treće poslaničko mesto morale da daju kandidatkinji sa svoje izborne liste. U oblasti unutarpartijske politike u odnosu na rodnu senzibilnost urađeno je jako malo. Na primer, odsustvo žena u predizbornoj TV spotu kao najučinkovitijem plaćenom oglašavanju u kampanji i izostajanje rodno senzitivnog jezika u kampanji.

U izbornom ciklusu 2012, kada je TV spot u pitanju, kampanja je bila “jednorodna”. I ovi izbori su imali maskuliziranu plaćenu TV kampanju koja je odlikavala moć u društvu koju poseduju partijski lideri muškarci. Nema ozbiljnije mizoginije nego što je strategija isključenosti iz političkog prostora posredovanog medijima. Dakle reč je o medijskoj, pa tako i šire društvenoj, nevidljivosti žena u ispoljavanju osnovnog prava, a to je pravo na participiranje u donošenju odluka i aktivnom učestvovanju u izborima.

Podzastupljenost žena u medijima kao subjekta teksta i kao izvora informacije, pokazala su istraživanja, nije samo prisutna u politici, već i u drugim sferama javnog života, kao što je kultura, na primer.

U kritičkoj studiji diskursa *Rodna perspektiva izvora informacija u vodećoj dnevnoj štampi u Srbiji* (Valić Nedeljković 2011:275) potvrđeni su rezultati različitih istraživanja sa prostora Balkana, ali i iz drugih zemalja u svetu, da bez obzira na to da li je urednica ili urednik u redakcijama za kulturu analiziranih dnevnih novina, obrazac selekcije vesti je isti, kao i osobe koje će biti intervjuisane,

¹⁵ Uzorak obuhvata informativne i druge predizborne sadržaje poslednjih 15 dana pred izbornu čitnju (kampanje za lokalne, regionalne i parlamentarne izbore) za štampu i 7 dana za televizijske emitere.

odnosno akteri dnevne prakse koji će biti citirani. Preovlađuju muškarci u visokom procentu, to je prvi izbor od mogućih, jer je očito da je i dalje moć u tradicionalnom društvu koncentrisana u svetu muškaraca, bilo da je reč o kulturnoj politici, ili stvaraočima u najrazličitijim oblastima. Vizuelizacija tekstova je takođe dominantno muška, tačnije tri puta više muškaraca je na fotografijama koje prate tekstove, nego žena. Ovaj podatak korespondira sa odnosom broja tekstova u kojima su žene, odnosno muškarci akteri, i sa brojem događaja koje su kreirali menadžeri u kulturi koji su takođe više okrenuti ka umetnicima, a ne umetnicama.

„U najkraćem, medijska slika srpske kulture je u potpunosti maskulizirana, bez obzira na to što su napravljeni pomaci na primer u jezičkoj upotrebi, koja je najčešće rodno senzibilisana, kao i u zapošljavanju novinarki, kojih je u rubrikama za kulturu više nego muškaraca, kako u "proizvodnji" medijskih sadržaja, tako i na uredničkim pozicijama na kojima se donose odluke“ (Valić Nedeljković 2011 : 275).

Istraživanje štampanih kao i radio-televizijskih sadržaja u vestim u javnom servisu i komercijalnim emiterima i u drugim zemljama su pokazala iste trendove. Navodimo, primera radi, samo nekoliko prototipičnih za globalnu medijsku scenu. De Swert and Hooghe, (2010 : 69) su pokazali da su žene kao citirane osobe u medijima zastupljene svega sa 20 odsto, odnosno 25 odsto. Žene kao izvor vesti su stereotipizirane i njihovo učešće je limitirano na tradicionalne ženske teme. Da su žene retko izvor informacija kako u lokalnim tako i u regionalnim i nacionalnim medijima navodi i Karen Ross (2007). One su ređe citirane, a ako jesu to je samo površan navod u kraćim tekstovima. Njima se manje veruje nego muškarcima kao izvoru informacije. Žene političarke znatno su manje prisutne u medijima od njihovih partijskih kolega (Byerly i Ross, 2006:44).

Na kraju ovog skromnog pregleda istraživanja o ženama u medijskom ključu možemo navedeno zaokružiti jednom jedinom rečenicom da bez obzira na to koje pozicije i uloge u društvu žene zauzimaju, koliko ih je u novinarskoj profesiji i šta su u hijerarhiji, mediji su u konstrukciji svakodnevice ipak naklonjeniji muškarcima. „Ogledalo sveta koje mediji pružaju je kao cirkusko ogledalo. Ono iskrivljuje realnost, preuveličava važnost određenih grupa, dok druge gura na marginu“ (WACC; prema Minić, 2007:252).

Literatura

Adla Isanović (2007), Medijski diskurs kao muški domen: Predstavljajna roda u dnevnim novinama u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji. Sarajevo: Mediacentar.

de Swert, Knut and Marc Hoogh (2010), When do Women get a Voice? Explaining the Presence of Female News Sources in Belgian News Broadcasts (2003-5), in: *European Journal of Communication* 25(1), Sage. London, pp. 69-84.

Bayerley, Carolin M., and Ross, Karen (2006), *Women and Media*, Bleckwell Publishing.

Baćanović, V. i saradnici (2008), Zastupljenost žena političarki u predizbornoj kampanji u maju 2008. u elektronskim i pisanim medijima na srpskom jeziku, u: *Kandidatkinje*, ur. Valić Nedeljković Dubravka, Novi Sad : NNŠ. Kniga 3, edicija Medijska sfera, str. 24-66.

Baćanović, V., Serenčeš, Ž. i Kolarš, I. (2008), Zastupljenost žena političarki u predizbornoj kampanji u maju 2008. u elektronskim i pisanim medijima na mađarskom jeziku, u: *Kandidatkinje*, ur. Valić Nedeljković Dubravka, Novi Sad : NNŠ. Kniga 3, edicija Medijska sfera, str. 67-85.

Milinović Jelena i Edna Sarajlić, priređivačice (2005), *Priručnik: Proiciranje gendera u bosanskohercegovačkim medijima*, Sarajevo: Gender centar federacije BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbeglice BiH agencija za ravnopravnost polova, BiH, Republika Srpska, Gender centar Republike Srpske.

Minić, D. (2007), *Feministička medijska teorija i aktivizam: različiti svetovi ili moguća saradnja*

U Rill, H. et al (Ur.) *20 poticaja za buđenje i promenu, o izgradnji mira na prostoru bivše Jugoslavije* Beograd-Sarajevo: Centar za nenasilnu akciju, 244-268.

Milivojević, Snježana (2004), *Žene i mediji: Strategija isključivanja, Gener.*, Beograd, Centar za ženske studije

Raven, Suzan, Alison Weir (1981), *Womwn in History: Thirty–Five Centurie of Feminine Achievement*, London

Ross, Karen, (2006), *Women and men as a sources in local news, Journalism*, Vol 8(4), pp. 449-473.

Valić Nedeljковиć Dubravka (2008), *(NE)vidljivost žena u političkom TV spotu*, U: *Kandidatkinje*, ur. Valić Nedeljковиć Dubravka, NNS, Novi Sad, Kniga 3, edicija Medijska sfera, str. 147-165.

Valić Nedeljковиć, Dubravka (2011), *Rodna perspektiva izvora informacija u vodećoj dnevnoj štampi u Srbiji*, *Kultura* 131, str. 255-277.

van Zoonen (1994), L. *Feminist media studies*, London: Sage publication

prof. dr Višnja Đorđić

Prezentacija ženskog sporta u medijima ili ko je Šeli En Frejzer Prajs?

Tokom seminara za sportske novinare i novinarku, u jeku olimpijskih igara u Londonu, 2012. godine, zapitala sam prisutne učesnike „Ko je Šeli-En Frejzer Prajs?“. U tom trenutku, Frejzer Prajs je već osvojila zlatnu olimpijsku medalju u Londonu, ponovivši tako uspeh iz Pekinga, 2008. godine. U Londonu je osvojila još i dve srebrne medalje (200m i 4 x 100m), a prethodno je na svetskim prvenstvima osvojila dve zlatne i dve srebrne medalje. Na moje veliko iznenađenje, niko od novinara i novinarki nije znao tačan odgovor. Naredno pitanje „Ko je Usein Bolt?“, naišlo je na smeh i odmahivanje rukom, jer, zaista, ko još nije čuo za fantastičnog sprintera sa Jamajke, sportistu koji je uspeo da ponovi uspeh iz Pekinga, osvojivši zlatne medalje u trci na 100m, 200 i 4 x 100 metara na olimpijskim igrama u Londonu? Iako je Bolt, nesumnjivo uspešniji po broju osvojenih medalja i oboreni rekorda od Frejzer-Prajs, pomenuti događaj sa seminara dobro ilustruje razlike u medijskom tretmanu sportista i sportistkinja i njegove posledice. Iako se takmiče u istom sportu, u istim disciplinama, dolaze iz iste zemlje i oboje postižu vrhunske rezultate, Bolt i Frejzer-Prajs daleko su od podjednake popularnosti, slave i, naravno, zarade. Usein Bolt je jedini atletičar koji se nalazi na Forbsovoj listi najbolje plaćenih sportista u 2012. godini (na 40. mestu), pri čemu lavovski deo njegove zarade od 20.2 miliona dolara otpada na prihod od reklama (20 miliona dolara).

Nedovoljna vidljivost ženskog sporta i istaknutih ženskih sportskih uzora može uticati na interesovanje devojčica za bavljenje sportom. Sport koji nema masovnost i popularnost, nije zanimljiv za javnost, medije i sponzore. Bez finansijske potpore, izostaju vrhunski rezultati, i tako se zatvara začarani krug neuspeha.

U uslovima intenzivnog upliva medija u naše živote, ženski sport zaslužuje istu količinu i kvalitet medijske prezentacije kao i muški sport. Danas se velika količina informacija o vrednostima i obrascima ponašanja dobija putem učenja po modelu, ali u simboličkom okruženju masovnih medija – ono što pročitamo u novinama, vidimo na televiziji, saznamo na Internetu, uzori koji odatle potiču, vrednosti i životne priče o kojima saznamo putem medija, sve više zamenjuju neposredno iskustvo pojedinca. Putem elektronskih medija moguće je preneti nove načine razmišljanja, nove vrednosti i norme, velikom broju, međusobno udaljenih ljudi (Bandura, 2001). O kakvim brojevima je reč, ilustruju podaci o gledanosti pojedinih sportskih događaja: finalnu utakmicu svetskog prvenstva u fudbalu, 2010. godine, između Španije i Holandije, gledalo je 700 miliona ljudi ili skoro 10 odsto svetske populacije, a otvaranje olimpijskih igara u Peking, 2008. godine, po nekim procenama, posmatralo je između jedne i četiri milijarde gledalaca širom sveta.

Prema podacima agencije za istraživanje AGB Nilsen, na listi 20 najgledanijih TV programa u Srbiji, 2012. godine, nalazi se čak sedam sportskih događaja. Na prvom mestu je finale evropskog prvenstva u rukometu za muškarce, između Srbije i Danske, na drugom mestu je finale Australian opena, u kome su igrali Đoković i Nadal, sledi na trećem mestu finale evropskog prvenstva u muškom vaterpolu, između Srbije i Crne Gore.

Istraživanja pokazuju da mladi sve više traže i nalaze uzore izvan porodičnog i prijateljskog kruga; tzv. realne uzore, zamenjuju slavne ličnosti iz sveta sporta, umetnosti, mode. U zapadnim društvima, osim toga, smatra se da mediji prikazuju ono što je važno i prestižno. Ako ženskog sporta nema ili nije adekvatno tretiran, to može za auditorijum značiti da ne postoji ili da nije važan (Bernstein, 2002). Nije nevažno kako i u kom obimu će ženski sport biti zastupljen u medijima, jer medijska slika sportistkinja utiče na ukupna uverenja auditorijuma o učešću žena u sportu i društvu uopšte. Istraživanja pokazuju da se o ženama u sportu piše *ne samo manje, već i drugačije*. Sportistkinje su mnogo puta medijski nevidljive, prikazane stereotipno i inferiorno u odnosu na muškarce. U analizi medijske prezentacije sportistkinja, važni su kvantitativni i kvalitativni pokazatelji.

Kvantitet se odnosi na manji obim priloga o ženskom sportu (minutaža, broj stranica, veličina fotografija, broj članaka i sl.). Manja zastupljenost posebno je prisutna u ekipnim sportovima i tradicionalno muškim individualnim sportovima (Bernstein, 2002).

Analiza 2.100 priloga sa prvih strana sportske rubrike u 16 novina, po slučajno izabranim datumima, pokazala je da su pojedinačne sportistkinje glavna tema članka u pet odsto slučajeva, naspram 35 odsto slučajeva gde su u centru pažnje bili muškarci, dok su ženski timovi bili tema u svega tri odsto slučajeva (naspram 36% kod muškaraca) /Dean, Avila, & Fimbres, 2006/

Od 1997. do 2008. godine, žene su bile na naslovnoj strani tiražnog sportskog časopisa Sports Illustrated, u svega 5.6 odsto slučajeva. Skoro jedna trećina ženskih naslovnica odnosila se na slavne ličnosti (uključujući i sportistkinje) u kupaćim kostimima (Women's Sports Foundation research, January 1997 – December 2008)

Na Olimpijadi u Pekingu, ukupno vreme prenosa ženskih takmičenja bilo je veoma slično vremenu koje su imali muški sportovi tokom udarnih i kasnih noćnih termina, ali je tokom dana značajno više vremena bilo namenjeno muškim sportovima (Women's Sports & Physical Activity Facts & Statistics, 2007).

Praktično svi sportski članci u tabloidu San (Sun) odnosili su se na muška sportska takmičenja, a dominacija muškog sporta bila je izrazita i u švedskim medijima (vidi Bernstein, 2002; Koivula, 1999). Odnos priloga o muškarcima i ženama u popularnoj sportskoj TV emisiji Sportcenter iznosi 20 :1.

Što se kvalitativnih razlika tiče, važno je ne samo da se o ženama u sportu izveštava više nego dosad, već i na drugačiji način. Sportski prilozima vrlo često tretiraju muški sport kao standard, a ženski sport kao „drugi“. Uobičajeno je, tako, da muška takmičenja u nazivu nemaju naglašeno da se radi o muškoj konkurenciji (jer je to standard), dok ženska takmičenja imaju u nazivu taj elemenat (jer su mimo standarda). Na primer: kada mediji objave da „u Sloveniji uskoro počinje Evropsko prvenstvo u košarci“, podrazumeva se da je u pitanju takmičenje muškaraca. Ako je u pitanju žensko takmičenje, to se posebno istakne: „naša reprezentacija počela je pripreme za svetsko prvenstvo u odbojci za žene“. Sportski novinari drugačije komentarišu sportiste i sportistkinje (Lines, 2001; Angelini, 2008). Sportistkinje češće oslovljavaju imenom, a sportiste prezimenom, npr. „Serena je pokazala da je u dobroj formi“ (kada izveštavaju o teniserki), naspram „Nadal je potvrdio dobru formu“ (kada izveštavaju o teniseru). Sportistkinje se, osim toga, često oslovljavaju sa devojka, mlada dama i sl, što još više naglašava svojevrsni infantilizam sportistkinja naspram priznavanja statusa odrasle osobe muškarcima u sportu (Koivula, 1999). Sportisti su snažni i moćni, a sportistkinje – zgodne i osetljive... tako otprilike izgleda uobičajeni obrazac izveštavanja o sportistima i sportistkinjama. Uspeh sportista se pripisuje sportskom veštini, hrabrosti i timskoj igri („Kakva paralela, protivnik je samo mogao da isprati loptu“), a eventualni neuspeh – veštini protivnika („Federer je danas naprosto nepobediv“). Sportistkinje se prikazuju kao privlačne i seksipilne, emocionalne i labilne („Zapamtite ovo lice i ovo telo“, „Takmičarka iz Kine ne može da sakrije suze“). Njihov uspeh u sportu često se pripisuje sreći, a neuspeh slabosti same sportistkinje („I kao da se Ana Ivanović već predala...“).

Drastični primeri neadekvatnih komentara naših sportskih novinara:

„Pogledajte simpatičnu Norvežanku kako je dobila boju, lepo se osunčala ovde u Atini“
 „...a ne. Ipak je zakačila letvicu najlepšim delom ženskog tela“
 „...malo je kabastije građe, nije poput Išinbajeve, građena kao vidra“
 „naročito kada četiri Ruskinje, sve četiri bele, sjajne plavuše, pobeđe...“

Ne treba zaboraviti da muškarci apsolutno dominiraju u medijskom sportskom sektoru, kao novinari, urednici, reporteri, snimatelji. Udruženje sportskih urednika Associated Pressa ima samo 24 članice od ukupno 641 člana, a na olimpijskim igrama 2004. godine, svega 16.6 odsto akreditovanih novinara reportera sa takmičenja bile su žene. Procene o zastupljenosti žena u sportskim redakcijama kreću se od 10 do 13 odsto (Hardin & Shain, 2005). U vreme održavanja olimpijskih igara u Londonu, sve najtiražnije dnevne novine u Srbiji (Blic, Politika, Večernje Novosti, Kurir, Press, Alo, Danas, Dnevnik) na čelu sportske rubrike imale su muškarce. U uredništvu „Sportskog žurnala“, najtiražnijeg sportskog lista u Srbiji, bile su dve žene od ukupno 16 članova (12%). Karijera žena u sportskom novinarstvu obično traje oko deset godina, i većina nikada ne stigne do uredničkih pozicija.

Indikativan je slučaj dvojice sportskih komentatora britanske televizijske mreže Sky News, Ričarda Kiza i Endija Greja, koji su suspendovani zbog neumesnih komentara na račun žene-pomoćnog sudije. Uoči prenosa prvenstvene fudbalske utakmice, ne znajući da su mikrofoni uključeni, Grej je prokomentarisao: „Da li možeš da zamisliš? Ženski linijski sudija. Žene ne znaju šta je ofsajd.“. Kiz je odgovorio „Naravno da ne znaju.“ Kiz je dao ostavku, a Grej je otpušten nakon kritika javnosti i vlasnika televizije. Inače, u Velikoj Britaniji ima oko 850 žena fudbalskih sudija u raznim kategorijama i ligama.

Izveštavanje o ženama karakterišu i značajne razlike u produkciji (ugao kamere, trajanje priloga, oprema priloga i sl.), takođe u prilog muškaraca. Prenosi ženskih takmičenja češće se prekidaju statističkim grafikonima preko celog ekrana, ređe se koriste uglovi kamera koji pokrivaju ceo teren, a krupni planovi su češće usmereni na trenera, obično muškarca (vidi: Angelini, 2008).

Sportistkinje se mnogo češće nego sportisti prikazuju sa naglaskom na fizičku privlačnost. Analiza fotografija sa olimpijskih igara 1984. i 1988. godine, koje su objavljivane u vodećim američkim časopisima (Life, Sports Illustrated, Newsweek, Time, MS i Maclean's) pokazala je da su slike najčešće isticale bokove, butine, zadnjicu, grudi i međunožje sportistkinja. Obično su fotografisane u pozama koje zapanjujuće podsećaju na poze žena u blažoj pornografiji (Duncan, 1990). Mnoge sportistkinje se svojevolumino uključuju u marketing koji ih predstavlja kao seksualne objekte (fotografije u provokativnim kupaćim kostimima, bez odeće i sl.). „Poruka je jasna: za žene, uspeh u sportu nije dovoljan; ono što je važnije od svega jeste privlačno telo i erotska/seksualna harizma, ako sportski uspeh treba da prati finansijski uspeh.“ (Biskup & Pfister, 1999).

I zaista, muškarci u sportu ne moraju da dokazuju svoju muževnost; to što su uspešni u sportu podvlači njihove maskuline osobine: snagu, izdržljivost, hrabrost. Medijima su dovoljno zanimljivi zbog izuzetnih sportskih postignuća, nije neophodno (mada je dobrodošlo) da igraju na kartu fizičke lepote i privlačnosti. Žene u sportu moraju da opravdaju svoje bavljenje sportom atraktivnim izgledom i ženstvenošću na terenu i van njega; medijsku pažnju, reklamne ugovore i zaradu najviše donosi koketiranje sa seksualnošću, izazovne fotografije i odeća koja ističe telo (kao u odbojci na plaži!).

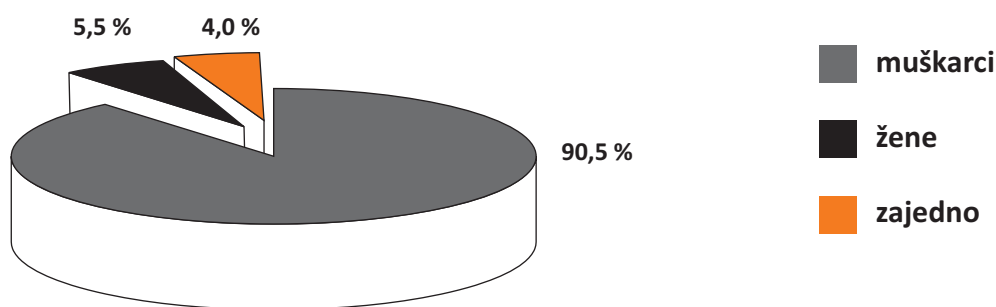
Velike kontroverze izazvala je u vreme olimpijskih igara u Londonu, 2012. godine, izjava gradonačelnika Londona, Borisa Džonsona, „da bi se popularnost ženske odbojke na pesku na OI mogla pripisati 'polugolim ženama' koje se 'presijavaju poput mokrih vidri'.

Može se reći da aktuelna medijska slika sportistkinja ne doprinosi na pravi način promociji fizičke aktivnosti i sporta žena, jer su često nevidljive ili prikazane stereotipno i inferiorno u odnosu na sportiste. Evidentan nedostatak odgovarajućih istraživanja naše medijske prakse, podstakao nas je na analizu prezentacije sportistkinja na fotografijama u dnevnim novinama „Dnevnik“.

Fotografije sportistkinja u dnevnim novinama „Dnevnik“

Uzorak istraživanja činilo je sedam brojeva novosadskih dnevnih novina „Dnevnik“ (11.11, 13.11, 15.11, 17.11, 21.11, 26.11. i 30.11.2011), kojima je obuhvaćeno svih sedam dana u nedelji.

Na osnovu dobijenih rezultata, može se zaključiti da je zastupljenost žena na sportskim fotografijama u novosadskom listu „Dnevnik“ znatno manja u poređenju sa sportskim fotografijama muškaraca. Samo muškarci, pojedinačno ili u grupi, prikazani su na 90.5 odsto sportskih fotografija, a samo žene – na 5.5 odsto. Zajedničke (muško-ženske) sportske fotografije bile su zastupljene četiri odsto (slika 1).

Slika 1. Zastupljenost muškaraca i žena na sportskim fotografijama u listu „Dnevnik“

Na 37.4 odsto fotografija prikazani su sportisti pojedinci, što je slučaj sa samo jednom sportistkinjom (0.7%). U svih sedam brojeva, dakle, bez obzira na dan u nedelji ili tekuće sportske događaje, dominiraju sportske fotografije na kojima su prikazani muškarci – njihov procenat se kreće od 85.2 odsto do 95.2 odsto fotografija po broju.

Takođe, od ukupno 20 sportskih fotografija objavljenih na naslovnoj strani, 19 fotografija (95%) prikazuje muškarce. Neadekvatna kvantitativna zastupljenost sportskih fotografija žena, nedostatak istaknutih sportistkinja kao mogućih uzora i fiksiranje sportskih fotografija žena za sportsku stranu, sigurno ne doprinose promociji ženskog sporta.

Što se tiče tehničkog aspekta fotografija, između fotografija koje prikazuju sportiste, sportistkinje i zajedničkih fotografija, u pogledu veličine, zastupljenosti kolor fotografija i aktuelnih fotografija nema značajnih razlika.

Kvalitativni aspekt zastupljenosti žena na sportskim fotografijama veoma je ohrabrujući: sportistkinje se prikazuju u pravim sportskim situacijama, na terenu, u sportskoj opremi, u pokretu.

Na osnovu dobijenih rezultata, moguće je definisati smernice za unapređenje medijske prezentacije ženskog sporta:

- povećati kvantitet sportskih fotografija žena, uz očuvanje i poboljšanje postojećih standarda prikazivanja žena kroz sportsku fotografiju i
- fokus sa ženskih sportskih timova, premestiti ka individualnim postignućima žena u sportu.

Medijski poslenici, novinari i urednici, ne smeju zaboraviti da mediji nisu samo ogledalo, već i kreator javnog mnjenja, što u slučaju ženskog sporta može biti od velikog značaja.

Literatura

Angelini, J. R. (2008). How did the sport make you feel? Looking at the three dimensions of emotion through a gendered lens. *Sex Roles*, 58, 127-135.

Bandura, A. (2001). Social Cognitive Theory of mass communication, *Mediapsychology*, 3, 265–299.

Bernstein, A. (2002). Is it time for a victory lap? Changes in the media coverage of women in sport. *International Review for the Sociology of Sport*, 37, 415-428.

Biskup, C. & Pfister, G. (1999). I would like to be like her/him: Are athletes role-models for boys and girls? *European Physical Education Review*, 5(3), 199–218.

Dean, W., Avila, T. & Fimbres, J. (2006). *Box Scores and Bylines: A Snapshot of the Newspaper Sports Page*. Project for Excellence in Journalism.

Duncan, M. C. (1990). Sports photographs and sexual difference: Images of women and men in the 1984 and 1988 Olympic games. *Sociology of Sport Journal*, 7, 22-43.

Đorđić, V. i Tumin, D. (2010). Presentacija ženskog sporta u medijima. U M. Đukić (Ur.), *Zbornik radova „Žene i sport“* (str. 7-16). Novi Sad: UŽRK „Vojvodina“ i Komisija „Žene i sport“ OKS.

European Parliament Resolution on Women and Sport. Retrieved from http://www.iwg-gti.org/e/archives/004-euro_reso.htm#TANumber

Kane, M. J. (1988). Media coverage of the female athlete before, during, and after Title IX: Sports Illustrated revisited. *Journal of Sport Management*, 2, 87-99.

Women's Sports & physical activity facts & statistics. (2007). Retrieved from http://www.womenssportsfoundation.org/binary-data/WSF_ARTICLE/pdf_file/191.pdf

doc.dr Dejan Pralica
asist. mast. Smiljana Milinkov

Slika žene u sportu u medijima u Vojvodini

Dame stigle sa osmehom

1. Uvodne napomene

Mediji daju informacije o različitim sportskim događajima, rezultatima i akterima, ali i komentare samog sportskog događaja. Mediji su u situaciji da šire i sužavaju dimenzije sportskog uspeha ili neuspeha, te da „produže trajanje određenog događaja, govoreći ili pišući danima o događaju koji je trajao tek nekoliko minuta ili sati“ (Koković 2004:10).

Cilj istraživanja *Slika žene u sportu - promena medijske prakse* bio je da se utvrdi koliko i na koji način se izveštava o sportistkinjama u vojvođanskim štampanim i elektronskim medijima. Istraživanje je rađeno po metodu kvantitativno-kvalitativne analize sadržaja. Reč je o istraživačkom postupku za objektivan, sistematski, pouzdan i proverljiv opis sadržaja komuniciranja. Za jedinicu analize uzet je novinski tekst, odnosno televizijski prilog, koji je sadržao informacije iz oblasti sporta. Prikupljen materijal je kodiran po jedinstvenom kodnom sistemu sačinjenom za ovo istraživanje.

Korpus analize obuhvatio je pokrajinski dnevni list *Dnevnik* i tri nedeljnika: *Subotičke novine*, *Kikindske* i *Sremske novine*, kao i sedam emisija *Vojvođanski dnevnik Radio-televizije Vojvodine*. Ukupno je analizirano 19 primeraka novina i sedam TV dnevnika. Mediji su praćeni u intervalu od mesec dana, od polovine novembra do polovine decembra 2011. godine.

2. Metodologija

U istraživanju je korišćen metod kvantitativno-kvalitativne analize medijskog diskursa. Analiza diskursa pokazala se kao najpogodnija za ovakav tip istraživanja sadržaja jer kao interdisciplinarna nauka kritički preispituje društvo i kulturu u kojoj su realni sagovornici koji razmenjuju poruke. Ono što je jedinstveno za ovu interdisciplinarnu nauku jeste da „analiza jedinica većih od rečenice, u konkretnoj upotrebi u kontekstu i situaciji, bolje objašnjava ljudsku komunikaciju i ponašanje“ (Savić 1993: 25).

Analiza medijskog diskursa izučava društvo i proučava koje vrste interakcija medijski tekst uspostavlja između ljudi i sveta i između moćnika (vlasti, većine, urednika, političara) i onih koji to nisu (manjine, aktera rubrika i slično) (prema Matheson 2005: 1-3). Diskurs obuhvata i pisanu komunikaciju, čak i pisanu interakciju, s tim da čitalac i autor nisu u interakciji licem u lice, kao što je upravo slučaj u štampanim medijima (prema Van Dijk 1998: 2-3). Struktura novinarskog diskursa, zbog potrebe da se informacija nedvosmisleno razume, pripada najjače šematizovanim i automatizovanim iskazima. „Medijski diskurs jeste širok pojam koji može da se odnosi na sveukupnu stvarnost koja je

predstavljena kroz štampane i elektronske medije i sadrži dve ključne komponente. Vesti ili izgovoren ili napisan tekst i proces koji je uključen u nastajanje tekstova” (O’Keeffe 2006:1; Cotter 2006: 416-417). Medijski diskurs kruži unutar institucija i među njima i duboko je ukorenjen u svakodnevicu i interackiji gotovo svakog čoveka. Zbog toga se kaže da diskurs nije gotov proizvod, već proces, odnosno stalna promena, a da je tekst deo diskursnog procesa i nema svrhe izučavati ga van konteksta (prema Talbot 2007: 5-10).

Analiza sadržaja nastala je kao rezultat praktičnih i teorijskih potreba da se pojedinačnim oblicima društvene komunikacije dobiju objektivniji i precizniji podaci. To je istraživački metod pomoću kojeg na sistematičan, kvantitativan i objektivan način dolazimo do podataka o sadržaju, pošiljaocu i primaocu poruke, kao i o efektima te poruke (up. Milić 1978:571; Šušnjić 1973: 247).

Kvantitativno-kvalitativan metod jeste istraživački postupak za objektivan, sistematski, pouzdan i proverljiv opis manifestnog sadržaja komuniciranja. To znači da se klasifikuje i meri ono što je prisutno, odnosno utvrđuju se frekvencije pojavljivanja, ali se prati i odsustvo određenih elemenata. Jedinica analize jeste novinski tekst/televizijski prilog koji sadrži informacije iz oblasti sporta. Prikupljen materijal se kodira (analizira) po jedinstvenom kodnom sistemu sačinjenom za ovo istraživanje. Kodni sistem se prilagođava posebno za pisane i posebno za elektronske medije. Pored kvantitativne zastupljenosti sportistkinja prikupljaju se i podaci o broju žena u odnosu na muškarce i broju žena u određenim sportskim disciplinama. Sem toga, kodeks uključuje i kategoriju žanra, povod izveštavanja, audio-vizuelne prezentacije, upotrebu profesionalnih termina. Na taj način utvrđuje se forma priloga u kojima se govori o ženama, kao i nivo angažovanja novinara i medija (medijska inicijativa). Kodni list se posebno prilagođava sportistkinjama subjektima. Akcenat je stavljen na formu prezentacije žene - ko su sportistkinje koje se pojavljuju u medijima, teme o kojima govore, dužina tonskog govora kada ga je bilo odnosno, veličina novinskog teksta, sadržaj i pozicija, kada su u pitanju štampani mediji. Takođe se prate tekstovi u kojima žena nije subjekt nego objekt - neko drugi govori o njoj, kao i vrednosna orijentacija prema ženi akteru ili temi koja se tiče žene.

Za ovo istraživanje bilo je od velike važnosti i sagledavanje društveno-političkog i kulturnog konteksta u okviru kojeg deluju mediji. Cilj istraživanja je da se posmatra celokupna medijska slika koja se stvara o ženama u sportu. „Analizom sadržaja u medijima možemo mnogo toga da saznamo o društvenim problemima i stereotipima koji se oslikavaju kroz jezik i komunikaciju” (Bell, Garrett 2001:3).

3. Rezultati analize

3.1. Štampani mediji

Ukoliko se gledaju zbirni rezultati analiziranih štampanih medija obuhvaćenim istraživanjem Slika žene u sportu-promena medijske prakse, objavljen je 401 sportski tekst od čega se u 96 pominju sportistkinje, sportske funkcionerke ili političarke.

Sportski tekstovi

žene u sportu 28%

ukupan broj sportskih tekstova 72%

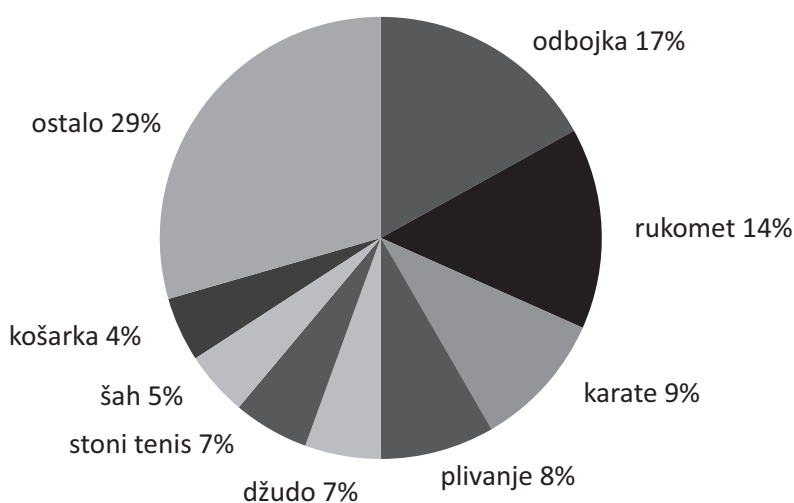
Grafikon 1. Prisustvo žena u tekstovima koji se bave sportom

U sedam izdanja vojvođanskog dnevnog lista *Dnevnik* objavljenih u peridu istraživanja od ukupno 200 sportskih tekstova, sportistkinje se pominju u svega 35. Istraživanje je obuhvatilo po četiri izdanja *Subotičkih, Kikindskih i Sremskih novina*, a najpravnomernija zastupljenost sportistkinja i sportista zabeležena je u *Sremskim novinama*, jer se od ukupno 36 sportskih tekstova, sportistkinje pominju u polovini. U *Subotičkim novinama* od 110 sportskih tekstova, sportistkinje se pominju u 23. Analiza *Kikindskih* pokazala je da su sportistkinjama bila posvećena 20 od ukupno 55 tekstova.

Ukoliko se analiziraju samo sportski tekstovi u kojima se pominju žene, većina (87 ili 91%) je objavljeno na sportskim stranama, dok se svega devet tekstova (9%) nalazi u drugim rubrikama. U nešto više od polovine tekstova gde se pominju žene radi se o muško-ženskom sportu (54% ili 52 teksta), a u 46% (44 teksta) se radi o ženskom sportu. Zanimljivo je da se žene uopšte ne pominju u muškom sportu. Čak ni sportske funkcionerke niti stručnjakinje.

Kada je reč o vrsti sporta u kojem je žena akterka, najčešće se radi o odbojci (16 tekstova, odnosno 17%), zatim rukometu (13 tekstova ili 14%), karateu (9%), plivanju (8%), džudu i stonom tenisu (7%), šahu (5%), košarci (4%), a zatim idu gimnastika, atletika, fitness, fudbal, kuglanje, streljaštvo, planinarenje, mačevanje i tenis. U kategoriji nešto drugo (9%) u najvećoj meri reč je o sportskim funkcionerkama i političarkama, najavi Ekoolimpijade ili Olimpijskom komitetu.

Vrsta sporta u kojem se spominju žene

Grafikon 2. Vrsta sporta u kojem se u analiziranim medijima pominju žene.

Povod za medijsko izveštavanje može biti aktuelni događaj, pseudo događaj ili medijska inicijativa (Valić-Nedeljković 2007:30). Novinarski žanrovi predstavljaju način oblikovanja i sređivanja činjenica za medijsko objavljivanje. Jedna od osnovnih podela novinarskih žanrova koja se može pronaći u literaturi je podela na faktografske (vest, izveštaj), analitičke (članak, komentar, kolumna) i beletrističke (reportaža, crtica). Odabir žanra zavisi od građe, društvenog, političkog i kulturnog konteksta, te od značaja koji mediji pridaju određenoj temi. „Darovitom novinaru žanr je dragoceno iskustvo mnogih prethodnih generacija; neiskusni ista pravila doživljava kao šablon koji ne dozvoljava da se autor iskaže kako je mislio“ (Đurić 2001:229)

Istraživanje pokazuje da se o ženama u sportu najčešće piše faktografski, većina tekstova su izveštaji (63%), zatim slede vesti (34%), dok su zabeležena svega dva intervjua i jedan komentar. Može se zaključiti da je analitičko novinarstvo skoro u potpunosti izostavljeno, kao i reportaža koja bi po samoj

strukturi i vrsti događaja bila odgovarajuća za pisanje o sportu. Autorstvo teksta takođe ukazuje na medijski profesionalizam i važnost koju urednici i novinari pridaju određenim sadržajima. Analiza pokazuje da su tekstovi o sportistkinjama u najvećoj meri potpisani inicijalima (70%), tekstovi bez potpisa čine 23%, dok je svega sedam tekstova potpisao novinar imenom i prezimenom i radi se o istom novinaru Miletu Đakoviću iz Kikindskih.

Pitanje subjekta, odnosno onog ko u medijima ima priliku da iskaže svoj stav ili mu je dat prioritet, jedan je od bitnih parametara koji ukazuje na značaj koji se pridaje određenim društvenim akterima. Istraživanje pokazuje da sportistkinje u malom broju tekstova (8% od ukupnog broja tekstova) predstavljaju glavni subjekat, odnosno data im je prilika da govore u medijima, u 7% su sporedni subjekat, što znači da govore zajedno sa muškim akterima, kolegama sportistima ili trenerima. U većini analiziranih tekstova (84%) žena u sportu je objekat, o njoj se govori, neko je pominje.

Primer 1. Intervju sa karatistkinjom Sofijom Simović (Sremske novine, 23.11.2011) predstavlja dobar primer novinarske prakse gde se sportistkinja stavlja u ulogu subjekta, odnosno ima priliku da govori o takmičenjima i sportskim uspesima I medaljama.

Primer 2. Izveštaj povodom osvajanja medalja takmičarki iz Sremske Mitrovice na Evropskom prvenstvu iz dečijeg fitnesa (Sremske novine, 16.11.2011), gde o uspesima govore opštinski funkcioner i trener, dok devojčice u izveštaju nisu citirane, iako se na fotografiji vidi da su bile prisutne na konferenciji za novinare. U ovom slučaju radi se o lošem primeru prakse, jer umesto da budu glavne akterke, sportistkinje predstavljaju samo objekat, dok se u središtu medijske pažnje nalaze predstavnik vlasti i trener.

Više od polovine tekstova (63%) u kojima se pominju žene u sportu sadrže i fotografiju. Međutim, kada je reč o muško-ženskim sportovima, kojih je i najviše, na fotografijama su prikazani samo muškarci. Sportistkinje na fotografijama su u 55 odsto prikazane na sportskom terenu, a u 64 odsto u sportskoj opremi.

Gradski derbi ovog vikenda

Ženski odbojkaški klubovi Kikinda i KI-0230 sastaje se u nedelju u gradskom derbiju u utakmici 8. kola Druge lige Srbije - grupa

Fotografija odbojkašica objavljena u Kikindskim je pasivna, sportistkinje poziraju.

Na svega 15 (36%) fotografija sportistkinja je aktivna, ona je u pokretu i u sportskoj opremi, dok je na 27 fotografija (64%) pasivna, pozira, a snimak je od vrata naviše. Nijedna fotografija sportistkinju ne prikazuje u tradicionalnim ženskim ulogama, a svega jedna ima seksualnu sugestivnost.

Naslovi tekstova su u 78 odsto slučajeva jasni i nedvosmisleni, dok su u 22 odsto metaforički, na primer *Golubice poskidale zvezde*, *Drama u hali sportova*, *Dobar karatista, odličan učenik*, *Sedmica za Teodoru*, *Vratiti samopouzdanje*, *Ponosno se poklonim publici*, *Neozbiljnost odvela u poraz*, *Dame stigle sa osmehom*, *Naše dame navijaju za Nemice i Italijanke*, *Sreća okrenula leđa*, *Kineski zid ipak previsok*.

3.2. Elektronski mediji

Istraživanjem je obuhvaćeno sedam večernjih centralnih informativnih emisija *Vojvođanski dnevnik*, emitovanih na Prvom programu *Televizije Vojvodine* u drugoj polovini novembra i početkom decembra 2011. godine. Sport se pojavljuje u 21 prilogu, a u svega sedam se pominju žene (33%), od toga je u dva slučaja reč o samo ženskom sportu – odbojci, dok se u tri priloga radi o muško-ženskom sportu (plivanje, stoni tenis). Sportistkinje se ne pominju u najavi vesti dana. Žanrovski su zabeleženi samo izveštaji. U *Vojvođanskom dnevniku* u analiziranom periodu nijedna sportistkinja nije dobila ulogu subjekta, odnosno mogućnost da nešto izjavi. Žena u sportu je samo sporedni subjekat, što znači da govori zajedno sa muškim kolegama, a jedine dve izjave koje su zabeležene su izjave stonoteniserke i odbojkašice. Svih sedam priloga sa ženama u sportu ilustrovano je odgovarajućim snimcima.

3.3. Rodno osetljiv jezik

Svaka upotreba jezika u javnoj i službenoj sferi je vezana za društveni i politički kontekst. I ovde uvažavamo sud da je pitanje standardizacije (normiranja) jezika uvek političko pitanje i da putem sprege političke i naučne volje dolazi do normativne prakse. „Pretpostavka je da se osvajanjem rodno osetljive upotrebe jezika može uticati na svest onih koji se tim jezikom koriste u pravcu rodne ravnopravnosti” (Savić 2009:7).

Istraživanje o medijskoj slici žena u sportu pokazuje da se rodno osetljiv jezik upotrebljava u gotovo svim tekstovima, ali nedosledno, jer se koristi samo u slučaju sporta (odbojkašice, rukometašice, gimnastičarke, svetska šampionka, igračice) ali ne i kada se radi o sportskim funkcionerkama, te se tako tadašnja ministarka omladine i sporta Snežana Marković Samardžić navodi kao ministar sporta, upotrebljava se izraz rukovodilac ili primač (odbojka), bez obzira što je reč o ženama.

Primer 3. Tekst naslovljen *Dobar karatista, odličan učenik* (Sremske novine, 23.11.2011) o jedanaestogodišnjoj devojčici Sofiji Šimović koja je osvojila brojne medalje u karateu i nalazi se u pionirskoj selekciji Srbije, primer je nepoštovanja rodno osetljivog jezika, jer naslov ukazuje da se radi o dečaku, a ne o uspešnoj devojčici koja je i prikazana na fotografiji.

4. Zaključak

Istraživanje *Slika žene u sportu - promena medijske prakse* u medijima u Vojvodini pokazalo je da se sportistkinjama poklanja manje medijske pažnje nego sportistima. To potvrđuje činjenica da je u periodu istraživanja manje od trećine ukupnih tekstova koji su se bavili sportom bilo posvećeno ženama.

Vesti o ženskom sportu se retko nalaze na naslovnim stranama novina, o sportistkinjama se izveštava faktografski, bez analize i komentara, dok su na više od polovine fotografija sportistkinje

pasivne, poziraju.

Sportistkinje, bez obzira na uspehe i medalje, retko dobijaju priliku da iznesu svoje mišljenje, one su u većini tekstova (više od 80% analiziranih tekstova) samo objekat o kojem govore treneri i selektori.

Rodno senzitivni jezik se upotrebljava nedosledno, trenerice, funkcionerke i stručnjakinje gotovo su u potpunosti nevidljive.

Dakle, o sportistkinjama se izveštava površno, statistički, žanrovski jednolično, te se može konstatovati da u potpunosti izostaje svest medija o dužnosti, kada je reč o javnom servisu i posebnoj zakonskoj obavezi, da pruže jednaku medijsku pažnju i ženama i muškarcima u sportu.

Literatura

Bell, Allan; Garrett, Peter (2001). *Approaches to Media Discourse*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Colleen, Cotter (2006). Discourse and Media. In: *The Handbook of Discourse Analysis* (Deborah Schiffrin, Deborah Tannen, Heidi Ehernberger Hamilton). Oxford: Blackwell Publishing.

Đurić, Dušan (2001). *Profesija novinar*. Beograd: Novinsko-izdavački centar Vojska i Pergament.

Kokovic, Dragan (2004). *Sport i mediji*. Novi Sad: Fakultet za uslužni biznis.

Matheson, Donald (2005). *Media Discourses – Analysing Media Texts*. New York: Open University Press.

Milić, Vojin (1978). *Sociološki metod*. Beograd: NOLIT.

Savić, Svenka (1993). *Diskurs analiza*. Novi Sad: Filozofski fakultet.

Savić, S., Čanak, M., Mitro, V., Štasni, G. (2009) *Rod i jezik, Ženske studije i istraživanja i Futura publikacije*, Novi Sad

Šušnjić, Đuro (1973). *Kritika sociološke metode*. Niš: Gradina.

O'Keeffe, Anne (2006). *Investigating Media Discourse*. New York: Routledge.

Talbot, Mary (2007). *Media Discourse – Representation and Interaction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Valić Nedeljковиć Dubravka (2007). *O novinarstvu i novinarima*. Novi Sad: Filozofski fakultet.

Van Dijk, Teun A. (1998). The Study of Discourse. *Discourse as Structure and Process – Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. London: Sage Publications, Vol. 1: 1-34.

Primeri loše prakse izveštavanja o ženama u sportu

Lepotica i zver

SPORTSKI ŽURNAL, 5. septembar 2012.

Najava četvrtfinalnog meča Ane Ivanović i Serene Vilijams na US openu

Zver ipak bolja od lepoticice

Serena Vilijams savladala Anu Ivanović sa 2:0 i plasirala se među osam najboljih na US Openu.

Ana Ivanović ipak nije uspela da napravi veliko iznenađenje i pobedi strašnu Serenu Vilijams u osmini finala Otvorenog prvenstva SAD. Amerikanka je slavila sa 2:0, po setovima 6:3, 6:4.

“Vetar nam je stvarao velike probleme, to se posebno osećalo pri servisu. Ipak, stvorila sam nekoliko dobrih prilika, ali ona je zaista kvalitetno odigrala. Bio je ovo tesan meč.. Serena je definitivno favorit za osvajanje grend slema”, zaključila je Beograđanka.

Mora se priznati da je naša teniserka dobro, kvalitetno odigrala i da je podsetila na dane kada je harala svetom belog sporta. Nije Serena tako lako došla do pobede pred svojim navijačima.

Na početku susreta nije se činilo tako, pošto je Viliijamsova povelala sa 3:0, ali je Ivanovićeva uspela da izjednači. Serena je potom jedva sačuvala svoj servis gem, da bi onda ponovo došla do brejka koji joj je obezbedio prvi set.

Odmah na startu drugog dela meča Amerikanka je ponovo oduzela servis gem lepoj Srpkinja, što joj je na kraju i donelo trijumf.

Najboljoj teniserki današnjice na putu do polufinala će se isprečiti sve bolja Anastasija Pavljučenkova. Mlada Ruskinja, koja je u osmini finala savladala Frančesku Skjavone, u jedinom njihovom dosadašnjem susretu, prošle godine na Rolan Garosu, uspela je snažnoj Amerikanci da otkine jedan set.

<http://www.dodirnime.com/sport/zver-ipak-bolja-od-lepotice/#ixzz2hG8QzKv>

Srpske rukometašice u seksi izdanju

NOVI SAD, BEOGRAD - Bliži se Evropsko prvenstvo za rukometašice koje će se od 4. do 16. održati u četiri grada u Srbiji- Novom Sadu, Beogradu, Vršcu i Nišu. U susret ovoj značajnoj sportskoj priredbi, nedavno je snimljen atraktivan promotivni video klip, kojim se najavljuje predstojeće takmičenje i popularišu sport i lepota. ...

Glavne glumice u trominutnom prilogu su srpske rukometašice koje su za potrebe snimanja uskočile iz sportske u nešto izazovniju garderobu, a mora se priznati da jako dobro izgledaju.

Подсећамо, женска рукометна репрезентација Србије започела је ЕХФ недељу у Петровцу на Млави, који је током шест дана био база нашим најбољим рукометашицама на старту припрема за Европско првенство.

Том приликом је голман наше репрезентације Катарина Томашевић рекла да је домаћинство ЕП велико оптерећење, али и шанса за нашу репрезентацију која игра пред домаћом публиком.

"Верујем да можемо да прођемо први круг, тај чаробни први круг, који нам је био непремостива препрека претходних година. Показали смо да можемо да победимо јаке противнике, попут Румуније у квалификацијама за ово Европско првенство. Надам се да ћемо то исто поновити и против Хрватица у Петровцу, без обзира што се ради о пријатељским мечевима. Када будемо прошле први круг, онда су веће шансе и да направимо неко мало чудо", казала је Томашевић.

http://www.rtv.rs/sr_ci/sport/ostali-sportovi/srpske-rukometasice-u-seksi-izdanju-_352935.html

Novosadske dame koje mogu da vas prebiju

Ma koliko nas političari ubeđivali, Novi Sad nije "bezbedan grad", posebno za devojke i žene, koje se često nalaze na udaru nasilnika.

Pojedine sugrađanke se zbog toga sve češće odlučuju da nauče da im se suprotstave. Kako za O21 kaže suvlasnica kluba za borilačke veštine "Finiks", Maja Odžić, ponekad je na treninzima kik-boksa više dama nego gospode.

"Ima žena, sada više nego ikad, pa se desi i da na treninzima ima više devojaka nego muškaraca. Trenutno je među lepšim polom najpopularniji kik-boks, koji posebno vole mlade devojke, adolescentkinje", kaže ona.

Majin lični izbor je savate, gde se usavršila i postala predsednica Savate saveza Vojvodine. Prema njenim rečima, ovaj sport joj je prirastao za srce baš iz razloga što je razoran, tehnički vrlo zahtevan i sa puno kontakta. ***"To je borilački sport u kom sam se ostvarila, veoma tehnički zahtevan i ispunjavao je sve ono što sam ja htela od jedne veštine",*** navodi Odžićeva.

Ko će da se zameri šampionki?

Svetska prvakinja u karateu, šesnaestogodišnja Novosađanka Aleks Cverdelj, učenica Srednje ekonomske škole, kaže da se za karate zainteresovala preko filмова Brusa Lija. Prema njenom priznanju, zbog činjenice da ljudi uglavnom znaju da je šampionka u ovoj borilačkoj veštini, još uvek nije morala da "isproba" svoje znanje na nekom.

"Na svu sreću, nisam morala. Ljudi znaju da treniram karate, pa se boje i da mi priđu, a kamoli da mi prete", smeje se šampionka.

Ivana Petrović, koja znanje brusi na Spensu u Aikido klubu "Ikeda Dojo", kaže za 021 da je vežbanje samodbrane veoma bitno za žene. Ona smatra da aikido ima prednost u odnosu na ostale borilačke sportove iz razloga što ga mogu praktikovati osobe različitih fizičkih predispozicija, jer snaga u ovom sportu ne igra bitnu ulogu, već veština da se iskoristi snaga protivnika. Ivana takođe navodi da nije imala priliku da nekoga "namara", ali objašnjava da joj znanje borilačke veštine puno znači u smislu samopouzdanja.

"Ne znam koliko bilo koji borilački sport može da pomogne bilo kome kada se radi o zaista opasnoj situaciji, ali mislim da je bitno znati neke osnove, jer, verujte, mnogo se slobodnije korača ulicom kada to znate", savetuje Ivana.

Samopouzdanje crpe iz bokserskih rukavica

Maja Odžić, majstor savatea, za razliku od ostalih sagovornica, kaže da je ponekad bila primorana da iskoristi poteze sa treninga na nevaspitanim pojedincima. **"Pa, ponekad, ali uglavnom izbegavam to. Nekad se, ipak, desi da vas neko presretne na ulici, da vam preti, ali mi savate, pored samopouzdanja, pruža i realnu mogućnost da izađem na kraj sa njima u takvim situacijama",** navodi Odžićeva.

Pored znanja o koja mogu da im pomognu da se odbrane, ove Novosađanke se slažu i da je borilački sport definitivno mnogo više od prostog tabanja. **"Kroz svakodnevno vežbanje učim da oslobodim svoj um od suvišnih misli fokusirajući se na partnera i tehniku. Za razliku od običnog sporta, u aikidou sam, osim fizičkog aspekta, pronašla i put za usavršavanje duha",** zaključuje Ivana Petrović.

(Miodrag Sovilj)

<http://www.021.rs/Novi-Sad/Vesti/FOTO-Novosadske-dame-koje-mogu-da-vas-prebiju.html>

Koje „mis sporta“?

Španski "El Mundo Deportivo" napravio mini-izbor za mis sporta. Među deset najprivlačnijih sportistkinja sveta našle su se surferka Alana Blanšar, atletičarka Lerin Franko i plivačica Amanda Berd.

"O ukusima ne вреди raspravljati", latinska je izreka koje se dan danas primenjuje. Ipak, kada su u pitanju lepotice koje se bave sportom, svi će se složiti da je lepota objektivna stvar.

Španski "El Mundo Deportivo" napravio je listu deset najprivlačnijih sportistkinja današnjice, od kojih zastaje dah i najprobirljivijima.

Možda na listi nedostaju Ana Ivanović, Milica Mandić ili Ivana Maksimović, ali izbor španskih kolega sasvim je zadovoljavajući.

<http://www.rts.rs/page/sport/ci/story/128/%D0%9E%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%B8+%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8/1356034/%D0%9A%D0%BE+%D1%98%D0%B5+%22%D0%BC%D0%B8%D1%81+%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%B0%22%3F.html>

Primeri dobre prakse izveštavanja o ženama u sportu

Biljana Selaković Milanović

Foto: Mirjana Dokić

Žene i sport u Sremskoj Mitrovici

Dominacija muškaraca i u ženskim ekipama

Aktivnosti žena u sportu u prošlosti su bile minimalne ili ih nije ni bilo, dok se poslednjih 30 godina zastupljenost žena u sportu stalno povećava, ali i dalje nedovoljno i premalo u odnosu na suprotan pol. Razlog takvom stanju je i dalje postojanje vrsto utemeljenih muško – ženskih uloga, koje su u pojedinim državama povezane sa kulturološkom tradicijom. Neke od razvijenijih zemalja imaju značajne rezultate u uključivanju žena u masovno vežbanje, dok se u Srbiji mora još mnogo toga uraditi na tom polju, jer od ukupne ženske populacije, premalo je žena u sportu.

U Sremskoj Mitrovici radi nekoliko trenerica, koje treniraju niže uzrasne grupe, dok prve timove bilo ženskih ili muških klubova vode isključivo muškarci. U upravama kluba za žene mesta nema, a jedina svetla tačka u Mitrovici je situacija u Klubu američkog fudbala „Sirmijum legionari“, gde je žena predsednik kluba. Milijana Kolibar veoma uspešno vodi ovaj klub, koji ove godine proslavlja deset godina postojanja.

Klub je osnovan 2002. godine i u pitanju je prvi klub američkog fudbala u Srbiji. Zoran Lončarević i Miloš Kolibar iz redova Legionara su i reprezentativci, dok se u juniorskoj selekciji reprezentacije nalaze Pavle Nešković, Neven Dokić i Vladan Šuman. U Srbiji je u toku jedne takmičarske godine moguće osvojiti pet pehara, a Legionari su u 2011. osvojili tri i tako postali najtrofejniji Klub američkog fudbala u Srbiji za 2011. godinu! Volim da istaknem da se samo mali broj klubova u Srbiji takmiči u sve tri kategorije, a mi smo jedan od tih. Imamo pionire, juniore i seniore i to je skoro 130 momaka koji su aktivno uključeni u sport - kaže predsednica Legionara, koja ovaj klub vodi punih pet godina.

Zanimalo nas je kako je došlo do toga da upravo ona bude predsednica jednog muškog kluba.

Moj sin se bavi američkim fudbalom i njegovi drugari/saigrači su vrlo često dolazili u našu kuću. Poznavala sam ih, oni su upoznali mene i onda su mi samo servirali svoju zamisao. Tako je počelo... Pratila sam utakmice, navijala, pomagala onoliko koliko sam mogla, a imenovanje je sve to uobličilo. U početku je bilo veoma teško. Voditi jedan muški klub je ozbiljan posao, ne u smislu saradnje sa igračima i trenerima, već mislim na organizacioni deo. Reč je o prevozu na gostujuće utakmice, organizaciji utakmica kad smo domaćini, obezbeđivanju adekvatnog terena i održavanje istog,

obezbeđivanje prostora za zimski trenažni proces, pribavljanje dresova i neophodne opreme koja je veoma skupa, organizovanje pregleda kod sportskog lekara i da ne nabrajam više. Cela priča dobija poseban smisao zbog brojnosti ekipe. Za jednu utakmicu je potrebno minimum 40 igrača, a to je zaista mnogo. Nemam problema prilikom susreta sa muškim društvom, nisam diskriminisana, naprotiv, „moji momci“ me poštuju, uvažavaju, rekla bih čak slušaju. Moja uloga u klubu sigurno nije dekorativna, puno se trudim, mnogo radim i rezultati ne izostaju. Zaista mislim da su žene bar podjednako sposobne da vode jedan klub. Moj trud se isplatio, vrhunski rezultati nisu izostali i zaista mi se emotivno višestruko vraća - ističe Milijana Kolibar.

Situacija na teritoriji Grada Sremska Mitrovica se ne razlikuje mnogo od ostalih vojvođanskih gradova i opština. Prema rečima načelnika Gradske uprave za kulturu, sport i omladinu Ilije Nedića, od 93 sportska kluba koji su u 2012. godini dobili novac iz gradskog budžeta, svega je pet isključivo ženskih klubova, a većinu čine muške selekcije ili klubovi sa muškom i ženskom ekipom.

Prošle godine se na konkurs za dodelu sredstava i dotacija za sportska udruženja, za šta je izdvojeno 26 miliona dinara iz gradskog budžeta, prijavilo se 98 registrovanih klubova. 93 kluba su dobila sredstva, dok pet klubova nije ispunjavalo uslove konkursa. Od tog broja, imamo svega pet ženskih klubova. Ženski odbojkaški klub „Srem“ i Ženski odbojkaški klub „Srem iton“ su dobili po 550 000 dinara, Ženskom rukometnom klubu „Srem“ je pripalo 600 000, dok je Ženski odbojkaški klub „Čalma“ dobio svega 150 000 dinara. Ove godine je osnovan i Gradski ženski odbojkaški klub, koji će sigurno naredne godine takođe dobiti novac iz gradskog budžeta. Kada se sve sračuna, ženski klubovi su ukupno u 2012. godini dobili dva miliona dinara, što je mnogo manje novca u odnosu na muške i mešovite klubove – ističe načelnik Nedić.

Nažalost i dalje je nedovoljna prisutnost žena u sportu, pa osim tradicionalno ženskih sportova, poput odbojke, na teritoriji Grada Sremska Mitrovica sve ljubiteljke fudbala ili košarke, nemaju gde da treniraju svoj omiljeni sport.

U okviru Srednje prehrambene – šumarske i hemije škole u Sremskoj Mitrovici postoji ženska fudbalska ekipa, koja je nedavno posetila Cetinje. Devojke su predstavljale AP Vojvodinu na tradicionalnim susretima, koje organizuje Fudbalski savez Srbije – Sektor za bazični fudbal. Smatramo da bi bilo dobro u Mitrovici osnovati ženski fudbalski klub, koji bi sigurno pomogao u afirmaciji ženskog sporta. Taj klub bi se automatski takmičio u Drugoj ligi Srbije, što dovoljno govori o tome kakvo je stanje u ženskom fudbalu – izjavio je načelnik GU za sport Ilija Nedić.

Mitrovački fudbalski savez broji svega nekoliko ženskih sudija, a jedna od njih je i dvadesetpetogodišnja Mirjana Dokić, koja sudi od 2006. godine. Iza nje je nekoliko desetina utakmica uglavnom u Sremskoj ligi.

Oduvek sam volela fudbal. Na ulici i tokom osnovne i srednje škole sam sa dečacima na fizičkom igrala fudbal. I uvek sam bila golman na tim utakmicama. Volela sam da trčim za loptom i sa dečacima sam pikala loptu - priča Mirjana.

Za sebe kaže da je stroga, ali pravedna. Imala je raznih neprijatnosti, najčešće joj publika dobacuje razne ružne komentare, poput „idi kući i ku-vaj ručak“, „bolje varjaču da držiš u ruci umesto te pištaljke“, „ko te je poslao ovde“ i slično. Mama joj često štuca, pošto nema utakmice, a da joj ne opsuju nešto. U šali joj mama kaže da poruči navijačima i fudbalerima da ima ona i tatu.

Sudim zato što volim. Za- hvaljujući ovom poslu stalno održavam kondiciju i nado- građujem svoja znanja i iskustva. Suđenje mi je pomoglo u životu, jer sam ja uvek bila neodlučna i nesigurna u sebe. Čim počneš da sudiš, to ne sme da ti se desi, jer bi svi to shvatili kao tvoju slabost. Sada sam postala odlučnija, brzo donosim odluke i znam šta hoću. Doživljam razne neprijatnosti, ali vremenom se ogugla na te komentare – kaže ova mlada Mitrovčanka i na kraju razgovora zaključuje:

Postoje fudbaleri koji imaju neku odbojnost prema ženi u sudijskom dresu. Oni jedva čekaju da nešto pogrešiš i napraviš slučajno neku grešku, neka je to i najmanji aut, odmah vide priliku da planu i da me napadnu.

Svakako da je fizička aktivnost kod žena potrebna i poželjna, međutim podaci u svetu i kod nas govore o još uvek nedovoljnoj uključenosti žena u sport, u odnosu na mušku populaciju. Mnoge discipline u okviru pojedinih sportova do skora uopšte nisu bili namenjeni ženskoj populaciji.

Olivera Tomin

Istraživanje: Žene i sport

Kreativne u izboru sportskih aktivnosti

Koliko se žene danas bave sportskim aktivnostima ili nekim vidom rekreacije u Kikindi

Fizička aktivnost može imati dodatne koristi za žene, pre svega kada je reč o osteoporozi u smislu prevencije, ali i kao način relaksiranja, borbe sa stresom – kaže prof. dr Višnja Đorđić sa novosadskog Fakulteta sporta i fizičkog vaspitanja

Sve teži uslovi za život i povećanje broja svakodnevnih obaveza sasvim sigurno ostavljaju posledice na naše zdravlje. Sve manje ulažemo u sebe, sve je manje slobodnog vremena za organizovanje zdravijeg načina života koji između ostalog podrazumeva i redovne fizičke aktivnosti - sportske ili rekreativne. Pritom, najveći teret snose žene. One još uvek predstavljaju osetljivu grupu kad je reč o fizičkoj aktivnosti, zato što istraživanja pokazuju da su praktično u svim uzrasnim grupama manje aktivne od muškaraca, kaže prof. dr Višnja Đorđić sa novosadskog Fakulteta sporta i fizičkog vaspitanja:

U doba adolescencije, kada dođe do opadanja fizičke aktivnosti kod dečaka i kod devojčica, kod devojčica je to opadanje još izrazitije. I jedno naše istraživanje kaže da je svega 30 odsto žena uključeno u nekakvu rekreaciju. Žene nemaju dovoljno vremena, ta namera da budete i majka i zaposlena žena i domaćica, tu se rađa taj problem.

Ono što je možda najvažnije istaći, jesu brojni benefiti koje žene mogu imati od bavljenja nekim sportom ili rekreacijom.

Fizička aktivnost može imati dodatne koristi za žene, pre svega kada je reč o osteoporozi u smislu prevencije, što je tipičan problem za žene. Zatim, tu je fizička aktivnost kao način relaksiranja, borbe sa stresom i nešto što doprinosi redukciji anksioznosti, znači to je ta zebnja, strah i depresija čemu su sklonije žene, I to je možda nešto što možemo da izdvojimo, što je specifično za žene i samo još preporuka više da se žene uključe u fizičku aktivnost i da nađu sebe u tome – kaže profesorka.

Šta je ono što naša opština nudi ženama koje su uspele da izdvoje vreme ali i finansijska sredstva za bavljenje nekom od fizičkih aktivnosti? To su uglavnom razne vrste gimnastičkog vežbanja

Žene više vole aktivnosti koje se organizuju u društvu, da imate nekog s kim ćete zajedno učestvovati u tome, istovremeno da se okrenete malo zdravlju i izgledu. Dakle, različiti su motivi s kojima žene ulaze u fizičku aktivnost i rekreaciju, pa to oni, koji nude takve programe, treba da znaju, a mislim da smo na dobrom putu da ta ponuda bude i veća i bolja za žene, tako da žene, samo napred! – poručuje prof. dr Višnja Đorđić, podržavajući žene u dodatnom naporu da se posvete ovom aspektu svog zdravlja.

Anketa:

Da li se Kikindanke rekreiraju

Zanimalo nas je koliko Kikindanke uspevaju da se rekreiraju i znaju li kakav je uticaj bavljenja nekom sportskom aktivnošću na celokupno stanje organizma.

Najzanimljiviji rezultat ove mini ankete je to da ona na neki način "ruši" statistiku, jer se sve naše ispitanice na neki način rekreiraju i veoma su svesne značaja te rekreacije za zdravlje. Pored toga, veoma su interesantni i načini na koje one to rade.

Katarina Jirsa (28), psihološkinja

Rekreativno se bavim pilatesom. Još je rano procenjivati efekte, jer sam počela pre mesec dana, ali primećujem da sam bolje raspoložena, da imam pravilnije držanje i da razmišljam o opštem psihofizičkom stanju i uticaju samog treninga na moj izgled i na zdravlje.

Smatram da je potrebno baviti se rekreacijom ili nekom sportskom aktivnošću, jer utiče na blagostanje celog organizma.

Vera Karadžin (31), profesorka engleskog jezika

Oduvek sam bila za neki vid rekreacije, pa makar to bila samo šetnja umesto gledanja televizije, na primer. Meni lično odgovara bavljenje nekim vidom individualne rekreacije, te sam se tako bavila tenisom, vožnjom bicikla, naravno ne profesionalno.

Od pre malo više od godinu dana otkrila sam do sada najispunjavajući vid, a to je joga. Nekako se poklopila sa mojim stanjem duha i tela i pohađam časove bar dva puta nedeljno, a trudim se, kad god mi to vreme i obaveze dozvole, da i sama vežbam kod kuće. Često vozim i

bicikl, ali nažalost samo kad to vremenske prilike dozvoljavaju, ali zato za jogu nema loših dana. Mislim da mi ovaj vid rekreacije može samo pomoći da održavam organizam u stanju u kakvom je sada i da spreči ili ublaži eventualna pogoršanja koja će neminovno doći sa godinama.

Naravno, mislim da je potrebno baviti se nečim što čoveka pokreće. Bavljenje bilo kakvim sportom može da nam pomogne da se izborimo sa svakodnevnim stresom, da učini da se osećamo zadovoljnijimasobom, da spreči razne bolesti i da kvalitetnije upotpuni upražnjavanje slobodnog vremena. Svako može naći nešto što će ga pokrenuti i držati, a da ne odustane od rekreacije posle kratkog vremena, jer se to najčešće dešava, lako se ulenjimo i odustanemo..

Olivera Makitan (41), službenica

Trudim se da se rekreiram. Ove jeseni sam najzad krenula na aerobik, tri puta nedeljno. Takođe sam aktivna i u kikindskom Planinarskom društvu „Kinđa“. Nekoliko puta godišnje, koliko mi to slobodno vreme dozvoljava, idem sa planinarima na akcije, gde u prirodi po raznim terenima, od livade do stene, nekoliko sati hodam.

Pored ovoga, sa planinarima učestvujem i na takmičenjima u orijentacionom krosu. Orijentiring je veoma zanimljiv sport koji se najčešće realizuje u parkovima i šumama, a zadatak je da se tročlana ekipa pravilno orijentiše na ternu, i čitajući kartu nađe zadate kontrolne tačke, naravno u što kraćem vremenu.

Prema zdravlju nisam neodgovorna, ali da se redovno kontrolišem, to ne mogu da kažem. Fizička aktivnost mi veoma prija, pa pretpostavljam i mom zdravlju. Ali ono što obeležava skoro svaku moju vrstu rekreacije jeste i to da sam u ovim aktivnostima okružena prijatnim ljudima i uvek lepom prirodom.

Mislim da je poželjno biti fizički aktivan, ali samo u onoj meri koliko nam to prija. Fizičke aktivnosti bi trebalo da budu primerene životnoj dobi i interesovanju svakog od nas.

Dobrišlava Ružić (44), nastavnica

Nikada se nisam bavila organizovanom rekreacijom. Poslednjih nekoliko godina, kada imam vremena i mogućnosti, volim da odem u dugu, brzu šetnju. Šetnja traje i po par sati, a kilometraža obično bude desetak kilometara.

Leti više vozim bicikl, ne samo zbog praktičnih, nego upravo i iz rekreativnih razloga, pa često ujutro odvozam po sat-sat i po vremena, slušajući muziku. Žao mi je što nemamo više biciklističkih staza, jer je Vojvodina idealna za vožnju bicikla.

Zdravlje kontrolišem kada imam neki zdravstveni problem. Smatram da je rekreacija veoma bitna ne samo za zdravlje u fizičkom smislu, nego isto tako i za mentalno zdravlje.

Dragica Psodorov (48), trgovkinja

Počela sam u 33. godini da treniram karate zajedno sa svojim ćerkama. Trenirala sam nekoliko godina redovno, osvojila sam plavi pojas, napravila nekoliko godina pauze i pre pet godina, kada sam upisala i svog tada petogodišnjeg sina, nastavila da treniram i danas sam nosilac braon pojasa, odnosno majstorski kandidat. Uporedo sa karateom, vežbam i tai či već dve godine.

Oba sporta imaju veoma pozitivan uticaj na moje zdravlje, razgibanija sam, imam više energije u svakodnevnim poslovima i osećam se odmornije. Pomaže mi i na poslu, jer lakše podižem džakove od 12 kg, što bi mi verovatno teže padalo da ne treniram. Primetila sam i da su nestale neke tegobe koje sam imala u kolenima. Otkrila sam da su ova dva sporta savršena kombinacija, jer tehnike disanja usvojene na tai čiju mi pomažu na treninzima karatea.

Nameravam da ovim aktivnostima dodam i povremene odlaske u teretanu.

Olivera Kekić (48), nezaposlena

Ne bavim se sportom, ali igram rekreativno folklor. To mi donosi mnogo bolju fizičku kondiciju, ali se i mentalno bolje osećam. Aktivno sam se bavila time kada sam bila mlada. Nedavno sam počela da igram ponovo i sada se posvećujem tome kada god mogu.

Mislim da je neophodno baviti se nekim sportom ili nekim vidom rekreacije. Svako treba da pronađe neku aktivnost, nešto u čemu se dobro oseća, nešto što ga ispunjava srećom i zadovoljstvom.

Preporuka

Joga

U našem gradu moguće je pohađati i časove joge koja, kako ističe Marijana Kukić, instruktorka joge, može imati blagotvorni uticaj na celokupno stanje organizma.

Joga vežbe namenjene su svima. Na časovima se uče različite tehnike opuštanja i disanja. Vežbe i tehnike su sistematski povezane - počinje se s bazičnim, jednostavnim i polako se napreduje ka složenijim. Početni kurs traje 10 meseci a časovi se održavaju dva puta nedeljno, svaki traje sat i po vremena. Vežbe i tehnike služe poboljšanju sveukupnog kvaliteta života, pre svega fizičkog zdravlja. Vežbe pokreću gotovo svaki mišić, zglob i tetivu, a posredno utiču i na stanje naših vitalnih organa. Izvode se uglavnom u skladu sa disanjem, lagano, do granice vlastitih mogućnosti - nenasilno. Tehnike disanja direktno utiču na balansiranje rada naših moždanih hemisfera, a time i na stanje celokupnog organizma. Tehnike opuštanja umiruju telo i um, pomažu da se celo telo regeneriše kao u stanju dubokog sna. Dakle, bavljenje jogom na ovaj način poboljšava stanje celog tela, jača i opušta mišiće, zglobove i tetive, jača srce i pluća, balansira krvni pritisak, poboljšava probavu, otklanja glavobolje i menstrualne tegobe, poboljšava pamćenje, koncentraciju, opskrbljuje ceo organizam kiseonikom, umiruje, otklanja posledice stresa i pomaže da bolje

Interesovanje je sve veće. Budući da nakon kratkog vremena osete poboljšanje celokupnog zdravstvenog stanja, redovno dolaze na časove i spremnije su da pomognu sebi.

Podržati žene u sportu

Pored činjenica na koje istraživanja pokazuju, da tek trećina žena uspeva da se bavi nekom sportskom aktivnošću, da su preopterećene obavezama a istovremeno, sa dolaskom krize, suočene i sa manjkom sredstava u kućnom budžetu za plaćanje rekreacije, naša mini anketa je pokazala da žene ipak to uspevaju, zahvaljujući svojoj dobroj volji, kreativnosti i inventivnosti.

Ostaje nam da se nadamo da će institucije uvideti značaj bavljenja sportom žena, da će osmisliti konstruktivne načine da ih u tome podrže i pružiti im mogućnost bavljenja takvim sportskim aktivnostima koje su prilagođene njihovim potrebama.

Gordana Malenović

IVANKA RAKOVIĆ-KRSTONOŠIĆ, VATERPOLO SUTKINJA I OPERSKA PEVAČICA

Radim sve što neizmerno volim

Ivanka Raković- Krstonošić, operna pevačica i vaterpolo sutkinja, spojila je dva gotovo nespojiva životna opredeljenja i po tome je najverovatnije i jedinstvena u svetu. Imala je sreće, kako sama kaže, da joj učitelji budu Radmila Bakočević i Vlaho Orlić - primadona Radmila Bakočević oblikovala je njen glas, a čuveni vaterpolo stručnjak Vlaho Orlić doveo ju je na bazen, gde je trenirala kao jedina devojčica sa dečacima, a kasnije ju je usmerio i ka suđenju. Opersko pevanje kao umetnost i vaterpolo kao pravi muški sport gotovo su nespojiva opredeljenja.

Da li su i za vas nespojiva ili ste pronašli dodirne tačke?

Možda su opersko pevanje i vaterpolo za nekoga ko se ne bavi ovim čime se ja bavim nespojivi, ali za mene to nije tako. Volim i vaterpolo i operu. Da biste se bavili sportom, bilo da ste igrač ili sudija, vi morate da trenirate, a neku vrstu treninga imam i u pozorištu. Naime, svakodnevno imam probe

kako bih ostala u kondiciji i mogla da pevam. Pored svakodnevnog individualnog rada, tu su i probe koje zakazuje dirigent, koji je neka vrsta našeg trenera. One vremenski traju različito, a ako se izvodi celo delo, onda i po nekoliko časova, zavisno od dužine predstave. U pozorištu kao i u sportu idete korak po korak, i to je jedini ispravan put. Ako idete od manje ka većoj ulozi duže ćete trajati, jer ako se odmah podvrgnete naporima u sportu možete da se povredite, a u operi da vas izda glas. Zato morate da budete jako pametni kada gradite karijeru.

Opera je veoma zahtevna i kompleksna i iziskuje velike napore. Koliko vam je sport pomogao u tom segmentu?

U operi, za razliku od drame, na primer, imate puno izvođača na sceni, pošto u nekim pre dsta- vama nastupaju i balet i pevači i hor, kao i orkestar koji je dole ispred scene. To znači i do 150 ljudi, a svako ima svoje mesto i ulogu u predstavi. Vaterpolo mi je pomogao da prevaziđem problem javnog nastupa. Kada dunete u pištaljku, počinje utakmica i vi postajete njen akter. Isto je i kada stanete ispred crvene zavese. Puno mi je pomogao vaterpolo u prevlada- vanju treme, ali i obrnuto, naročito kada sam počela da s u dim zna č a j n i j a m e đ u narodna takmičenja. Sudila sam dva svetska juniorska prvenstva za žene, mečeve za bronzanu medalju za žene na Unive- rzijadi u Beogradu 2009. i na Evropskom prvenstvu, kao i utakmice LEN trofeja za muškarce.

Kako ste se našli u vaterpolo sportu?

Sasvim slučajno. Moj brat Ivan je 1978. godine upisao školu plivanja i vaterpola u Partizanu. Vaterpolisti su radili na Banjici, a plivači na Tašmajdanu. Mi smo u to vreme živeli blizu bazena na Banjici, trening je počinjao u isto vreme i tata nije mogao da nas vozi na dva kraja grada. Sticajem okolnosti naše komšije su bili Vlaho Orlić i Predrag Manojlović, pa je tata pitao čika Batu (Orlić) da li ja mogu sa bratom na bazen i tako sam postala prva i jedina devojčica među dečacima koji su trenirali vaterpolo. Sećam se da su nekoliko godina stariji od mene bili Igor Milanović, Goran Rađenović, Igor Gočanin, Anto Vasović, i da sam na tom bazenu odgledala mnogo lepih utakmica koje će mi uvek ostati u sećanju.

Otkuda plivačica u vaterpolo suđenju?

Prvo sam sa 12 godina naučila da vodim semafor, pa onda zapisnik. Zatim je 1987. bilo orga- nizovano polaganje za sudije i među dvadesetak kandidata bila sam i ja kao jedina devojka. I opet je Vlaho Orlić odigrao ključnu ulogu. On je bio vizionar i govorio je da je budućnost u že-nskom vaterpolu. Možda kod nas to još uvek nije slučaj, ali u svetu je ženski vaterpolo jako po-pularan i veoma gledan. Tako me je čika Bata posavetovao da treba da se posvetim suđenju. Prvo sam sudila na republičkom, a onda i na saveznom rangu od 1989. godine. Imala sam sreću da sudim u onoj velikoj zemlji (SFRJ), jer je bilo mnogo više timova i turnira, naročito mlađih kategorija. Bila sam jedina vaterpolo sutkinja s ovih prostora

Kada ste postali međunarodni sudija?

Pre sedam godina. Kada je na Svetskom prvenstvu u Šangaju 2011. osnovana Svetska vaterpolo asocijacija sudija, kolege su me predložile za potpredsedika, što je za mene bila velika čast. U okviru Svetske asocijacije sudija postoji i Odbor za ženski vaterpolo, gde su za razvoj i popularizaciju ovog sporta, kao i ženskih sudija pored mene zadužene i moje koleginice Švajcarkinja Ursula Vengenrot Martineli i Kanađanka Mari Klod Deslire, koja je sudila žensko finale na OI u Londonu ove godine.

I vaš suprug je iz vaterpolo sporta?

Tačno, udala sam se za trenera Aleksandra Krstonošića, koji je između ostalog jedno vreme bio i selektor naše ženske reprezentacije. Sada je zadužen za ženski pogon u vaterpolo klubu Partizan. Za svoj rad je dobio i godišnju nagradu Sportskog društva Partizan za najbolju žensku juniorsku ekipu. Sportsko društvo Partizan je veliko i ima puno sportova, tako da je to veliki uspeh. Pre godinu i po je zatekao 12 devojčica, a sada ih ima 75 i uspešni su u svim kategorijama od pionirske do juniorske.

Da li u Srbiji ima još vaterpolo sutkinja?

U poslednje dve godine pojavile su se dve koleginice - Nastasija Knežević iz Novog Sada i Nevena Vlašić iz Beograda. Prva je bila reprezentativka naše zemlje, a druga nije iz našeg sporta. Bavi se kondicionim treningom i plivanjem, a nekada je trenirala veslanje.

Još kao mali ste otkrili da imate dar za pevanje, kako ste se odlučili da baš opera bude vaše životno opredeljenje?

Spontano, moja prva profesorka bila je Oglja Grdanički u Muzičkoj školi „Stanković“ u Beogradu, a zatim sam na Akademiji učila kod Radmile Bakočević. Zahvaljujući njoj sam i dospela u Narodno pozorište u kojem sam, eto, već 20 godina kao solista. Radila sam i s još jednom velikom pevačicom, pokojnom Gordanom Jeftović-Minov, a sada dosta radim i savetujem se sa koleginicom Gordanom Tomić, jednim od najboljih koloraturnih soprana. To su četiri žene koje su obeležile moju karijeru. Dolazila sam i na konsultacije kod primadone Srpskog narodnog pozorišta u Novom Sadu Vere Kovač-Vitkai. Sve su to velike umetnice i od svake sam puno naučila.

Koja vam je najdraža uloga koju ste do sada otpevali?

Klorinda, Pepeljugin sestra iz

istoimene opere. Žao mi je što ta opera više nije na repertoaru, nadam se da će da je obnove. Bila je veoma gledana i slušana, kostime za ovu predstavu radio je čuveni italijanski modni kreator Renato Balestra, davala se u teško vreme bombardovanja, ali i pored toga svi smo se dobro zabavljali, i mi na sceni i publika. Draga mi je i uloga Elvire u „Italijanki iz Alžira“, kao i ona u „Balu pod maskama“, gde igram Oskara, dečaka sa dvora. Tu je i Adela iz „Slepog miša“, Fraskita iz „Karmen“, te Marcelina iz „Figarove ženidbe“..

Obe profesije su vam pomogle da putujete. Da li postoje neke destinacije koje još niste posetili?

Volim da putujem. Proputovala sam čitavu Evropu i delić Azije, pošto sam bila u ruskom gradu u zapadnom Sibiru, iza Urala, Hanti Mansijsku, koji je na mene ostavio vrlo lep utisak. Još nisam bila u Americi, Australiji i Africi, ali bih želela da u budućnosti posetim i te destinacije. Bila sam i član KUD „Krsmanac“, tako da sam i sa njima dosta putovala. Mogu da kažem da sam imala sreće u životu da radim sve što volim. Imam priliku da upoznajem razne kulture, jer i muzika i sport spajaju ljude - zaključila je Ivanka Raković- Krstonošić.

Pomiriti dve profesije

Kako uspevate da pomirite obaveze u pozorištu i one kao sutkinje?

U pozorištu imaju razumevanja za moje obaveze u vaterpolu i puštaju me kada imam inostrana takmičenja. Ali, ne mogu uvek da tražim dozvolu. Nedavno sam morala da otkážem utakmicu drugog kola našeg prvenstva između Radničkog i Singidunuma, jer sam nastupala u operi „Karmen“. Mnogo mi je lakše da otkážem domaće utakmice nego inostrane, jer mi je još na početku međunarodnog staža rečeno da je pitanje kada će me ponovo delegirati ako otkážem.

Slobodan Malešev

Prvenstvo sveta u kik boksu za juniore

Milena Švonja jednostavno najbolja

Uspeh Bečeja bronzom upotpunila Jovana Trifunjagić

Milena Švonja, takmičarka KBK Bečej, osvojila je zlatnu medalju na Evropskom prvenstvu za kadete i juniore, održanom u Krakovu u Poljskoj. Pored nje, uspešna je bila još jedna takmičarka bečejskog kluba, Jovana Trifunjagić, kojoj je pripala bronzana medalja.

Švonja je u srpskom finalu juniorki u disciplini loubok do 60 kilograma bila uspešnija od Jovane Đorđević. Bečejska kik bokserka pobedila je rezultatom 2:1 i tako postala najbolja na kontinentu. Nakon osvajanja ove titule, postala je apsolutna juniorska vladarka u louboku, jer je prošle godine u Bratislavi postala svetska šampionka, a sada je najbolja i u „svom dvorištu“, kada se zna da je prvakinja i Balkana, Srbije i Vojvodine.

U Poljskoj je bilo sjajno i što se tiče takmičenja i borbi, ali i društva i provoda. Ovo je za mene bio najbolji turnir u karijeri – rekla je Milena Švonja i bez potrebe za novinarskim pitanjima nastavila – Protiv Hrvatice Kristine Boras sam prvi put radila, dala sam svoj maksimum, dok smo u finalu, Jovana Đorđević iz Lazarevca i ja, pomalo „štedele“ jedna drugu, nismo se „tukle“ jako, ali sam i tako zasluženno pobedila.

Švonja je na najbolji način stavila tačku na juniorsku karijeru i sada joj sledi ona najjača – seniorska. Uskoro počinje da studira pejzažnu arhitekturu na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu i kako kaže, studije su joj najvažnije, a nastaviće i da trenira u nekom od klubova u glavnom gradu Vojvodine.

Jovana Trifunjagić je osvojila do sada svoje najjače odličje, bronzu, takođe kaže da je bilo nezaboravno u Krakovu, ali je imala i peh:

U prvom meču mi je Poljakinja nedozvoljenim udarcem laktom slomila nos. Iako sam tu borbu dobila, lekari su mi zabranili da se borim dalje. Ali, ne žalim, imam još godinu dana juniorskog staža da napravim bolji rezultat od ovog, a prilika za to je svetsko prvenstvo u Italiji 2014. godine.

Milena Švonja i njen trener Žarko Radović

Od latino plesova do kik boksa

Milena Švonja (1995) je Osnovnu školu „Petefi Šandor“ i Gimnaziju završila u Bečeju. Već sa devet godina bavi se plivanjem, ritmičkom gimnastikom i latino plesovima. Nešto kasnije počela je da se bavi i folklorom u ANIP „Đido“, gde je i danas aktivna.

U šestom razredu tata je upisao sestru i mene u klub savate boksa. Želeo je da obe ovladamo tehnikama samoodbrane, međutim, meni se sve to svidelo i otišla sam malo dalje – rekla je Švonja.

Pošto je savate klub u Bečeju ugašen, Milena je prešla u Kik boks klub i radila je sa trenerom Žarkom Radovićem. U kadetskoj konkurenciji učestvovala je na samo dva takmičenja, ali je zato u juniorskoj osvojila sve što se može, i na domaćoj i na svetskoj sceni.

Boris Zelenbaba

Slučaj diskriminišućeg postupka Fudbalskog saveza Srbije prema igračicama fudbala

Trnovitim putem do pravde

Ustavom ove zemlje je zagarantovana ravnopravnost i ko je taj koji sme da kaže da devojčica vredi 15 odsto od dečaka? – kategoričan je u borbi za prava fudbalerki predsednik Ženskog fudbalskog kluba Kikinda Mikloš Monoštori

Kada je pre dve godine, iz rodne Kikinde u kojoj je započela fudbalsku karijeru, prešla u Suboticu, Anja Adamov nije ni slutila da će se nakon toga njeno ime naći uz ime legendarnog Žana Marka Bosmana. Nažalost, ne (još) po igračkim dostignućima, već po procesu koji u svojoj biti sadrži iskonsku ljudsku želju i motiv - borbu za pravdu. I dok je Bosman, braneći radno pravo, igračima Evropske unije omogućio slobodu kretanja i rada, slučaj, koji je nastao nakon transfera Anje Adamov, jeste borba za ravnopravnost polova i sprečavanje diskriminacije. Ispostaviće se da i nakon vek i po bitka Klare Cetkin i Roze Luksemburg u Srbiji nije završena. U čitavom spletu diskriminacija koje su prisutne u nas, na površinu je isplivala i ova u sportu koja na direktan način ugrožava i njegov razvoj.

A šta se u stvari desilo i dešava? Posle prelaska igračice iz Kikinde u Spartak, predsednik Kikinde Mikloš Monoštori zatražio je od kluba iz Subotice obeštećenje predviđeno aktima Fudbalskog saveza Srbije koji obavezuju naknadu troškova uloženi u razvoj igrača. Poslednja reč je kvaka celog slučaja. U pravilnicima saveza tada se nigde ne pominju igračice, iako su klubovi ženskog fudbala, pa time i devojke koje igraju, članovi FSS-a. Za kvaku se opravdano hvataju čelnici Spartaka, kada odbijaju da plate obeštećenje. Predsednik kluba je i tada bio Zoran Arsić, koji nam ceo slučaj ovako objašnjava:

Fudbalski klub Kikinda je tražio nadoknadu za Anju Adamov po propisima koji su u tim momentima važili za profesionalne fudbalere i za igrače najvišeg stepena takmičenja. Naravno da takvi propisi ne mogu biti primenjivi na pionirski razvoj ženskog fudbala u Srbiji jer on, zapravo, nije ni definisan u tom momentu. U tom nekom vakuumu FK Spartak se postavio ipak korektno prema svojim sportskim prijateljima, ponudivši im da za svakog igrača paušalno uplati po 50.000 dinara. Mi smo prvi koji smo počeli da plaćamo neku nadoknadu za uložena sredstva za razvoj igračica.

I ovde se priča, što se tiče Spartaka iz Subotice završava. Monoštori se žali nacionalnom savezu i nakon toga počinje klasično birokratsko razvlačenje i različito tumačenje pravila od strane komisija. Arbitražna prihvata žalbu Kikinde, žalbena poništava prethodnu, usput ignorišući i odluku pravne komisije koja je tumačeći tadašnji pravilnik o registraciji izjednačila ženski i muški fudbal u nacionalnim ligama. Javlja se ponovo pravna grupa koja pravi novu grešku i potvrđuje jednakost liga i klubova, ali i tumači deo pravilnika o naknadama koji se po njoj isključivo primenjuje na igrače Super i Prve lige, ali ne i na igračice ženskog fudbala. Kikinda dobija i zvanični odgovor da nema mesta podizanju zahteva za zaštitu pravilnika. Savez propis nakon toga menja, i u članu 79 kaže: ukoliko je klub iz kojeg igračica odlazi klub ženskog fudbala, ukupna naknada se utvrđuje u iznosu od 15 odsto od naknade propisane za muški fudbal. Tačka, kraj slučaja. Međutim Mikoš Monoštori se ne miri, čini se uz dosta jak argument.

Ustavom ove zemlje je zagantovana ravnopravnost i ko je taj koji sme da kaže da ova devojčica vredi 15 odsto od ovog dečaka, ko? Treba samo da primenjujemo prethodni pravilnik. Sve ostale pravilnike primenjujemo, za takmičenje, kažnjavanje... Znači sve primenjujemo, samo nadoknada ide 15 odsto. S kojim pravom? – ističe Monoštori.

Posle neuspešnog pokušaja da spor reši sa matičnim savezom, a uveren u ispravnost zahteva, Monoštori se u ime Ženskog fudbalskog kluba Kikinda obraća poverenici za zaštitu ravnopravnosti Neveni Petrušić koja sprovodi postupak i na kraju daje mišljenje da je odlukom Komisije za žalbe

Fudbalskog saveza Srbije br. 24-109/3 od 26. avgusta 2010. godine izvršen akt diskriminacije na osnovu ličnog svojstva – pola, jer su organi Fudbalskog saveza Srbije donetim odlukama neopravdano stavili u nepovoljniji položaj igračice ženskih fudbalskih klubova u odnosu na igrače muških fudbalskih klubova. Povereništvo je, prenosi nam poverenica, Nevena Petrušić, dalo i preporuku fudbalskom savezu Srbije.

U Fudbalskom savezu Srbije i nakon nekoliko pokušaja nismo naišli na stranu koja bi komentarisala slučaj i pojasnila motive za donošenje spornih odluka, kao i ponašanje u budućnosti, a u vezi sa preporukama povereništva.

Ova priča nije nažalost usamljen slučaj u Srbiji. Uvid u akta nekoliko velikih sportskih saveza govore nam da je gotovo uobičajen. U košarkaškom, na primer, razlike u naknadama između košarkaša i košarkašica su 50 odsto, a još su veće ukoliko se radi o reprezentativnim igračicama ili devojkama iz mlađih kategorija. Argumenti pojedinaca koji govore da se plaćanjem obeštećenja zapravo odmaže razvoju sporta, jer klubovi za to često nemaju novca, takođe ne stoji. Primer Marka Bosmana, pomenutog na početku ove priče, govori upravo suprotno: ukidanje obeštećenja za klubove pri prelasku slobodnih igrača pomoglo je sportistima, ali i razvoju fudbala. Dokazi su vidljivi kroz prepune stadione, nikad veću popularnost ovog sporta, ali i kroz dominaciju evropskih nacionalnih selekcija na svetskoj sceni. Kod zaštite prava sportistkinja u Srbiji, ne govori se uostalom o ciframa, već o direktnoj i institucionalizovanoj diskriminaciji. Ako naknada treba da bude manja - neka bude manja za sve.

Prilog nastao u okviru projekta “Promena medijske prakse u izveštavanju o ženama u sportu” emitovan je u programu Radio Novog Sada, u novembru 2012.

U međuvremenu, Vrhovni sud je presudio u korist ŽFK Kikinda i naložio hitnu izmenu diskriminatornih odredbi u Pravilniku. Fudbalski savez Srbije je posle nekoliko meseci odugovlačenja ipak izbacio sporne odredbe iz dokumenta.

Ženski fudbalski klub Kikinda još uvek čeka na isplatu odštete.

Nevena Belić

U vodi se bore istim žarom kao i muškarci, ali do sada nisu uspele da privuku odgovarajuću pažnju nadležnih institucija, a ni medija

Za veću popularnost i nove uspehe

Bez obzira na činjenicu da je u Srbiji vaterpolo, moglo bi se reći, isključivo vezan za muški deo populacije bar kada je reč o bavljenju tim sportom, interesovanje za njega svakako da postoji i kod žena. Nažalost, o klubovima, koji se zvanično takmiče i koji se trude da taj sport u ženskoj konkurenciji podignu na viši nivo, vrlo se malo zna, jer njihovi uspesi ili nisu uopšte medijski praćeni ili se o njima piše veoma šturo i na neodgovarajući način, ističe Aleksandar Krstonošić, trener ženskog tima u vaterpolo klubu „Partizan“:

Mi odigramo u prvenstvu po četiri, pet, utakmica, a tek u pojedinim novinama izađu jedva dva retka, negde u dnu lista, valjda gde je ostalo mesta. Ni televizije nisu zainteresovane.

I Kolja Lazor, direktor VK „Vojvodina“, smatra da se o ženskom vaterpolu ne izveštava na odgovarajući način.

Nažalost, kada gledamo televizijske prenose ili fotografije u novinama, uglavnom su to segmenti ili fotografije interesantne za široke javne mase, koje najčešće ne prikazuju lepotu vaterpola, već aludiraju na nešto drugo. Ipak, ovo je jako lep sport, za devojke veoma interesantan, nije toliko grub kako se čini, u vodi je sasvim drugačije – tvrdi Lazor.

S obzirom na minimalnu i uglavnom nedovoljnu zastupljenost ženskog vaterpola u medijima, i na podatak da u ovom trenutku u državi postoji svega pet klubova koji se takmiče, svakako da iznenadi kada neka devojka kaže da se bavi ovim sportom.

Svi su u većini slučajeva iznenađeni, jer su ubeđeni da je to isključivo muški sport i da ne postoji ženski vaterpolo. Ipak, mi ćemo na ovaj način da ga promovišemo i da pobijemo sve predrasude koje postoje, ali i da pokažemo da možemo da se u bazenu borimo isto kao i muškarci – poručuje Milica Bogdanovski, prvotimka „Vojvodine“.

Brojčani bilans devojaka u klubovima koji se takmiče, po rečima Krstonošića, nekadašnjeg selektora reprezentacije, a sada zaduženog za ženski vaterpolo u „Partizanu“, jeste alarmantan. U klubu u kom radi ima 70 devojaka, a to je znatno više nego što ima u ostalim klubovima - „Vračaru“, „Tašu“, „Senti“ i „Vojvodini“. Razlog za ovakvo stanje jeste nezainteresovanost saveza, ali i nedostatak informisanosti roditelja kada je u pitanju ženski vaterpolo.

Slađana Šarac, trener ženske ekipe VK „Vojvodina“, ističe da je najčešća predrasuda o ovom sportu ta da je suviše grub za devojčice, ali da se taj stav polako menja:

Roditelji devojaka koje treniraju uverili su se da je vaterpolo izuzetno lep sport, da devojke ne ogrube i ne promenu na takav način fizički izgled, nego naprotiv, da voda oblikuje telo i jača mišiće, tako da može da se postigne potpuno pozitivan efekat. Kada roditelji vide kako to sve izgleda u vodi, kada čuju utiske dece koja treniraju već godinu dana i moje utiske, menjaju mišljenje

Sa roditeljima treba biti oprezan kod prijema. Ipak, mi njih brzo razuverimo i evo koliko radimo, nismo imali slučaj da je neka devojka otišla jer je smatrala da vaterpolo na nju negativno utiče. Sve devojke koje su došle, su i ostale – istakao je vrhunski stručnjak Krstonošić.

Dodatno otežavajuća okolnost u pojedinim sportovima, između ostalog i ovog u ženskoj konkurenciji, jeste svojevrсна nepopularnost. Stoga bi svaka finansijska pomoć, koja bi ujedno značila da je prepoznat kvalitet rada, svakako bila veoma korisna. Nadležne institucije, u odnosu na sponzorstva pojedinih firmi, imaju ovde veću odgovornost. Neophodno je da se nacionalni savez više aktivira u promovisanju vaterpola i kao ženskog sporta, ali i da se pokrajinski i granski organi više angažuju oko funkcionisanja ženskih klubova koji se takmiče.

Svega nekoliko klubova - preciznije tri iz Beograda i jedan iz Sente, i od pre godinu i po dana i novosadska Vojvodina - uspelo je da opstane i istraje u tome da uči devojkе tehnikama i taktikama vaterpola.

Nakon godinu dana od kako je ženski vaterpolo klub osnovan (nekoliko meseci pre toga smo bili u okviru sekcije), došlo nam je dosta devojčica koje vredno treniraju i vole ovaj sport. Počeli smo u septembru prošle godine sa seniorkama, a danas imamo još tri grupe: početnu, koja uči stilove plivanja neophodne za ovaj sport, pretakmičarsku i takmičarsku grupu, 2000. godište i mlađe. Iako je na samom početku zainteresovanost bila vrlo mala, sada konstantno imamo oko tridesetak devojčica koje treniraju, a nadam se da će se taj broj i dalje povećavati – kaže Slađana Šarac.

Mnoge devojkе koje su trenirale druge vodene sportove u bazenu Spensa, imale su želju da se, poput momaka, okušaju i u vaterpolu. Tek po osnivanju ženske sekcije, njihova dugogodišnja želja se i ostvarila.

Treniram plivanje od svoje desete godine i nekako uvek mi je bila želja da naučim i vaterpolo, samo što nikad nije bilo ženskog vaterpola kod nas. Oduševila me je odluka VK „Vojvodina“ da osnuju ženski tim. Pozvali su me da im se priključim, sa velikim zadovoljstvom sam prihvatila i sada treniram – otkrila nam je Katarina Volić, jedna od starijih vaterpolistkinja novosadskog tima.

Debi sezona takmičenja na državnom prvenstvu već je iza novosadske „Vojvodine“. Nije bilo lako izaći na megdan ostalim znatno iskusnijim igračicama, ali je zato mnogo toga naučeno, što će se u budućnosti doraditi i vremenom dovesti do savršenstva.

Ove godine učestvovalе smo na prvenstvu Srbije za žene, na kojem smo zauzele poslednje, 5. mesto, što ne smatramo neuspehom. Cilj nam je bio da se pojavimo, kako bi se znalo da i u Vojvodini postoji ženski vaterpolo, kao i da nikad nije kasno da se počne trenirati ovaj sport. Bez obzira na plasman, devojkе su pokazale zadovoljavajući nivo znanja, ako uzmemo u obzir koliko su trenirale do početka prvenstva. Bile su pravi primer za mlađe selekcije, što ih je podstaklo da još više treniraju – zadovoljna je ostvarenim rezultatima Šarac.

I vaterpolistkinja Katica Simin nosi lepe utiske sa prvenstva.

Osećaj da niste sami i da ste deo tima je nešto što se meni najviše svidelo. Pre utakmice postoji, naravno, trema, ali se to izgubi negde kada uđemo u vodu. Desi se da dobijemo neki udarac, ali kad vas utakmica ponese, to i ne osetite. Tu su i postignuti golovi koji vas još više motivišu. Atmosfera u ekipi je zaista odlična. Trener nas i kritikuje, ali nam pruža maksimalnu podršku. Upoznala sam dosta devojaka iz drugih klubova, tako da je i to definitivno još jedna pozitivna stvar odigranog prvenstva – navodi Simin.

Sada već naviknuti na to da se njihova ćerka ili drugarica bavi vaterpolom, najbliže osobe vaterpolistkinja „Vojvodine“ bile su i najvernija publika, podrška u trenucima kada je bilo najpotrebnije, ali i strogi kritičari u svim situacijama. Brojnija publika bila je kada su igrale utakmice na

gostujućem terenu, „crveno-bele“ vaterpolistkinje to priželjkuju i kod kuće.

Uz cilj da u budućnosti pojačaju mlađe selekcije i podstaknu još veći broj devojčica da se bave ovim sportom, zadatak koji je ovaj klub sebi zadao jeste i taj da do kraja godine učestvuju na kupu Srbije u dve kategorije - mlađoj i seniorskoj i da počnu da osvajaju i medalje, podjednako na domaćim i međunarodnim takmičenjima. Želimo im puno uspeha!

Preporuke za rodno senzitivno izveštavanje o sportu

Preporuke medijima

Sredstva javnog informisanja dužna su da kroz svoje programe razvijaju svest o ravnopravnosti zasnovanoj na polu kao i da preduzimaju odgovarajuće mere radi izmene društvenih i kulturnih obrazaca, običaja i svake druge prakse, koji uslovljavaju stereotipe, predrasude i diskriminaciju utemeljenu na ideji o podređenosti, odnosno nadređenosti određenog pola (član 41, Zakon o ravnopravnosti polova, Sl. glasnik RS, br. 104/2009)

Izbegavati stereotipe i diskriminaciju (posebno se odnosi na naslove)

Dati više prostora sportistkinjama da govore, a ne samo da se o njima govori

Izbegavati senzacionalizam u izveštavanju

Dosledno koristiti rodno osetljiv jezik

Motivisati sportske novinare/novinarke da se više posvete ženskim sportovima

Žanrovski obogatiti sportske rubrike (reportaže, intervjui, članci)

Promovisati medijsku pismenost (stvarati i razvijati kritički odnos prema neravnopravnosti i diskriminaciji)

Kodeks

Kodeks rodno osetljivog medijskog izveštavanja

Cilj Kodeksa rodno osetljivog medijskog izveštavanja je doprinos unapredjenju ravnopravnosti polova, kroz promenu medijske slike žene, povećanju interesovanja medija za pitanja ravnopravnosti polova i stvaranje jednakih uslova za napredovanje i usavršavanje novinarki i novinara.

Obrazloženje

Država Srbija potpisnica je svih međunarodnih dokumenata o sprečavanju diskriminacije na osnovu pola, uključujući i Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena.

Ustav Srbije, kao i drugi pravni dokumenti, garantuje ravnopravnost polova u Srbiji.

Studija o izvodljivosti priključenja Evropskoj uniji državu Srbiju obavezuje na stvaranje uslova za ravnopravan tretman žena i muškaraca na svim poljima.

Medijska slika žena

Obaveza je novinarki/a da na pošten, korektan i fer način govore i pišu i o ženama i o muškarcima, izbegavajući stereotipe i predrasude.

Obaveza je novinarki/a da koriste politički korektan govor saobražen idejama formulisanim u Deklaraciji o ljudskim pravima: ni jedna grupa (ili pojedinac/pojedinka) ne može biti diskriminisan/a jezikom samo zato što pripada drugačijoj rasi, veri, jeziku, naciji, etničkoj grupi, polu, dobu, jeziku, polnoj orijentaciji...

Obaveza je novinarki/a da poštuju pravila srpskog jezika o slaganju u rodu, broju i padežu i s tim u vezi da za zanimanja koja obavljaju žene uvek kada za to postoji mogućnost upotrebljavaju ženski rod. Novinari/ke se obavezuju da će izbegavati izraze i termine koji su posledica stereotipa i predrasuda o polovima kao što su polariteti: lepši - slabiji pol, nežniji – jači pol i slično.

Obaveza je novinarki/a da pitanju porodičnog nasilja, trgovine ljudim, seks trafikinga, čije su žrtve najčešće žene, prilaze sa dužnim poštovanjem, bez senzacionalizma.

Ravnopravnost polova

Obaveza je novinarki i novinara da promovišu vrednosti i principe tolerancije nediskriminacije i medjusobnog uvažavanja medju ženama i muškarcima.

Obaveza je novinarki/a da se bave istraživanjem i izveštavanjem o (ne)ravnopravnosti polova.

Obaveza je novinarki/a da se bave istraživanjem i izveštavanjem o svim oblicima diskriminacije na osnovu pola.

Obaveza je novinarki/a da sa jednakom pažnjom pristupaju muškim i ženskim potrebama i interesima prilikom izveštavanja, kao i da sa podjednakom zainteresovanošću govore i pišu o muškim i ženskim postignućima.

Obaveza je novinarki/a da izveštavaju javnost o naporima i aktivnostima države na planu uredjenja i unapredjenja oblasti ravnopravnosti polova.

Obaveza je novinarki/a da izveštavaju o dostignućima u oblasti ravnopravnosti polova kako na lokalnom, nacionalnom tako i na globalnom nivou.

Obaveza je novinarki/a da prate aktivnosti civilnog sektora, ženskih i drugih nevladinih organizacija u cilju poboljšanja položaja žena.

Ravnopravan tretman žena i muškaraca zaposlenih u medijima

Obaveza je medija da rade na stvaranju jednakih uslova i mogućnosti za napredak i usavršavanje žena i muškaraca zaposlenih u medijima.

Obaveza je medija da rade na stvaranju uslova za jednaku dostupnost vodećih pozicija i ženama i muškarcima zaposlenim u medijima.

Obaveza je medija da kreiraju atmosferu medjusobnog poverenja, saradnje i korektnog odnosa medju zaposlenim ženama i muškarcima.

Kodeks rodno osetljivog izveštavanja nastao je na inicijativu ženskih organizacija okupljenih u okviru programa Norveške narodne pomoći **ŽENE TO MOGU U MEDIJIMA** (2005/2006.)

Rečník pojmová

AFIRMATIVNA AKCIJA Pravila, specijalne mere, kriterijumi i prakse koje su usvojene ili primenjene u svrhu otklanjanja neravnopravnosti između žena i muškaraca, a koje su objektivno opravdane kako bi se postigla rodna ravnopravnost i otklonila faktička neravnopravnost žena, i koje ne treba smatrati diskriminatornim ili kršenjem jednakih prava i odgovornosti. (*Ka Zakonu o ravnopravnosti polova, Zorana Šijački, urednica, Novi Sad 2006.*)

FEMINIZAM Ulazi u upotrebu u francuskom jeziku počev od 1837. da označi učenje koje se zalaže za širenje prava i uloge žena u društvu. Feminizam je teorija i praksa koja, polazeći od načela jednakovrednosti žena i muškaraca, nastoji na društvenim promenama sa ciljem prestanka društvene, političke i ekonomske diskriminacije žena. Feminizam je društveni pokret, teorija i lično opredeljenje koji polaze od činjenice da žene u društvu imaju nepovoljan položaj koji može da se promeni sistemskim aktivnostima činjena ženskih problema specifičnim i vidljivim, priznatim i adekvatno vrednovanim, tako što će se identifikovati nasilje nad ženama i ukazati na diskriminaciju i defavorizovanje žena kao i kroz borbu za ostvarivanje jednakih mogućnosti za žene i muškarce na svakom mestu. (*Rečnik osnovnih feminističkih pojmova, Dr Zorica Mršević i ostali, Beograd 1999*)

GENDER MAINSTREAMING (engl.) Strategija koja uključuje perspektivu rodne ravnopravnosti u sve oblasti politika i aktivnosti, kao i na svim nivoima donošenja odluka, planiranja i sprovođenja aktivnosti u ovim oblastima. Gender mainstreaming je (re)organizacija, poboljšanje, razvoj i vrednovanje procesa u politici, tako da je rodna perspektiva uključena u sve politike na svim nivoima i svim fazama, a od strane aktera koji su inače uključeni u kreiranje politika. (*preuzeto iz Gender mainstreaming - Conceptual framework, methodology and presentation of good practices, Final report of activities of the Group of Specialists on Mainstreaming*) Sistematsko uključivanje specifičnog položaja, prioriteta i potreba žena i muškaraca u svaku politiku sa ciljem unapređenja ravnopravnosti među ženama i muškarcima i modifikacija svih opštih politika i mera, posebno u svrhe postizanja ravnopravnosti, aktivnim i otvorenim razmatranjem njihovih efekata na odgovarajuće situacije žena i muškaraca prilikom njihove primene, nadzora i vrednovanja, u fazi planiranja. (*Saopštenje Komisije COM (96) 67 finalno od 21/02/96*).

INDIVIDUALNA DISKRIMINACIJA je ponašanje pojedinih članova/ica rasne/etičke/rodne grupe sa namerom da se proizvede različita i/ili štetna posledica na članove/ice druge rasne/etičke/rodne grupe. (*navedeno prema: Pincus, F. L., "Discrimination Comes in Many Forms: Individual, Institutional, and Structural" in: Adams, M., Blumenfeld, W., Castaneda, R., and others, Readings for Diversity and Social Justice, New York and London: Routledge, 2000, p. 31 - 35.*)

INSTITUCIONALNA DISKRIMINACIJA je politika institucija dominantne rasne/etničke/rodne grupe, kao i ponašanje pojedinaca/ki koji kontrolišu ove institucije i primenjuju njihovu politiku, sa namerom da se različito tretiraju i/ili da se proizvedu štetne posledice po pripadnike/ce drugih rasnih/etničkih/rodnih grupa. (*navedeno prema: Pincus, F. L., "Discrimination Comes in Many Forms: Individual, Institutional, and Structural" in: Adams, M., Blumenfeld, W., Castaneda, R., and others, Readings for Diversity and Social Justice, New York and London: Routledge, 2000, p. 31 - 35.*)

STRUKTURALNA DISKRIMINACIJA je politika institucija dominantne rasne/etničke/rodne ili druge grupe i ponašanje pojedinaca/ki koji primenjuju politiku i kontrolišu institucije, koji su u nameri

rasno/etnički/rodno neutralni, ali za rezultat imaju različit i/ili štetan tretman manjinski rasnih/etničkih/rodnih drugih grupa. O strukturalnoj diskriminaciji se može govoriti svaki put kada institucije imaju tzv. neutralnu tj. istu politiku prema svima, ne uzimajući u obzir razlike koje karakterišu pripadnike/ce odredjenih manjinskih grupa (*navedeno prema: Pincus, F. L., "Discrimination Comes in Many Forms: Individual, Institutional, and Structural" in: Adams, M., Blumenfeld, W., Castaneda, R., and others, Readings for Diversity and Social Justice, New York and London: Routledge, 2000, p. 31 - 35.*)

NEPOSREDNA DISKRIMINACIJA dešava se kada je osoba lošije tretirana od druge osobe na osnovu nekog svog svojstva kao što je pol, rasa, verska i etnička pripadnost, seksualna orijentacija.

POSREDNA DISKRIMINACIJA dešava se kada prividno neutralna norma, kriterijum ili praksa onemogućava (na osnovu pola ili nekog drugog ličnog svojstva) da grupa ljudi postigne svoj puni društveni i lični potencijal, osim u slučajevima kada je takva praksa objektivno opravdana ciljem i kada su mere preduzete za ostvarenje tog cilja prikladne i neophodne. (*prilagođeno iz EC Council Directive 2000/43/EC*)

POL (engl. Sex) je društveno uslovljena medicinska i zakonska klasifikacija bioloških karakteristika koja deli osobe na samo dve kategorije i to prvenstveno na osnovu spoljašnjih polnih organa ("ženski" i "muški") (*prilagođeno iz Kreacija Spola?Roda?, Jelena Poštić, Svetlana Đurković i Amir Hodžić, Zagreb, 2006.*)

ROD (engl. Gender) je individualni konstrukt sopstvenog identiteta/izražavanja koji potvrđuje, negira i/ili nadilazi društveno zadane i formirane polne i rodne uloge "muškaraca" i "žena" kao i celu binarnu osnovu "muškog" i "ženskog". Takođe, rod je i društveni konstrukt pola koji po definiciji određuje društvene uloge "muškaraca" i "žena". (*prilagođeno iz Kreacija Spola/Roda/, Jelena Poštić, Svetlana Đurković i Amir Hodžić, Zagreb, 2006.*)

RODNA ANALIZA Je proučavanje razlika u uslovima, potrebama, zastupljenosti, dostupnosti izvora i razvoja, kontroli sredstava, moći odlučivanja, itd. između žena i muškaraca, na osnovu njima pripisanih rodni uloga. (preuzeto iz "100 reči o ravnopravnosti: Rečnik termina o ravnopravnosti žena i muškaraca", Prvi put objavljeno kao One hundred words for equality: A glossary of terms on equality between women and men od strane Office for Official Publications of the European Communities, European Communities, 1998; prevod na srpski: Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, 2004)

RODNA DISKRIMINACIJA Diskriminacija prema ženama jeste svako razlikovanje, isključivanje ili uskraćivanje koje se čini na osnovu pola a sa posledicom ili ciljem ugrožavanja ili onemogućavanja sticanja ili ostvarivanja, a po osnovu ravnopravnosti muškaraca i žena, ljudskih prava i osnovnih sloboda u političkoj ekonomskoj, društvenoj, kulturnoj, građanskoj ili drugoj sferi. (*Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije prema ženama Ujedinjenih nacija, član 1 - CEDAW*)

RODNO ZASNOVANO NASILJE je bilo koji oblik nasilja koji se sprovodi nad osobom samo zbog pripadnosti određenom polu, upotrebom fizičke ili psihičke sile, uključujući silovanje, fizičko nasilje, seksualno uznemiravanje, incest i pedofiliju. (preuzeto iz "100 reči o ravnopravnosti: Rečnik termina o ravnopravnosti žena i muškaraca", Prvi put objavljeno kao One hundred words for equality: A glossary of terms on equality between women and men od strane Office for Official Publications of the European Communities, European Communities, 1998; prevod na srpski: Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, 2004)

RODNA JEDNAKOST (Gender Equity) je proces koji vodi fer tretmanu žena i muškaraca. Da bi se obezbedila pravednost, preduzimaju se određene mere koje mogu nadoknaditi istorijsku i društvenu nepravdu koja je onemogućila žene i muškarce da u punoj meri učestvuju u određenoj aktivnosti. Jednakost vodi ka ravnopravnosti. (preuzeto iz Gender Mainstreaming in Practice: A Toolkit, UNDP Bratislava 2007) Pravičan odnos na osnovu roda, koji podrazumeva jednak tretman ili tretman koji je različit, ali koji se smatra ekvivalentnim u smislu prava, beneficija, obaveza i mogućnosti. (preuzeto iz "100 reči o ravnopravnosti: Rečnik termina o ravnopravnosti žena i muškaraca", Prvi put objavljeno kao One hundred words for equality: A glossary of terms on equality between women and men od strane Office for Official Publications of the European Communities, European Communities, 1998; prevod na srpski: Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, 2004)

RODNO OSETLJIVI INDIKATORI Rodno osetljivi indikatori imaju posebnu funkciju da ukažu na društvene promene u vezi sa rodom tokom vremena. Njihova korisnost je u tome što mogu ukazati na promene u položaju i ulogama žena i muškaraca tokom vremena, i stoga da mere da li se ostvaruje rodna ravnopravnost. Pošto upotreba indikatora i drugih relevantnih tehnika evaluacije vode ka boljem razumevanju kako se rezultati mogu ostvariti, korišćenje rodno osetljivih indikatora će takođe doprineti delotvornijem planiranju i sprovođenju programa u budućnosti. (preuzeto iz "Guide to Gender-Sensitive Indicators", Canadian International Development Agency, 1997)

RODNA RAVNOPRAVNOST (Gender Equality) podrazumeva ravnopravnu vidljivost, osnaženost i učešće oba pola u svim sferama javnog i privatnog života. Rodna ravnopravnost je suprotna rodnoj neravnopravnosti, a ne rodnim razlikama i njen cilj je da promoviše puno učešće žena i muškaraca u društvu. (preuzeto iz Gender mainstreaming - Conceptual framework, methodology and presentation of good practices, Final report of activities of the Group of Specialists on Mainstreaming). Koncept koji znači da sva ljudska bića imaju slobodu da razvijaju lične sposobnosti i prave izbore bez ograničenja nametnutih strogim rodnim ulogama; da se različito ponašanje, želje i potrebe žena i muškaraca u jednakoj meri uzimaju u obzir, vrednuju i podržavaju. (preuzeto iz "100 reči o ravnopravnosti: Rečnik termina o ravnopravnosti žena i muškaraca", Prvi put objavljeno kao One hundred words for equality: A glossary of terms on equality between women and men od strane Office for Official Publications of the European Communities, European Communities, 1998; prevod na srpski: Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, 2004)

RODNE ULOGE Grupa običaja koji se odnose na aktivnosti i ponašanje pripisano ženama i muškarcima, koji se prenose i održavaju kroz rodni ugovor tj. kroz skup implicitnih i eksplicitnih pravila koja uređuju odnose među polovima, a koja određuju različit rad i vrednost tog rada, odgovornosti i obaveze za muškarce i žene. Odražavaju se na tri nivoa - u kulturi - norme i vrednosti društva; institucijama - porodična davanja, obrazovanje, politika zapošljavanja itd. i procesu socijalizacije, primarno u porodici (preuzeto iz "100 reči o ravnopravnosti: Rečnik termina o ravnopravnosti žena i muškaraca", Prvi put objavljeno kao One hundred words for equality: A glossary of terms on equality between women and men od strane Office for Official Publications of the European Communities, European Communities, 1998; prevod na srpski: Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, 2004)

To su uloge koje su pripisane ženama i muškarcima na osnovu kulturnih normi ili tradicije. Najčešće, rodne uloge nisu zasnovane na biološkim ili fizičkim predispozicijama, već su rezultat stereotipa i pretpostavki šta žene i muškarci mogu i treba da rade. Rodne uloge postaju problematične kada čitavo društvo pripisuje veću vrednost ulogama jednoga roda - najčešće muškarcima. (preuzeto iz Gender Mainstreaming in Practice: A Toolkit, UNDP Bratislava 2007)

RODNI IDENTITET podrazumeva sopstvenu rodnu samokoncepciju, ne neophodno zavisno od pola koji je pripisan rođenjem. Rodni identitet tiče se svakog ljudskog bića i ne znači samo binarni koncept "muškog" i "ženskog" (*prilagođeno iz Kreacija Spola?Roda?, Jelena Poštić, Svetlana Đurković i Amir Hodžić, Zagreb, 2006.*)

ŽENSKA LJUDSKA PRAVA su prava žena i devojčica, kao neotuđivi, sastavni i neodvojivi deo univerzalnih ljudskih prava, uključujući i koncept reproduktivnih prava. (*preuzeto iz "100 reči o ravnopravnosti: Rečnik termina o ravnopravnosti žena i muškaraca", Prvi put objavljeno kao One hundred words for equality: A glossary of terms on equality between women and men od strane Office for Official Publications of the European Communities, European Communities, 1998; prevod na srpski: Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, 2004*)

0 autorkama i autorima

Prof. Dr Višnja Đorđić

Radi kao vanredna profesorka na Fakultetu sporta i fizičkog vaspitanja u Novom Sadu, gde predaje na osnovnim, master i doktorskim studijama. Učesnica brojnih domaćih i međunarodnih naučnih skupova, autorka više od 100 naučnih radova iz područja fizičkog vaspitanja, promocije fizičke aktivnosti i ženskog sporta. Glavna i odgovorna urednica naučnog časopisa „Exercise and Quality of Life“. Članica ekspertskih timova za pripremu izveštaja „Stanje sporta u AP Vojvodini sa predlozima za izradu strategije razvoja“ (2007) i izradu *Strategije razvoja školskog sporta u AP Vojvodini: 2013-2017* (2013). Učesnica i nositeljka više naučno-aplikativnih projekata, predavačica po pozivu na seminarima za nastavnike fizičkog vaspitanja, učitelje, vaspitače i trenere. Od 2010. godine je stalna stručna saradnica Centra za podršku ženama u programu *Žene i sport*. Aktivno se bavila sportskom gimnastikom od 1976. do 1986. godine, a u narednom periodu u istom sportu radila kao trenerica i sutkinja.

Prof. Dr Zorica Mršević

Diplomirala, magistrirala i doktorirala na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Radila je u Institutu kriminološka i sociološka istraživanja do 1999. godine, a od 1999. do danas je u Institutu društvenih nauka u Beogradu, gde sada radi na projektu „Društvene transformacije u procesu evropskih integracija – multikulturalni pristup“. Od 2006. godine (kada je uvedeno kategorisanje u nauci) do danas, ima A1 kategoriju. Sarađivala je sa međunarodnim organizacijama u oblasti ženskih ljudskih prava i rodne ravnopravnosti. Radila je za OXFAM i Misiju OEBS-a u Srbiji. Od 2008. do 2010. godine bila je zamenica republičkog Ombudsmana zadužena za oblasti rodne ravnopravnosti i prava osoba sa invaliditetom. Od 2008. predaje Fenomenologiju nasilja i Studije roda kao vanredna profesorka na Fakultetu za evropske pravne i političke studije u Novom Sadu. Predavala je Comparative feminist jurisprudence na Pravnom fakultetu Univerziteta u Ajovi školske 1996/97. Od 2002. do 2005. godine je bila gostujuća profesorica na Centralno Evropskom Univerzitetu u Budimpešti, gde je predavala Teoriju nasilja i ženska ljudska prava. Isti predmet je predavala 2005/06 kao gostujuća profesorica na Roza Majreder Koledžu u Beču. Objavila je 22 knjige i oko 300 naučnih članaka iz oblasti krivičnopravnih disciplina, teorije roda, teorije nasilja i ženskih ljudskih prava. Najvažnije su monografije *Incest između mita i stvarnosti*, *Ka demokratskom društvu – sistem izbornih kvota*, *Ka demokratskom društvu – sloboda javnog okupljanja*, *pravo svih* i *Ka demokratskom društvu – rodna ravnopravnost*. Uspešno se bavila mačevalačkim sportom. Od 1981. do 1990. godine kao članica šampionskog kluba Železničar iz Beograda, više puta bila članica ekipnog šampiona Republike i Jugoslavije u disciplini ženski mač. Više podataka na: www.zoricamrsevic.in.rs

Prof. Dr Dubravka Valić Nedeljković

Vanredna profesorka - šefica Odseka za medijske studije Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu. Predavačica i na master i doktorskim studijama na ACIMS Univerziteta u Novom Sadu (Mediji I rod). Oblasti istraživanja: kritička analiza medijskog diskursa, mediji i marginalizovane grupe, mediji i multikulturalizam, medijska etika, medijska regulativa. Kategorizovana 2010. kao istraživačica A1 prema kategorizaciji Ministarstva za nauku Republike Srbije. Objavila je 100 radova u domaćim i međunarodnim publikacijama. Učetovala na mnogobrojnim naučnim i stručnim skupovima u zemlji i inostranstvu. Objavila osam stručnih i naučnih knjiga i monografija. Radila, pre angažma na Univerzitetu u Novom Sadu, kao novinarka i urednica u Radio Novom Sadu tridesetak godina. Dobitnica je mnogih novinarskih nagrada za informativni radio-program i radio-reportažu. Veoma aktivna u nevladinom sektoru i javnom zagovaranju u okviru medija, ljudskih i građanskih prava i multikulturalnosti.

Snežana Vujanović

Diplomirana je psihološkinja, zaposlena u Pokrajinskom zavodu za sport u dijagnostičko-prognostičkom centru na testiranju sportista. Diplomirala je na Filozofskom fakultetu Novom Sadu - odsek psihologija, 2000. godine. Završila je brojne relevantne seminare i edukaciju iz racionalno-emotivno-bihejvioralne terapije za završni sertifikat Instituta Albert Ellis, New York. Objavila je dvanaest stručnih radova, dominantno u oblasti psihološke pripreme sportista. Učesnica je domaćih i međunarodnih konferencija i stručnih skupova. Od 2010. angažovana kao članica stručnog tima vrhunskog atletičara Mihaila Dudaša.

Asist. mast. Smiljana Milinkov

Asistentkinja na Odseku za medijske studije Filozofskog fakulteta u Novom Sadu i studentkinja doktorskih Rodnih studija na Univerzitetu u Novom Sadu. Master studije Novinarstva završila na Fakultetu političkih nauka u Beogradu, a osnovne studije na Odseku za istoriju na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Tokom devetogodišnjeg novinarskog rada na novosadskom Radiju 021 učestvovala u realizaciji regionalnih projekata. Učestvovala na naučnim skupovima u zemlji i regionu. Članica Suda časti Nezavisnog društva novinara Vojvodine.

Doc. Dr Dejan Pralica

Docent na Odseku za medijske studije Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu. Oblasti interesovanja: radijsko novinarstvo, analiza medijskog diskursa, neverbalna komunikacija, mediji i verske zajednice. Napisao monografije *Diskurs radija, Koga su mediji izabrali, a šta su partije nudile*, više od 30 naučnih radova, preko 50 stručnih radova i preko 50 kritika i prikaza knjiga iz oblasti lingvistike, žurnalistike i komunikologije.

Rezime

Rezime

Publikacija Izveštavanje o sportu – uvođenje rodne dimenzije nastala je u okviru druge faze projekta Centra za podršku ženama „Promena medijske prakse u izveštavanju o ženama u sportu“. Projekat je imao za cilj da doprinese rodno izbalansiranom pristupu u medijskom predstavljanju žena u sportu.

Bavljenje žena sportom je važno zato što: a) bavljenje sportom i fizičkim vaspitanjem predstavlja fundamentalno ljudsko pravo, b) bavljenje sportom i fizičkom aktivnošću predstavlja osnovu aktivnog i zdravog životnog stila i c) sport može doprineti rodnoj ravnopravnosti i osnaživanju žena. Uprkos postojanju međunarodnog okvira za promociju ženskog sporta, i ohrabrujućim pomacima kada je reč o položaju žena u sportu u Srbiji, statistički i istraživački podaci pokazuju da društveni položaj žena u Srbiji i dalje

generiše brojne prepreke većem angažovanju žena u fizičkoj aktivnosti i sportu. Diskriminacija žena u sportu, svojim trajanjem i prisutnošću u svim sportskim strukturama, doprinosi opštoj „normalizaciji“ diskriminacije žena. Novija istraživanja u regionu ukazuju na evidentnu podzastupljenost žena kao subjekata u medijskom tekstu i kao izvora informacija koje se u medijima plasiraju, što svedoči o stereotipiziranoj medijskoj konstrukciji uloge žene u društvu. Neadekvatan tretman ženskog sporta u medijima podrazumeva da se o sportistkinjama izveštava ne samo manje, već i drugačije. Često su medijski nevidljive, prikazane stereotipno i inferiorno u odnosu na muškarce. Osim toga, veliku većinu medijskih sadržaja u sportskom novinarstvu kreiraju muškarci – novinari, urednici, reporteri, snimatelji.

Kvantitativno-kvalitativna analiza medijskog diskursa odabranih štampanih i elektronskih medija u Vojvodini, potvrdila je da se sportistkinjama poklanja manje medijske pažnje nego sportistima. O sportistkinjama se izveštava površno, statistički, žanrovski jednolično. Sportistkinje su retko u prilici da iznesu svoje mišljenje, u više od 80 odsto tekstova su samo objekat o kome govore treneri i selektori. U tiražnom pokrajinskom glasilu, muškarci apsolutno dominiraju na sportskim fotografijama i na naslovnim stranama. Ohrabruje podatak da u tehničkoj opremi fotografije i kvalitativnim obeležjima, nema značajnih razlika u medijskom tretmanu sportista i sportistkinja. Sastavni deo publikacije čine primeri dobre i loše prakse, kao i preporuke za rodno senzitivno izveštavanje o sportu, Kodeks rodno osetljivog medijskog izveštavanja i Rečnik pojmova.

Summary

The publication 'Reporting About Sports – Introducing the Gender Dimension' was conceived within the second phase of Center for Support of Women's project "Changing of Media Practices in Reporting About Women in Sports". The project was aimed at contributing to a more gender balanced approach in media reporting about women in sports.

The engagement of Women in sports is of great importance because: a) sport and physical education represent a fundamental human right; b) engagement in sport and physical education represents the foundation of an active and healthy lifestyle; c) sport can contribute to achieving gender equality and empowerment of women. Despite the international framework for promotion of women's sports and encouraging advancements when talking about the position of women in sports in Serbia, statistical and research data shows that the social status of women in Serbia still generates various barriers for a higher level of engagement of women in physical activities and sports. The discrimination of women in sports, with its presence in all sports structures, contributes to the general 'normalization' of discrimination towards women. Recent research in our region shows an evident underrepresentation of women both as subjects in media texts and as sources of relevant information for the media, all attesting to the stereotyped media construct of the role of women in the society. Inadequate treatment of women's sports in the media means that there is not just less reporting about women in sports, but the reporting is also different. They are often media invisible and presented stereotypically and inferior in regard to men. Besides this, a great majority of media content in sports journalism is created by men – journalists, editors, reporters, cameramen.

Quantitative-qualitative analysis of media discourse of selected printed and electronic media in Vojvodina confirmed that women in sports receive less media attention than men. When reporting about women in sports, it is done superficially, statistically and uniformly. Women in sports are rarely in the position to express their opinion and in more than 80% of texts they present an object spoken about by their trainers or selectors. In newspaper circulations in Vojvodina, men absolutely dominate in sport photos and front pages. However, there is an encouraging fact that in photography techniques and qualitative insignia there is no differentiation between women and men in sports. The examples of best practices and bad practices as well as recommendations for gender sensitive reporting in sports and the 'Codex for Gender Sensitive Media Reporting' and 'Glossary of Terms' represent an integral part of this publication.

Impresum:

- Izdavač:** Centar za podršku ženama
Trg srpskih dobrovoljaca 28, 23 300 Kikinda
www.podrska.org.rs
- Za izdavača:** Marija Srdić
- Autori/ke:** Višnja Đorđić, Zorica Mršević, Dubravka Valić Nedeljković, Snežana Vujanović, Smiljana Milinkov, Dejan Pralica, Biljana Selaković Milanović, Olivera Tomin, Gordana Malenović, Slobodan Malešev, Boris Zelenbaba, Nevena Belić
- Recenzentkinje:** Prof.dr Milena Mikalački i Danica Todorov
- Dizajn i prelom:** Slaviša Starčev
- Lektura i korektura:** Olivera Tomin
- Štamparija:** Uprava za zajedničke poslove pokrajinskih organa – odsek štamparija
- Tiraž:** 300 kom
- Godina izdavanja:** 2013.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

305-055.2
796-055.2
316.774-055.2

IZVEŠTAVANJE o sportu : uvođenje rodne dimenzije /
autorke i autori Višnja Đorđić ... [et al.] ; autorke i
autori medijskih priloga Biljana Selaković Milanović ... [et
al.]. - Kikinda : Centar za podršku ženama, 2013 (Novi Sad :
Uprava za zajedničke poslove pokrajinskih organa, Odsek za
poslove štamparije). - 101 str. : ilustr. ; 29 cm

Tiraž 300. - Bibliografija uz svaki rad.

ISBN 978-86-87681-06-4

a) Родна равноправност b) Жене - Спорт c) Жене -
Масовни медији
COBISS.SR-ID 281336071

CENTAR ZA PODRŠKU ŽENAMA

Mi smo nestranačka, nevladina i neprofitna organizacija sa sedištem u Kikindi. Naš cilj je da kroz realizaciju različitih edukativnih, promotivnih, savetodavnih, stručnih i drugih aktivnosti unapređujemo položaj žena i doprinosimo uspostavljanju rodne ravnopravnosti i politike jednakih mogućnosti u lokalnoj zajednici, Vojvodini i Srbiji.

Od 2010. godine posebno se bavimo položajem žena u sportu. Realizujemo istraživanja, edukacije i promotivne aktivnosti sa ciljem da doprinesemo vidljivosti žena i njihovih rezultata u sportu kao i da utičemo na donošenje rodno osetljivih politika u ovoj oblasti.

NAŠA MISIJA

Mi, kao jedna od vodećih ženskih organizacija, sve svoje aktivističke napore, znanja i resurse usmeravamo da Srbija postane društvo visokih standarda u zaštiti od nasilja i diskriminacije i poštovanja rodne ravnopravnosti.

NAŠA VIZIJA

Žene i muškarci, mladići i devojke ravnopravni u demokratskoj, pravednoj i modernoj Srbiji.

NAŠI KONTAKTI

Trg srpskih dobrovoljaca 28
23300 Kikinda, SRB
Tel/fax: (0230) 437-343
E-mail: podrska1@open.telekom.rs
www.podrska.org.rs

Savetovalište za pravnu i psihosocijalnu pomoć ženama koje su pretrpele nasilje

**SOS TELEFON VOJVODINA
0800 10 10 10**

Iz recenzije

“...Nedovoljna i neadekvatna prisutnost u medijima vrhunskih sportistkinja, sportskih radnica, rekreativki, može se objasniti opšte prihvaćenim kulturnim i društvenim običajima koji se tiču ponašanja žena i muškaraca, kao i u predrasudama o navodnoj inferiornosti odnosno superiornosti jednog pola, kao i na tradicionalnim muškim i ženskim ulogama.

Publikacija „Izveštavanje o sportu – uvođenje rodne dimenzije” podeljena je u osam poglavlja u kojima je predstavljen položaj žena u sportu, izveštavanje o ženama u sportu, primeri loše i dobre prakse izveštavanja o ženama u sportu. Polazeći od značaja rodno izbalansiranog pristupa u medijima, autori daju preporuke medijima za rodno senzitivno izveštavanje o sportu u kojima ih podsećaju na Zakon o ravnopravnosti polova i upućuju na konkretan član ovog zakona. Poglavlje Kodeks rodno osetljivog medijskog izveštavanja ukazuje na obaveze i odgovornost medijskih radnica i radnika u doprinosu i promociji poštovanja pravila srpskog jezika, tolerancije, nediskriminacije i međusobnog uvažavanja među ženama i muškarcima.

U okolnostima naših velikih ljudskih poteškoća, ova publikacija predstavlja umni stručno-stvaralački, reklo bi se, za društveni fenomen i društvenu nepravdu prema ženama u sportu i medijima, progresivni poduhvat. Naučni i istraživački samopregor autora rezultirao je ovom publikacijom, koja koncizno, provereno i odmereno, na jednom mestu sintetizuje stručne i istraživačke argumente.

Ova publikacija svojim sadržajem i formom predstavlja jedinstven i vredan doprinos u otklanjanju rodne neravnopravnosti u oblasti sporta i ostalim sferama društvenog života.”

Prof. dr Milena Mikalački

“...Knjiga nije zanimljiva samo za one koji se bave rodnom ravnopravnošću, odnosno sportom, nego bi mogla biti zanimljivo štivo za najširu publiku, ne samo zbog obilja informacija, nego i stila pisanja i primera novinskih tekstova na osnovu kojih novinari/novinarke mogu da nauče šta je neprihvatljivo sa stanovišta ljudskih prava, principa rodne ravnopravnosti i jednakih mogućnosti za žene i muškarce. Autorke/autori sagledavaju problematiku iz različitih uglova, od položaja žena u sportu, preko izveštavanja medija o ženama u sportu kao i na primerima loše i dobre prakse izveštavanja. Publikacija je utoliko korisnija jer su medijima date preporuke za rodno osetljivo izveštavanje i skrenuta pažnja, kako na zakonske obaveze, tako i na Kodeks rodno osetljivog medijskog izveštavanja.

Zbog svoje informativnosti publikacija bi mogla da postane svojevrsan priručnik za medijske poslenike, ne samo za izveštavanje o sportistkinjama, sportskim radnicama, rekreativkama, nego i o položaju žena u drugim delatnostima, kao što je kultura, jer se mogu povući paralele na osnovu stručnih i istraživačkih argumenata koje su autorke/autori objedinili u ovoj jedinstvenoj i vrednoj publikaciji koja otvara priču o tome da je povest o ženama u sportu povest o pravima žena i njihovom osvajanju slobode.”

Danica Todorov